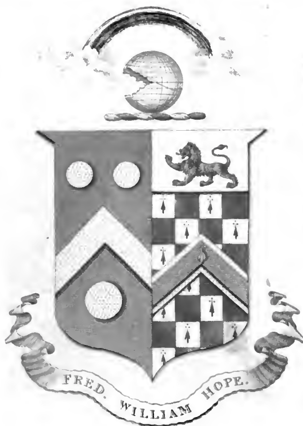
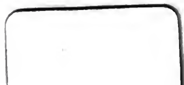

FRED. WILLIAM HOPE.

D. Wyttenbach

J H Hope

FRID. SAM. DE SCHMIDT
Ser. Princ. March. Bada-Durlacensis Consil. Aulici, Acad. Reg. Inscript. & Lib. Art. Paris. Lugdun. Monspel. Tolos. Nemaus. Massil. Societ. Antiq. Londin. Etruscae Corton. Recup-Patav. Luccensis, Volaterr. Goetting. Boicae, Basil. Bernensis Socii

OPVSCVLA

QVIBVS

RES ANTIQVAE

PRAECIPVE

AEGYPTIACAE

EXPLANANTVR.

CAROLSRVHAE

IN OFFICINA MACKLOTTIANA

MDCCLXV.

SYLLABVS COMMENTATIONVM QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Prima harum Scriptionum exſtat in EXCERPTO TOTIVS ITALICAE NEC NON HELVETICAE LITTERATVRAE *T.* 2. *P.* 2. *Art.* 1. *A.* 1760.

Secunda & Tertia ibid. T. 3. *P.* 2. *Artic.* 2. *&* 3. *A.* 1759. *Omnes vero nunc prodeunt auctiores.*

Duæ ultimæ nondum vulgatæ fuerunt; prior ab ILLVSTRISS. ACAD. REG. INSCRIPT. ET LIB. ART. PARIS. *præmio digna judicata eſt Anno* 1762. *In ea nihil immutatum fuit præter notas, quas Auctor hinc atque illinc ex iis Scriptis addidit, quæ demum publicata fuerunt, poſtquam hoc Opuſculum Illuſtriſſimæ Academiæ oblatum fuit.*

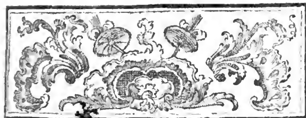
DISSERTATIO PRIMA

DE

ZODIACI NOSTRI ORIGINE ÆGYPTIA

AD

PERILLUSTRES SODALES SOCIETATIS ANTIQUARIORUM LONDINENSIS.

DISSERTATIO PRIMA
DE
ZODIACI NOSTRI ORIGINE ÆGYPTIA
AD
PERILLUSTRES SODALES
SOCIETATIS ANTIQUARIORUM LONDINENSIS.

Cum multa egregie, Sodales Eruditiſſimi, a Gente veſtra ad Litterarum incrementa inſtituta ſunt, tum nihil præclarius, quam quod perilluſtris Veſtra Societas, circa res antiquas, quibus nihil nobilius eſſe poteſt, ſeria verſatur cura. Quid vero antiquius ſideribus Signiferi

Circuli, de quibus nunc agere in animo eſt? unde fere omnis Ægyptiorum & Græcorum fabuloſa Hiſtoria pendet. Quid magis officii mei, quam Scriptionem iſtam honori & meritis Veſtris nuncupare? Vobis enim quantum debeam in publicis Societatis Veſtræ Monumentis continetur, quibus & Patris mei, meumque nomen inſcripſiſtis. Ego vero reverentiæ Veſtræ ſic ſemper inſerviam, non, ut me Societatis membrum, ſed ut Candidatum ejus putem.

De Origine Signorum Zodiaci noſtri dicere inſtitui, craſſis enim latet occultata & circumfuſa tenebris; cujus quidem tantæ & tam difficilis rei certam cognitionem me aſſecutum fuiſſe non profiteor; conjectationem tantum promitto, quæ veroſimilis videtur. Sed antequam illam proponam breviter agendum erit de variis ſententiis, quæ hac

hac de re olim floruere, hodieque inter eruditos circumferuntur.

VETUS vulgi opinio est Signa Zodiaci Stellarum suarum positione eas efficere figuras, quibus repræsentantur; sed hæc accurate confutata sunt ab Eruditiss. SALMASIO in Præfatione Libri, qui inscribitur De Annis Climactericis. Ubi idem Philosophus optime refellit eorum mentem, qui Sidera Orbis Signiferi ob vim suam, quam in terrena transfundunt, iis putant insignitas figuris, quibus ea notata deprehendimus; isti fingunt Leonem in Signo suo collocatum fuisse, propterea quod observassent antiqui, eos, qui sub hoc Animali nascuntur, ejus naturam habere. Quorum si vera esset sententia, sequeretur perabsurdum illud, Astrologiam divisionem & Denominationem Signorum Zodiaci præcessisse.

Sunt porro levia & perinfirma, quæ dicuntur de Apotheosi filiorum Jacobi Patriarchæ in duodecim signis iis repræsentationibus adumbrata, quæ cum Jacobi oraculis, in filios suos editis, conveniunt *a)*. *Ruben* est Aquarius, quia juxta hujus Auctoris conversionem, Jacobus de eo dixit, *ut Aquam te præcipitasti b)*. *Gad* est Capricornus, quia *Guedi* in Hebræorum sermone Hircum notat; quæ, quamvis vitiosa sint, non ita tamen jejuna, quam illa de Cancro, qui in hac opinione *Benjaminis* Signum est, propterea quod de eo Vates ait: *mane devorat prædam, & ad Vesperam dividit spolium c)*. Hæc, in-

a) Hanc sententiam ab Auctore, cujus nomen ignoratur, profectam, reperimus in *Histoire de l'Acad. R. des Inscr. & Belles Lettres.* T. V. 31. seq.

b) Genes. 49, 4.

c) Genes. 49, 27.

inquit hujus ſententiæ auctor, eſt plenaria rerum & naturæ inverſio, devorare prædam, poſtea vero eam dividere; hinc Cancer retrogradum animal in hoc ſigno collocatum.

Nunc operæ pretium eſt cognoſcere perelegantem Macrobii ſententiam, cui placet figuras nominaque Signorum Zodiaci fundamentum ſuum habere in varia horum ſiderum relatione ad Solem. Fortiſſimum hujus opinionis præſidium in Cancri & Capricorni Signis ſitum eſt, de quibus hæc habet Macrobius d): *Cancer animal retro & oblique cedit. Eadem ratione Sol in eo Signo obliquum, ut ſolet,* *in-*

d) Saturn. I. 17. Videatur etiam l. 21. ubi fere idem Syſtema, relationem nempe Signiferi Circuli ad Solem, quoad cetera ejus Sidera exhibet.

incipit agere regressum. Capræ vero consuetudo hæc in pastu videtur, ut semper altum pascendo petat. Sed & Sol in Capricorno incipit ab imis in alta remeare.

HANC opinionem MACROBII nostris temporibus sibi adoptasse auxisseque visus est Abbas PLUCHE, qui tamen mihi, omnibus rite perpensis, novam hac de re conjecturam proposuisse videtur, nam prior horum Auctorum, ut modo declaravi, putat Signa Zodiaci nomina sua sortita esse ab ea tantum relatione, quam habent ad Solem *e*), posterior vero, quamvis in quibusdam MACROBIO consentiat, præcipue eorum originem iis deberi arbitratur,

e) Macrobii mentem, melius quam ab Abbate *Pluche* factum est, intellexit Heinius in Dissert. quæ inscribitur *sur Oenipodas de Chio* in *Mem. de Berlin* T. 2. 417. ubi hæc sententia novis etiam argumentis adstruitur.

tratur, quæ non modo in cœlo ſed etiam in terra in hominum Societatibus iis fiunt temporibus, quibus Sól ea ſigna percurrit. Exemplo ſint ſequentia ex ejus ingenioſiſſimo Libro, qui Hiſtoria Cœli inſcribitur, deſumta, ubi de quatuor ultimis Zodiaci ſignis hæc habet *f*): *Morbi, quos recedens Sol in autumno importat, per Scorpium adumbrantur, virulentum telum ſecum ferentem. Venatio, qua Veteres feras exturbabant ea tempeſtate, qua arbores foliis denudari conſueverunt, apprime per hominem ſagitta vel Clava inſtructum repræſentari potuit. Aquarius ad hiemales pertinet pluvias; piſces ligati, aut rete capti, piſcatum innuunt, qui ineunte vere optimus eſt.*

Hanc Zodiaci denominationem Abbas Pluche ad remotiſſima Diluvii tempora aſcendere putat, contra

A 5 quam

f) Lib. I. c. 3. p. 11. Ed. Pariſ. 1739.

quam ſententiam multa ſcripta ſunt ab eruditiſſimis Viris LE MIRE *g*), & DE LA NAUZE *h*), quorum argumenta huc facientia tangere nolo; MACROBII enim atque PLUCHII conjectationes neque confirmare, neque refellere in animo eſt, iis quiſque pro ingenio ſuo demat vel addat fidem.

Reſtat, ut ſententiam Cel. GOGUETI expendam, qui peculiari eruditiſſimi operis ſui ſegmento *i)* hanc rem per-

g) Mémoires de Trevoux Ann. 1740. Juin. pag. 1151. ſeq. Lettre du P. le Mire de la Comp. de Jeſus, -- au ſujet de l'invention du Zodiaque attribuée par l'Auteur du Spectacle de la Nature aux prémiers deſcendans de Noë.

h) *Hiſtoire du Calendrier Egyptien par M. de la Nauze, in Mémoires de l'Acad. R. des Inſcript.* T. XIV. 358.

i) *Diſſertation ſur les Noms & les figures des Conſtellations, in Origine des Loix, des Arts &*

pertractavit. Ille vero cenſet Signa Zodiaci iſtis temporibus Gentibuſque deberi, quæ Litterarum Elementis deſtituebantur, iis vero, cum Aſtronomiæ Contemplationes ſcripto conſignare vellent, Hieroglyphicis utendum fuit Litteris, quæ tum ſolæ habebantur, quæ oblique tantum rei repræſentatæ conveniebant, & plerumque ex animalibus conſtabant. In planiſphæriis itaque ſuis Aſtronomicis unius ſideris ſtellas per lineas invicem jungebant, adjiciebant porro ejus nomen ſcriptum per formas Hieroglyphicas, tum enim nondum erant Litterarum Elementa. Hieroglyphicæ autem iſtæ notæ mox ipſorum ſignorum loco conſtitui cœpere, ſed earum rationem reddere non valemus, quia ad antiquæ iſtius Scripturæ ſcientiam aditus nullus patet.

Hanc

& des Sciences T. II. p. 731 - 780. Edit. Hagæ Comitum. 8. 1758.

Hanc ego ſubtilitatem ſolertiſſimo GOGUETO dignam judico, ſed a veritate remotiſſimam.

NUNC venio ad conjecturam meam, juxta quam Græci Zodiacum, quo hodie utimur, ab Ægyptiis accepere, qui quodlibet Signum uni ex Diis ſuis ſingulari modo conſecrarunt *k)* & iis repræ-

k) Diſſertationem meam de Zodiaco cum Viro Summo Daniele Bernoullio communicavi, qui monuit ſibi videri diviſionem Zodiaci eſſe antiquiorem Polytheiſmo Ægyptiorum addebatque ſic meam non deſtrui conjecturam; dicebat enim vetuſtiſſimis temporibus Aſtronomos Aegypti Animalium figuras in Zodiaci Signis depinxiſſe, quia hac ratione commode ſideris alicujus ſtellæ diſcerni queunt, dum hæc in capite, illa in cauda, alia in humeris, in corde alia collocata cenſetur; & novimus ſic conſtitutam hominum imaginationem, ut omnes indiſtinctæ confuſæque

præſentationibus inſigniverunt, quæ his Numinibus in eorum Hieroglyphicis notis ſacriſque monumentis tribui ſolebant; idque ita, ut unicuique horum Deorum, quantum id fieri potuit, illud ſidus ſacraretur, quod eum cultu, quem Aegyptii ei exhibuerunt, conveniret, & qui fere totus Aſtronomicus erat & Phyſicus, Aegyptiorum regioni adaptatus *l*).

DICAM

ſæque figuræ illis Animalium ſpecies animo informare videantur. Poſtea vero Aegyptii hæc Aſtra Diis ſuis conſecrarunt, uti Galilæus Jovis dicavit Satellites, vel ſicut Lunæ præcipua loca ab illuſtribus Philoſophis nomen habent; hinc tandem accidit, ut Animalia in Zodiaci Signis repræſentata, Deorum inſignia facta fuerint.

l) Accuratius adhuc hæc explicari poſſent, ſi de forma antiquiſſimi anni Aegyptiaci, quæ obſcuriſſima eſt, certius conſtaret.

Dicam igitur de ſingulis ſigniferi circuli ſideribus, ſi prius videro de Zodiaci Aegyptii atque Græci ſimilitudine. Sunt enim Philoſophi, & fuerunt, qui omnino Zodiacum Aegyptiorum & Græcorum diſpares fuiſſe arbitrantur; quorum ſi vera eſt opinio, quæ poteſt Græci Zodiaci origo eſſe Aegyptia? Totum igitur id, quod nobis opponunt, quid & quale ſit, ipſorum optimis verbis declarabimus: *Diſſimilitudo Zodiaci Aegyptii & Græci,* ait Eruditiſſ. de la Nauze, m) *nemini dubia eſſe poteſt. Achilles*

m) L. c. 359. *Le Mire.* L. c. 1164. Eruditiſſimi iſti Viri, dum contra Abb. *Pluche* ſententiam diſputant, quæ Zodiaci ſignis ſummam Antiquitatem tribuit, unum ex præcipuis argumentis a diverſitate Zodiaci Græci & Aegyptii vel Chaldæi ſibi petendum autumant. Eandem defendit Scaliger in Manilium, & Clar. *Montucla* in *Hiſt. des Mathématiques* I. 85.

Achilles enim Tatius jam obſervavit Græcos ad Heroes ſuos & ad Hiſtorias ſuas nomina & conſtellationes Aegyptiorum referre, & res ipſa ſatis loquitur. Inſpiciamus integrum ACHILLIS TATII locum *n): Ob id penes varias nationes diverſa quoque reperiuntur nomina ſtellarum. In Aegyptiaca Sphæra neque draco in cenſum nominaque Siderum venit; neque Urſæ; neque Cepheus; ſed aliæ ſunt ſimulacrorum formæ, nominaque illis indita. Ita neque in Chaldæorum Aſtrologia. Græci porro vocabula iſta de inſignibus heroibus tranſtulerunt, ut comprehendi & agnoſci facilius poſſent.*

SI fallaci argumento uti vellem, dicerem, heic non de Zodiaco ſermonem eſſe; ſed alia ſuperſunt, quæ contra ACHILLEM TATIUM objicienda videntur.

n) Iſagoge in Arati Phænomena. Apud Petavium in Uranologio p.164.

dentur. Iſte enim auctor, recentior cum ſit *o)*, non maximi in hac re momenti eſt, quia PLUTARCHO graviſſimo ſcriptori adverſatur, qui diſerte adſtruit Urſam in Sphæra Aegyptiorum conſpici *p)*. Illud quoque apparet ACHILLEM TATIUM, & qui illum ſequuntur, non rite intellexiſſe differentiam Sphæræ Aegyptiæ & Græcæ, de qua Veteres ubique loquuntur; illa enim non in diſſimilitudine figurarum, ſed in diſpari eas explicandi modo conſiſtit. Cujus rei exempla quædam

o) Aldus Manutius Ep. *6*. Ach. Tatium perantiquum putat: *P. le Mire* l. c. ſentit eum noni eſſe Seculi; nobis quidem incerta eſt ejus ætas: ſi tamen Auctores, quos citat, conſideremus, mediam viam incedendam exiſtimamus, quæ hunc Scriptorem ad quartum refert Seculum. Weidler Hiſt. Aſtron. 191.

p) De Iſide 359. Edit. Wechel. An. 1599.

dam proferam: Aries in Aegypto Jupiter censebatur Ammon; apud Græcos erat ille, de quo Phrixi agebant fabulæ. Taurus apud Aegyptios erat Apis; apud Græcos is, qui Europam abduxit. Sic Græci, ut posteris Signiferum Circulum se invenisse persuaderent fabulas suas in figuris horum Signorum repræsentatas esse dixerunt; etsi antiquissimis temporibus optime scirent longe alio modo hæc in Aegypto explicari, unde orbem signiferum acceperant; & ita accidit, ut mendacium furto se jungeret comitem *q)*. Sic Græci in tota sua Mythologia, ea, quæ Astronomice in Aegypto intelligebantur, ad suæ Gentis homines, regionesf-

q) Hæc etiam satisfaciunt iis, qui ex Sphæræ Græcæ Græcis explicationibus, contendunt ejus figuras ab hac Gente originem cœpisse.

gionesque translata hiſtorice exponebant *r)*.

Nigidius duas ſcripſit Sphæras, Græcam alteram, ubi ſiderum nomina juxta hujus Populi fabulas explicabat; alteram Barbaram, ſeu Aegyptiam; ſic enim præ ceteris vocabant illam gentem, unde ſcientias omnes ſumſerant. Nunc vero non inquiro, an Aegyptiorum Zodiacus in omnibus cum illo Chaldæorum conveniat, hæc enim comitem habent quæſtionem illam tantam & tot controverſiis implicatam, de migrationibus, & commerciis harum Nationum & de Antiquitate Scientiarum, quæ inter illas floruere *s)*.

Illi

r) In his ſedulo diſtinguenda ſunt Aegyptia antiqua, ab iis quæ Græca ſunt & Hiſtorica. Conferatur *Sphère Hiſtorique ou Explication des Signes du Zodiaque* Paris 1716.

s) Probabile videtur Chaldæorum antiquam ſphæram cum vetuſtiſſima Perſica, hanc cum

Illi vero, qui Zodiaci Aegyptii & Græci diſſimilitudinem tuentur, cauſam ſuam porro ſequentibus explicant verbis t): *Quod ſpecialius ad Zodiaci attinet ſigna, nomina, quæ Græci illis impoſuerunt, nullam habent affinitatem cum iis, quibus Arabes & ceteri Orientis populi ea inſignivere, qui dubio procul veteris Sphæræ Aegyptiorum veſtigia optime ſervarunt.*

cum antiquiore Arabica conveniſſe, omnes ab Aegyptiaca diverſas fuiſſe. Ex veteri autem illa Chaldæorum ſphæra explicandæ conſtellationes, quarum nomina in V. T. codice occurrunt. Conferri poteſt *A Letter to Martin Folkes concerning the riſe and progreſs of Aſtronomy amongſt the Antients. London* 1746. Et *Further Account - in three Letters, Oxford* 1748. Harum Epiſtolarum prima de Aſtronomia Chaldæorum, ſecunda de Jobi ſideribus, tertia de Mythologica agit Aſtronomia.

t) Clar. *de la Nauze* loc. cit.

Hæc refelli poſſunt, non enim video, cur Arabes & ceteræ Orientis Gentes melius quam Græci Zodiacum ſervare debuiſſent. De Græcis enim conſtat eos ſua omnia huic Genti debere, de Arabibus certum eos ſcientias ſuas non ab Aegyptiis accepiſſe, a quibus Religione, ſuperſtitione, lingua, moribus penitus differunt. Arabes autem & fere omnes Orientis populi, Sinenſibus exceptis, recentioribus demum temporibus a Græcis Aſtronomiam & Sphæram ſuam aſſumſerunt, quod teſtantur Olug Begii Tabulæ ab Erud. Hyde vulgatæ. Si vero ſcrutari Arabes veteres, & ea, quæ de antiquiſſima ſua Sphæra memoriæ prodiderunt, eruere coner, reperio eos quaſdam Conſtellationes olim aliter, quam Græci faciunt, vocaſſe, quæ, ut videtur, non ab Aegyptiis, ſed a Pecuaria, qua utebantur vita,

tra-

traducta sunt *u)*. Post Mohamedem Arabes optime potuerunt perfectius illud Græcæ Astronomiæ Systema sequi, antea id non fecissent, quia vetus eorum Religio & superstitio in antiqua eorum sphæra fundamentum suum habuit.

Restat, ut de monumentis quibusdam Aegyptiis agam, ex quibus nonnulli differentiam Zodiaci Aegyptii & Græci probare annituntur. Kircherus *x)* itaque, & Montfauconius

u) Hyde l. c. p. 4. Golius in Alfreganum. p. 63. Qui de vetusto Arabum Zodiaco, nova, Hydio & Golio incognita, comperire cogitat, is non Arabum Astronomos, sed potius manuscriptos interpretes antiquorum hujus gentis Poëtarum adeat, qui fere nihil de stellis errantibus, sed multa de iis, quæ cœlo infixæ sunt, memoriæ prodidere.

x) Oedip. Aegypt. T. 2. 161.

CONIUS *y)* edidere Aegyptiacarum Antiquitatum reliquias, quas Zodiacum repræſentare putaverunt, & quæ fere nullam cum ſignifero noſtro Circulo affinitatem habent. Sed KIRCHERI & MONTFAUCONII opiniones ſe mutuo tollunt, dum figuræ, quas uterque tanquam Zodiaci Aegyptii ſigna protulit, multum a ſe invicem differunt. MONTFAUCONII autem Monumentum, quod ille Calendarium Aegyptiacum vocat, noſtris temporibus iterum editum fuit ab Illuſtriſſ. Comite DECAYLUS *z)* ſummo Aegyptiacarum Litterarum promotore, qui optime doctiſſimeque declaravit Zodiacum in eo non exhiberi; & illud argumentum, quod a duodecim figuris, quæ in eo occurrunt, deſumtum eſt, nihil unquam probabit, cum hoc monumentum

y) *Antiq. Expliq. Suplément.* 2. pl. 54.

z) *Récueil d'Antiquités.* Pl. XXI - XXVI. T. 1.

tum, non ut integrum, ſed tanquam fragmentum, conſiderandum veniat. Ipſe quoque hoc monumentum, ſeu faſciam iſtam Aegyptiacam, in S. Genovevæ Muſeo conſpexi, unde mihi concludere licuit Ill. Comitis DECAYLUS editionem exemplar ſuum probe accurateque referre; in eo vero præcipue ſingularis videbatur, quod ſtatim infra quamlibet figuram, in columnis ſpaciisque ſeparatis repræſentatam, litteris vetuſtis Aegyptiis Epiſtolographicis *a)* nomina quædam rubro colore tincta occurrerent, cum cetera atro colore perſcripta eſſent; ex quo mihi profecto perſpicuum eſt, has figuras, etſi ipſa Zodiaci ſigna von repræſentent, aliquo tamen modo ad Calendaria pertinere, & forte Decanos Aegyptiorum nobis ſiſtere. Decani Aegyptiorum,

a) Quæ in communi vitæ uſu receptæ ex Litterarum Elementis conſtabant.

Præſides ſigniferi circuli, ut id in tranſitu dicam, numero ſunt 36, tres enim eorum unicuique Zodiaci Signo præponi ſolent, quorum Nomina Aegyptiaca corrupte exhibet Scaliger in Manilium, accuratius Salmasius de Annis Climacteris, & in Commentariis in Solinum. Doctrina vero, quam Aegyptii de his Decanis fovebant, obſcuriſſima eſt, &, ſi penitus cognoſceretur, Zodiacum hujus Gentis forte egregie illuſtraret. Cui vero Decanos ex antiquitate eruere in animo eſt, is, præter Linguæ Copticæ ſubſidium, adhibebit monumentum ſingulare, ad Zodiacum maxime faciens, & omnibus, qui hac de re egerunt, neglectum; occurrit illud in Hiſtoria Academiæ Reg. Scient. Pariſ. An. 1708, cum qua communicatum fuit a Cl. Bianchino *b)*.

Ro-

b) Veroſimile mihi videtur fragmentum hujus

Romæ itaque A. 1705 iſtud Fragmentum Planiſphærii Aegyptio Romani repertum fuit Tabula conſtans lapidea, cui inſunt circuli plurimi, ut ita dicam concentrici, quorum κέντρον habet Urſas & Draconem; exterior circulus Animalia offert 12, a Zodiaci Signis diverſa. Tertius & quartus orbis Zodiaci exhibet Signa; quintus & ſextus Deos, & præcipue Planetas ſpectandos præbet, ita depictos, ut exterior circulus

hujus Monumenti ex Peireſcii Schedis editum fuiſſe a Montfauconio *Antiq. 1. 124. Supl. 1. après la Pl. XVII.* Decani Aegyptiorum etiam ex Abraxearum Gemmarum ſtudio illuſtrari queunt, ibi enim Chnubis & alia hujusmodi inferiora Numina haud raro occurrunt. Sedulo quoque evolvendi inediti Græci Aſtrologi, qui ſub mole rerum abſurdarum quædam de Decanis ſcitu digna ſepeliverunt. Horum vero magna Pariſiis ſupereſt copia ex Biblioth. Huetii, & in Collegio Claromontano.

culus Mercurium ea forma repræſentet, qua apud Græcos & Romanos inſigniebatur, interior vero ſic illum ob oculos ponat, ut Aegyptiorum Anubin in eo deprehendamus. Sic porro in exteriore orbe Apollo occurrit Romanorum more radiatus, in interiore autem circulo ejus loco ponitur homo accipitris capite ornatus, quæ Solis imago fuit apud Aegyptios. Semper autem tres horum Deorum unum Zodiaci ſignum, in interioribus circulis contentum, includere ſolent, unde perſpicuum eſt heic Decanos Aegyptiorum exhiberi, eos ex Planetis præcipue deſumtos, & eundem Decanum ſæpius pluribus diverſis Zodiaci ſignis præeſſe. Sed nimis mutilum eſt iſtud fragmentum, quam ut omnia, quæ ad Decanos Aegyptiorum pertinent, inde cum certitudine cognoſcere queamus. Unicuique vero Decano in Monumento Romæ

mæ eruto Græco Latinis Litteris, nomina quædam ſubſcribuntur, quæ fere omnia ſibi invicem ſimilia eſſe videntur, ubi alicujus momenti eſt obſervare, in Faſcia quoque Pariſienſi ſubſcriptiones ad Decanos Aegyptios fere omnes ex iiſdem Aegyptiorum Litteris conſtare, unde forte olim felix aliquod ingenium ex horum duorum Monumentorum ſedula collatione in Epiſtolographicæ Aegyptiæ Scripturæ genuinam Lectionem incidere poterit. Equidem illud etiam animadverto SCALIGERUM non modo nomina ſed figuras quoque Decanorum Zodiaci evulgaſſe, quas; qui de Decanis agere volunt, ſedulo debent inſpicere. Hæ vero figuræ ab iis, quæ in Monumento Romano occurrunt, valde differunt; unde forte quis cogitare poſſet in iſto monumento occurrere Zodiaci relationem ad ſolennia quædam Aegyptiorum Deorum Feſta,

ſta, quo plurima ejus gentis ſigna referenda ſunt *c)*. Sed jam ad propoſitum revertamur.

Vidimus itaque præcipua argumenta, quæ adverſarii ſententiæ noſtræ adferunt ad probandam Zodiaci Aegyptii Græcique differentiam; Omittimus multa, ineptum enim foret de tam perſpicua re pluribus verbis diſputare, inprimis cum nemo Veterum de differentia Signorum Zodiaci Græci & Aegyptii ſermonem inſtituat, imo omnes conſentiant ea in utroque eadem fuiſſe. Macrobius, qui Zodiaci repertores Aegyptios facit, de Græci Zo-

c) Utinam heic conferre liceret Monumentum ad Zodiacum ſpectans, quod in Ruinis Panopoleos (*Acmin*) ſupereſt; obiter illud deſcripſit Pocockius I. 77. Nos vero ab iis qui Aegyptum adeunt avide ejus delineationem efflagitamus.

Zodiaci ſignis loquitur, MANETHO Aegyptius, qui Ptolemæi Philadelphi temporibus vixit, & principiis Petoſiſiris & Necepſo imbutus fuit, Zodiaci Græci ſigna ſequitur. Sic LUCIANUS vel quicunque demum ſit Auctor libri de Aſtrologia, qui ſub ejus nomine circumfertur, aſſerit Arietem, Taurum, Capricornum, Piſces, quæ Græci Zodiaci ſigna ſunt, in illo Aegyptiorum deprehendi *d)*. Imo ulterius adhuc progreditur, dum putat animalium cultum apud Aegyptios inde originem trahere, quod illa in Circulo ſignifero conſecrata fuerint *e)*. Quam ulti-

d) Editio Reitzii T. 2. 363.

e) Animalium cultum originem habere a Zodiaco, ſentit etiam Erud. mihique amiciſſimus Abbas *de Mehegan*, qui de orbe ſignifero multa ingenioſe diſputat in libro, cui titulum præfixit *Origine*, *Progrès*, *&* *Decadence de l'Idolatrie* Paris 1758. Sententia iſta de

ultimam conclusionem, ab Eruditiss. WARBURTHONO confutatam *f)* nos non tangimus, nunc enim illud satis est, LUCIANUM cum tota Antiquitate Zodiaci Græci & Aegyptii similitudinem agnoscere.

SI dubia & captiosa argumentatione in re certa uti vellem, confugere possem ad nummos Hadriani & præcipue Antonini temporibus in Aegypto percussos, ubi signa Zodiaci nostri separatim posita occurrunt, addita stella, & sæpius imposito stellæ capite, tanquam sideris hujus Numine Tutelari *g)*. Rari sunt isti nummi, & tria

ta-

de Zoolatria, ex Zodiaci signis deducenda, sub examen vocatur in libro, cui Titulus: *Du culte des Dieux Fetiches* 253.

f) *The divin Legation of Moses* L. IV. Sect. 4.

g) Cel. Morellius in Specim. R. Num. antiquæ

tantum aut quaturor Zodiaci ſigna inde vulgata ſunt; cui vero illos accurate cognoſcere lubet, is adeat ineditos vetuſtatis theſauros, Regium Gallicum, Muſea Cel. Pellerini, & Collegiorum Societ. Jeſu Pariſienſium, in quibus omnia Zodiaci ſigna deprehendi. De his vero latius agere nolo, quia hæc monumenta, etſi Aegyptia, recentiora tamen ſunt, quam ut rite, rem de qua quæritur, confirmare queant.

Ejusdem ponderis, valde nempe conjecturale, eſt illud argumentum, quod a vetuſtioribus illis notis deſumitur, quibus Zodiaci ſigna Aſtronomis indigitantur, & quæ videntur eſſe ſpecies Hieroglyphicarum Aegyptiarum formarum; integræ enim effigies, in his

tiquæ p. 123. Hi nummi fere omnes annum VII. Anton. P. exhibent. Conf. Muſ. Theupol. T. 2.

his notis contractæ, priscæ imaginis vestigia servant *h)*.

Sed jam sentio me esse longius provectum quam proposita ratio postularet, verum huc traxit adversariorum numerus, qui, cum clari sane in litteris sint, in hac parte, qua a sententia mea discedunt, nominandi fuerunt. Venio nunc ad specialia, ut, per singula Zodiaci signa eundo, declarem, unde quodlibet eorum nomen suum acceperit, & cui Deo apud Aegyptios tributum fuerit. Dubium nemini est Aegyptios Deorum suorum imperium thronosque in Planetarum orbibus & signifero Circulo collocasse, quod toti Astrologiæ Aegyptiæ originem dedit; Divinatio enim ex astris non alio nititur fundamento, quam illo, Stellas esse

h) Præ ceteris heic conferri meretur Eruditiss. Zanettius in Urna Contarena.

eſſe Numina, unde multa manant & fluunt, quibus Animantes reguntur: Et hæc vetuſtiſſimæ Idololatriæ occaſionem dediſſe videntur, antiquiſſimis enim temporibus non extabuit quidem opinio de uno ſummo Deo, ſed falſos ſibi homines fingebant conceptus de ejus Providentia; putabant eum Miniſtros ſuos in Planetis & Zodiaco collocaſſe; qui, dum inde orbem noſtrum gubernare cenſerentur, paulatim eum cultum meruere, qui ſummo tantum numini debetur.

Ab Arietis itaque incipiam ſigno, quod ſententiæ meæ non controverſum exhibet argumentum. Arietem enim in Zodiaco Aegyptiorum locum habuiſſe teſtis eſt Lucianus. Hunc vero Hyginus *i)*, Scholiastes

i) Hygini Poeticon. Aſtronom. pag. 467. cap. 20. Edit. 5. Staveren.

stes Germanici *k)* aliique plures afferunt, Jovi Ammoni apud Aegyptios facrum fuiffe, quod etiam legimus apud Abenephium & Avenaar Judæorum Arabumque Aftronomos, Kirchero *l)* citatos. Ammon in Aegypto præfes habebatur Aequinoctii verni, quod in Signo Arietis collocatum fuit. Hinc explicantur omnes illæ fabulæ, quæ apud Aegyptios Græcos & Arabes de Ariete feu Jove Ammone narrabantur *m)*. Eusebius, de Aegyptio Jovis Ammonis figno loquens,

k) Scholia ad Germanici Aratea Phœnomena pag. 120. Edit. Morellii.

l) Silentio præterire nolo Avenaar mihi ignotum effe, & Abenephium Kirchero citatum mihi valde fufpectum videri, Oedipus Aegypt. 2. 2. 178. 201.

m) Unus inftar omnium confulendus maximus Aegyptiorum ftudiorum defenfor Jablonskius Panth. Aegypt. 157-184.

quens, hæc habet n): *Caput quidem Arietis*, quo hæc effigies ornata fuit, *ſolemnem congreſſionem Solis & Lunæ in Signo Arietis repræſentat.* Et PROCLUS in Timæum o) *Arietem Aegyptii ſingularem in modum coluerunt, eo quod ſimulacro Ammonis apud ipſos caput arietinum imponatur. Accedit, quod Aries, primum quippe Zodiaci ſignum, principium ſit geniture, & quod motus ejus eſt velociſſimus, quia in illo ſigno Sol Aequinoctium facit.* Hæc & alia quæ lubens omitto, opinionem meam de Ariete in Zodiaco Aegyptiorum conſpicuo & Jovi Ammoni dicato ita confirmant, ut ea in controverſiam adduci nequeat.

HUC etiam faciunt figuræ quædam Iſiacæ Tabulæ, quæ ipſa ut Ca-

C 2 len-

n) Præp. Evang. 3. 12.

o) Lib. I. pag. 30. & Hyginus Fab. 133. pag. 237.

lendarii Aegyptii ſpecies conſideranda eſt. In primo autem ejus ſegmento apparet aries, cui Cynocephalus ſedens ſuppoſitus eſt; Jam vero HORAPOLLO ſentit *Aegyptios Aequinoctia ſignificantes Cynocephalum ſedentem pingere, quia duobus anni Aequinoctiis duodecies in die per ſingulas nimirum horas urinam reddit, idemque & noctu facit p)*. Erraſſe autem videntur PIGNORIUS q) & Abbas BANJER qui inconſiderate Arietem Tabulæ Iſiacæ pro Hirco venditarunt, cum KIRCHERUS

p) Hierogl. I. 16.

q) Menſæ Iſiacæ expoſitio. Fig. F. 21. In eadem Bembina Tabula, Monumento probe Aegyptio, Aries occurrit biceps, ut Anubis Aegyptiorum & Janus Tuſcorum, qui annum reſpicit elapſum & elapſurum. Sic Aries tanquam primum Zodiaci ſignum reſpicit Zodiacum, quem ſol jam permeatus eſt, & altera illum quem de novo eſt tranſiturus.

RUS & JABLONSKIUS longe melius hanc figuram pro Ariete acceperint; ſic certe eſt in nupera & optima Tabulæ Iſiacæ Editione, quam Illuſtr. Comes DE CAYLUS vulgavit, ut & in vetuſta & pereleganti ejus ichnographia, quæ per Jacobum FRANCUM Venetum prodiit. Veriſimile tandem eſt Paſcha in Aequinoctio verno in contumeliam Idololatriæ inſtitutum fuiſſe, ut eadem anni tempeſtate, qua Aegyptii Ammonem maxime coluerunt, Aries huic Numini ſacer a Judæis cæderetur *r*). Hanc ſententiam amplectitur Auctor Chronici Orientalis, quod ab Editore Echellenſe vocamus *s*); in eadem opinione

r) Quædam rituales Leges Idololatriæ fuerunt oppoſitæ; non excludendi tamen ſunt alii fines, quinimo conjungendi, ut ſumma inde Legislatoris ſapientia eluceat.

s) Pag. 7.

eſt etiam R. BECHAI *t*) & R. Abrah. SEBA, qui cauſam ſuam his explicat verbis *u*): *Incipiebant autem illi*, Aegyptii, *numerare menſes ſuos ab eo tempore, quo Sol ingrediebatur in initium Signi Arietis, atque is menſis totus feſta ſolennitate celebratur, & illi magnum honorem exhibebant in cultu ſuo, præ omnibus reliquis menſibus. Deo itaque viſum eſt mundare Iſraëlitas, eosque longe removere a ſtatutis Gentium; illi etiam parcunt pecudibus ſuis, & ideo non comedunt carnem arietis, vos autem ſumite illum ad mactandum eum, & aſſate eum, & comedite carnem ejus & reliqum comburite &c.* Heic quoque laudandus videtur TACITUS *x*), qui ait: *Moſes, quo ſibi in poſterum gentem firmaret, novos ritus contrariosque ceteris mortalibus indidit. Profana illic omnia,*

t) In Exod. XII, 18.

u) Comment. in Leg. pag. 70.

x) Hiſtor. 5. 4.

omnia, quæ apud nos ſacra, rurſum conceſſa apud illos, quæ nobis inceſta; Effigies animalis, quo monſtrante errorem ſitimque depulerant, penetrali ſacravere, cæſo Ariete velut in contumeliam Hammonis.

Supracitati Aegypti nummi Ammonis caput Signo Arietis adjectum repræſentant *y*): Prolixus certe fui in Arietis ſigno ex mente mea explicando, ſed conducebat ab initio declarare Veterum teſtificationem & rationum copiam mihi non deeſſe; in ceteris itaque compendioſiore utar via, æquos enim judices jam in ſententiam meam diſceſſiſſe arbitror.

Manilius *z)* aliique Romanorum Scriptores quælibet ſigna Zodiaci uni

C 4

y) Pedruſi Nummiſmata 331. n. I. Vol. VI. Nummus Hadriani.

z) Lib. 2. 434. ſq. Commentatores ad En-

uni ex Diis ſuis tribuerunt; ſed non diſſimulandum, quod obſcurari non poteſt, illorum conſecrationem in multis Romanorum potius ingenia, quam Aegyptiam prodere originem. Si vero eos ſequamur, TAURUS Veneri ſacratus fuit *a*);

- - - - *Taurum Cytherea tuetur.*

Hæc cum ita ſint, poſſet aliquis pugnare Veneri Aegyptiorum ſacram fuiſſe vaccam *b*), ubi porro contendendum foret, non Taurum ſed Vaccam olim in hoc ſigno fuiſſe collocatam, & addendum Aſtrologos hoc ſidus Θῆλυ Ζώδιον vocare, judicantes ſimul illud homines molles & enervatos reddere *c*):

At

nii Fragm. pag. 165. Vetuſtiſſ. Calendarium Farneſianum.

a) Manilius 2. 439.

b) Aelian. H. Anim. XI. 27. Strabo L. XVII.

c) Manilius 4. 519.

At quos prima creant naſcentis Sidera Tauri,
Feminei incedunt.

Sed his non aſſentior, longe enim alia eſt ratio, quæ Aſtrologos movit, ut hanc ponerent ſententiam. Mihi vero placet unum ex ſacris Tauris, Apin ſcilicet, in hoc ſidere repræſentari, quod jam animadvertit LUCIANUS *d*), qui inquit: *Sane etiam Taurum in honorem cæleſtis Tauri colunt, atque eſt illis Apis res ſanctiſſima, qui Regionem illorum depaſcatur, cui oraculum ibi conſtituerint, Signum Divinationis illius* cœleſtis *Tauri e).*

d) Aſtrolog. 2. 363. Horapollo I. 10.

e) An Oracula, quæ Antiquiſſimi Aegyptii petebant a ſacris ſuis Animalibus, & præcipue ab Ariete Thebano, a Tauro Memphitico, a Leone Heliopolitano, inde deducenda ſunt, quod ea in terris ſpectarentur ut imagines Zodiaci? hoc nimium videtur, ſed forſitan divinatio ex Aſtris non tantum quantum vul-

In Geminis Horum video & Harpocratem Aegyptiorum Deos in multis ſibi convenientes, indivulſos fratres, atque intimos familiares. Græci vero & Latini dicunt eſſe Caſtorem & Pollucem *f*), fratres, qui verſis vicibus inter Mortales verſantur; uti Horus & Harpocrates, qui tanquam Sol die & nocte & in utroque ſolſtitio, alternis vicibus ſeſe ſpectandos præbent *g*).

Heic exponam aliud argumentum eorum, qui Zodiaci Aegyptii & Græci differentiam defendunt; illi nobis offerunt Herodoti locum, qui ſic habet

go exiſtimatur, ab ea diſcrepat, quam ſanctæ præbebant beſtiæ.

f) Avienus pag. 42. Scholiaſtes Germanici 112. Edit. Morellii.

g) Ovum, ex quo nati Tyndaridæ, aliaque plurima, originem produnt Aegyptiacam.

bet *h*): ὄτε Διοσκόρων τὰ οὐνόματα φασὶ εἰδέναι, οὐδὲ σφι Θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδεδέχαται· Sed ex his nihil contra nos efficitur; non enim heic Caſtor & Pollux citantur ut Gemini in orbe ſignifero; Aegyptii porro non cognoverunt Tyndaridarum Græca nomina, quia hi Dii apud illos Horus & Harpocrates ſalutabantur. An Bacchum ignorabant Aegyptii, quia illum Oſirin vocabant? an Mercurium, quem Anubin appellabant? an cetera Græcorum Numina, quæ mutatis nominibus ab illis ad hanc Gentem tranſiere *i*).

ID

h) Lib. 2. pag. 119. Edit. gr. lat. H. Steph. 1594.

i) Apud Illuſtr. Com. *De Cailus* T. 1. pl. 7. Horus & Harpocrates juncti occurrunt, ut fratres indivulſi; forte huc etiam pertinet monumentum T. 4. Pl. 23. num. 2. Ratio, ob quam Aegyptii hoc ſignum potius quam aliud Geminis dicaverunt forſitan inde deducenda,

Id quoque dicendum reſtat, Kircherum, qui aliqua ex parte conjecturam noſtram de Zodiaco cognovit, id, quod ab initio de Geminis poſuimus, Veterum teſtificatione extra omne dubium collocaſſe; Sed nullam fere hic Auctor meretur fidem, dum, ſive oſtentationis cauſa, quo plura & difficiliora ſcire videretur, ſive, quod ſimilius veri eſt, ex nimia oſcitantia antiquos ſæpe perperam & inconſiderate citavit. Laudat is Plutarchum dicentem, Geminorum ſignum apud Aegyptios Helitomeno & Harpocrati ſacratum fuiſſe; *Aiunt enim Aegyptii*, inquit Kircherus *k)*, *Iſidem ab obitu cum Oſiride concubuiſſe*,

quod duæ præcipuæ Geminorum Stellæ ejusdem fere magnitudinis ſibi invicem parallelæ vicinæque ſint. Præter hoc ſignum etiam illud Scorpionis, cum figura ſub qua repræſentatur, aliquam affinitatem habet.

k) Oedip. Aegypt. 2. 154.

cubuisse, ex eoque Gemellos suscepisse Helitomenon & Harpocratem, eosque postea in cœlum translatos huic mansioni prælatos fuisse. Exposui non PLUTARCHI judicium sed KIRCHERI somnium; sic enim ait PLUTARCHUS *l)*. Τὴν δὲ Ἶσιν μετὰ τὴν τελευτὴν ἐξ Ὀσίριδος συγγενομένου, τεκεῖν ἠλιτόμενον καὶ ἀσθενῆ τοῖς κάτωθεν γυίοις τὸν Ἁρποκράτην. *Isin, ex Osiride, qui a morte cum ipsa coivisset, filium peperisse Harpocratem, fœtum abortivum, pusionem inferioribus debilem membris.* Ex quo perspicuum est, Helitomenum a KIRCHERO nobis obtrudi, quod nesciret hac voce notari infantem per abortionem natum, quod Aegyptii de Harpocrate perhibere solebant.

CANCRI sidus apud Romanos Mercurio consecratum fuit *m*).

- - -

l) De Iside pag. 358.

m) Manilius 2. 439.

- - - - *Cyllenie Cancrum.*

Hinc in vetuſtis Romanorum Monumentis Cancri inter hujus Dei inſignia occurrunt *n*). Sic etiam in Aegypto Cancer Anubidi, ſeu Mercurio ſacer fuit *o*), is autem erat ſtella Canis; qua de re hæc habet Porphyrius *p*), *Aegyptiis initium anni non eſt Aquarius, ut Romanis, ſed Cancer, prope Cancrum autem eſt Stella Caniculæ.*

Leonis ſidus Soli ſeu Oſiridi tributum fuit, tum enim hujus Aſtri ſumma

n) *Du Choul Religion des Romains* 155. Montfaucon *Ant. Expl.* 1, 83. n. 7.

o) Huc faciunt Abraxeæ Gemmæ, in quibus Aſtaci marini & fluviales Anubin Aegyptium comitantur. Kircheri Oedip. T. 2. P. 2. 467. Ebermayer T. 17. n. 434. Macarii Gemmæ T. 12. 48. Montfaucon 2. 154. Auctarium Tab. Bemb. Tab. I. n. 5.

p) De Antro Nymph. 264. Edit. Cantabrig.

ma vis deprehenditur, negare tamen nolo Horo quoque aliquo modo illud adſignari potuiſſe, dum ipſe quoque ad ſolem referendus eſt.

HORAPOLLO affirmat apud Aegyptios Leonem illud ſignificare tempus, quo, Sole iſtud ſignum tranſeunte, amplior eſt Nili exundatio *q*), hinc juxta antiquos Tubi, quibus Nili canales claudebantur, Leonum capitibus ornati fuerunt *r*); quales & hodie inter monumenta Aegyptia exſtant *s*). Hinc ſæpe videmus Leones, & effigies hominum leonis capite inſignitas, aquam Nili in vaſis portantes. Neque vero quidquam magis confirmat meam ſententiam

q) Lib. 1. 21. Scholia in Arati Phœn. 22. Ed. Oxon.

r) Plutarchus Sympoſ. IV. Q. 5. 670.

s) *Recueil d'Antiq. de M. le Comte de Caylus.* 1. pl. 17.

tentiam, quam omnia illa Aegyptia monumenta, quæ hominem e ſomno ſuſcitatum repræſentant, menſæ incumbentem, quæ capite, cauda, pedibusque Leonis exornatur, adſtantibus mulieribus geſtuoſis, quæ motibus ſuis lætitiam, qua fruuntur, teſtatam faciunt; & additis Canopis plurimis. Quid enim indigitatur per Leonis inſignia, quam illa tempeſtas, qua Sol hoc ſidus percurrit? Quis eſt ille ex ſomno excitatus, niſi Nilus Aegyptum iterum oppletam tenens? An diverſa ab Iſide, femina, Nili reditum læta excipiens? quæ tandem aliæ, quam hujus fluvii aquæ, Canopis continentur? Talia Monumenta occurrunt apud omnes Aegyptiacorum Signorum Editores *t*), & ho-

t) Montfaucon *Suplem.* 2. 37. Antiq. Midleton. Tab. 23. Limbus Tab. Iſiacæ &c. Plures Eruditi exiſtimant hæc monumenta repræſentare ritus Aegyptiorum circa defunctos.

& horum ſimile conſpexi in antiquiſſimis picturis, quibus ornatur Mumiæ Aegyptiacæ theca, quæ in Muſeo S. Genovevæ adſervatur.

Superius citati Aegypti nummi Leonis ſignum exhibent addita ſtella & capite radiato, quo Sol indigitatur *u)*.

Virgo Iſidi ſacra eſt, ut Leo Oſiridi ejus marito. Avienus *x)* dum varias Veterum opiniones de iſto Signo recenſet, hanc quoque, quæ optima eſt, non omittit:

Aut Peluſiaci magis es Dea Littoris Iſis
Digna Poli conſors & cura latrantis Anubis.

D Aſtro-

u) Hunc nummum Antonini Pii vidi in Muſeo Chamillardi, quod in magno Collegio Societ. Jeſu Pariſ. exſtat.

Eundum nummum deprehendimus in Muſei Theupoli. Tomo 2. pag. 1140.

x) Pag. 39. Edit. Morellii.

Aſtronomi autem Judæorum KIRCHERO *y)* citati aſſerunt in hoc Signo collocari Mulierem parvulo quodam filio mammam præbentem, quod multi ridicule ad Servatorem generis noſtri transferunt; nam, ſi vera ſunt, quæ iſti tradunt, heic occurrit Iſis Horo ſuo admovens ubera, quod frequentius in monumentis Aegyptiis conſpicimus. Potuit etiam hæc imago originem ducere a vetuſta Virginis effigie, quam inter Signa Zodiaci in Gemma Dactyliothecæ Regiæ Gallicæ, & in alia apud Principem Aurelianenſem, deprehendi, ubi Virgo Unicornu in ſinum ſuum devolutum habet, quæ res, ut me docuit Eruditiſſ. Abbas BELLEI, inde explicanda, quod veteres Græci & Arabes fingerent,

y) Oedip. Aegypt. 2. 203. Kircherus heic citat Avenaar & Albumaſarem. Prior mihi ignotus; poſterior ſeculo decimo ſcripſiſſe putatur.

gerent, Unicornu in ſinum virginum ſeſe projicere, ibique omni ferocitate depoſita ſoporatum caput ponere *z)*.

SED ut ad propoſitum revertar, de Sphinge agam, quod in illa fundamentum totius opinionis meæ præclare jactum videtur. Sphinx enim compoſita eſt ex Leone & Virgine, hinc Aegyptiis Exundationem notabat Nili, quæ, Sole hæc ſigna tranſeunte, abundantiſſima eſt; cum vero Sphingis effigies ſint perantiquæ, antiquum quoque apud Aegyptios oportet eſſe illum Zodiacum, in quo Leonis & Virginis occurrunt ſidera. De Leone jam dixi ſupra, nunc vero & hoc arbitror adjiciendum, in Iſiaca Tabula *a)*, mummiſque vetuſtis *b)*

 ſemi-

z) Damir Arabs, Euſtathius, aliique a Bocharto citati. Hierozoic. l. 3. 26.

a) Fig. VV.

b) Nummus Gentis Cæciliæ Morellio vul-

feminam occurrere Leonis insignitam capite, quæ figuræ, a nemine hactenus rite explicatæ, Sphingum videntur species, ex quibus nobilissimi Aegypti fluvii incrementa intelliguntur *c*).

Diluamus nunc objecta Cel. Wachteri, quæ alicujus momenti sunt; is vero in eruditissimo opere de Scri-

gatus, Thes. Morell. pag. 52. conf. Cl. Spanhemius de Usu & Præst. Numism. T. 1, 241. Sedulo autem hæ figuræ, quantum id per monumenta licet, ab iis distinguendæ, quæ felium, ceborum, aliarumque simiarum capitibus, insignitæ sunt.

c) Uti Sphinx, sic & Gryphus, Niloticam significabat exundationem. Ejus originem Aegyptiam demonstrat Bembina Tabula, ubi frequenter occurrit, ut & ingenium istius Gentis ad tales allegorias proclive. Ejus relationem ad Nili exundationem & alæ aquilæ, quæ apud Aegyptios magnum ad hoc flumen respectum habuit, & corpus Leonis, & ipsa Canopi Vasa Gryphis sæpe addita, lucu-

Scripturæ & Naturæ Concordia *d*) hac arrepta occaſione ſequentia nobis oppoſuit: *Quamvis autem Sphinx compoſitione ſua ſatis prodat, Zodiacum cum ſuis Animalibus, Aegyptiis ab antiquo notum fuiſſe, quod etiam ex Apotéleſmaticis Manethonis a Jac. Gronovio publicatis, cognoſcitur; ipſe tamen Zodiacus Telluri Niloticæ, quæ ſub ſigno virginis inundationem patitur, nequaquam convenit, quia Virgo cæleſtis a prima Zodiaci inſtitutione, non fuit ſignum inundationis, ſed meſſis ob ſpicam, quam manu tenet. Quid inde ſequatur nemini obſcurum eſſe poteſt, ſcil. Zodiacum cum ſuis animalibus non in Aegypto, ſed alio ſub cœlo inventum eſſe,*

lenter declarare confirmareque videntur; ut omittam Sphingum ænigmata, & perplexos antiquorum Gryphos, jocoſoſque Logogryphos haud obſcuram habere affinitatem.

d) Pag. 34.

& falli Macrobium, dum inventum Zodiaci Aegyptiis transcribit.

Virginem in veteri Aegyptiorum Zodiaco spicas tenuisse nemo unquam probabit, his enim illa ornata fuit a recentioribus, quibus Isidem, cum Cerere, cui multis convenit, comparare placuit *e*):

Spiciferæ est Virgo Cereris.

Sed demus & hoc; an Spica Virgini non potuit tribui ut argumentum fertilitatis Aegypti, quæ omnis a Nilotica exundatione pendet?

Libra non conspiciebatur in Veterum orbe signifero; Nepa in duas divisa partes chelis suis istud effecit signum; postea demum Libræ additæ ut Aequinoctia innuerentur. Sæpe Scorpius in Monumentis conspicitur Mithriacis, quæ multis modis ad Zo-

e) Manilius 2. 442.

Zodiacum pertinent, & plurima ejus ſigna repræſentant. Sæpe ille inter Hieroglyphicas occurrit notas. Apud Romanos Marti ſacer fuit *f)*:

Pugnax Mavorti Scorpius hæret.

MARTEM quoque in Monumentis comitatur *g*); Nullus vero eſt Aegyptiorum Deus, quem cum Marte componere quæamus, præter Typhonem; cui terribiles Aegypti Scorpii ut omnia Animalia noxia & venenata, tribuendi erant; imo teſtis eſt PLUTARCHUS *h*) Aegyptios Typhonis imperium in Nepæ ſidere collocaſſe.

f) Manilius 2. 443.

g) Mars cum Scorpio adjecta ſtella in Achate apud Clar. Paſſerium de Gemmis Aſtriferis Tab. 138.

h) De Iſide pag. 356. Supracitati Anton. Pii nummi Scorpii ſignum exhibent addita ſtella, & ſuperius adjecto galeati Martis capite. Muſei Theupoli Tomo 2. p. 1141. Oriente Scorpio Orion occidit, unde ea quæ diver-

Cel. Pocockius fragmenta Obelisci Aegyptii; quæ Romæ supersunt, evulgavit *i*), in quibus inter varias vetustas formas Hieroglyphicas etiam Sagittarius occurrit, illi, quem in Zodiaco conspicimus, per omnia similis, & qui Herculi Aegyptiorum nuncupatus fuit in memoriam belli, quod ille strenue Gigantibus fecit *k*). *Sacratissima*, ait Macrobius, *& augustissima Aegyptii Herculem Religione venerantur, ultraque memoriam, quæ apud illos retro longissima est, ut carentem initio colunt. Ipse creditur & Gigantes interemisse, cum pro cœlo pugnaret, quasi virtus*

simode de hostili odio Scorpii & Orionis traduntur, deducenda esse videntur.

i) Pococke *Descript. of the East.* T. 3. 207. Varia Zodiaci Signa ex Aegyptiorum Monumentis publicavit Bianchini *La Istoria Univ.* pag. 111.

k) Alio respectu Herculis labores ad So-

virtus Deorum l). Vetuſtiſſima & ab Aegyptiis profecta eſt conſuetudo Hominum Animaliumque invicem jungendi corpora; hinc Sagittario Bellatoris Equi partes adjectæ fuerunt *m*).

CAPRICORNUS Pani, ſeu Mendeti Aegyptiorum, ſacer eſt; cujus inſigne fuit Hircus. *Aegyptii Panem*, ait NONNUS *n*), *Mendetem vocant, quoniam lingua ipſorum Mendes Hircum ſonat. Pan vero hic hircinam habet faciem; & tanta Religione Mendetem hunc, ſive Pana colunt, ut etiam a Capris omnino abſtineant, quod nempe Deus ipſorum formam caprinam habeat.* In honorem

lem, Zodiacum percurrentem, referri queunt.

l) Saturn. I. cap. 20.

m) Sic Horus, alter Typhonis Victor, equo uſus eſt in bello contra Typhonem. Plutarch. de Iſ. 358. Hercules etiam in Ingeniculo repræſentatus videtur.

n) In Collectione Hiſtoriarum ad Gregorii

hujus Dei in Thmuitano Templo Hircus alebatur, cui inhoneſtus redditus fuit cultus, de quo PINDARUS o) aliique plures. Sed hæ res notæ ſunt atque apud omnes pervulgatæ; propterea illis pro mea conſuetudine non immorabor, confido enim, ea, quæ breviter ſimpliciterque de his dixi, æquis judicibus probata fore.

RESTAT illud, Interpretem Germanici ibique laudatum Nigidium multa de hoc ſigno ſcribere, quæ non modo originem ejus Aegyptiam, verum etiam ſententiam meam de Pane ibi ſacrato maxime confirmant; quorum ego exempla quædam proferam p). *Capricornus ſane ſimilitudinem habet Aegipanos;*

Nazianzeni inveƈt. in Julianum L. 2. Hiſt. 27.

o) Apud Strabonem XVII. pag. 551. Bochart Hieroz. 1. Lib. 2. cap. 43.

p) Edit. Morellii 125.

panos; habet enim posteriorem partem Piscis, priorem Capricorni. —— *Epimenides dicit in Ida utrosque nutritos, & ad Titanum bellum cum Jove esse profectum, quem Jupiter Victor astris intulit, quod ejus opera dii armati essent.* Ac mea quidem sententia ex his apparet, Scorpium, Typhonis signum, excipere Herculem & Panem, qui hunc Gigantem devicerant. Nisi, in tanto, Veterum dissensu de obscurissimis istis rebus conjecturis indulgentes potius dicere velimus, signum Capricorni, æque ac illud Scorpii, in festo Numini fuisse tributum, ipsumque Panem ad Typhonis, & ad Malorum Deorum turbam, ab antiquissimis Aegyptiis relatum esse. Huc aliquo modo pertinere videntur terrores a Pane immissi; huc Deus iste horrida, tenebricosa, deserta inhabitans loca, quæ ubique malorum Geniorum sedes censebantur. Hinc forsitan expli-

cari

cari poſſet Symbolum Capricorni, more Aegyptio ex duobus Animalibus compoſitum, & præter corpus hirci, apud pleraſque Nationes infeſto Numini dicati, etiam Piſcis, Typhoni & ejus ſociis ſacrati, partes habens. Huc tandem referenda videtur hircina Panis libido; Aegyptii enim, duorum principiorum idea imbuti, Typhoni, & ejus aſſeclis, non modo omnia mala in mundo corporum, ſed etiam omnes inordinatos animorum tribuere ſolebant motus affectusque.

AQUARIUM in PLUTARCHI quodam loco me deprehendiſſe puto, is enim hæc habet: *Die vero* XI. *menſis Tybi* (VI. Januarii) *ad Mare deſcenditur & ſacram ciſtam Stoliſtæ, una cum Sacerdotibus efferunt, in qua eſt intus aurea arcula, cui infunditur ab aliis aqua potabilis, ac clamor tollitur ab his, qui adſunt, vociferantibus Oſiridem eſſe inventum*

tum q). Sequor heic emendationes Eruditiſſimi JABLONSKII *r)*; qui ſolide probavit hoc Feſtum Januario menſe actum fuiſſe, vel VI. Januarii, vel XIV, quod Signo Aquarii propius convenit; idem etiam efficitur ex verbis EPIPHANII *s)*, qui ait: *Quæ Cauſa eſt, cur Die* XI. *Tybi omnes in Aegypto aquam hauriant, eamque ibidem uti præterea multis aliis in locis reſervent.* Hinc, ſi ejusdem JABLONSKII conjectationem ſequamur, in Kalendario Romano VIII. Idus Januarii, i. e. VI. ejus menſis die, occurrit Dies Aegyptiacus; huic enim auctori placet Dies Aegyptiacos non eſſe atros & nefaſtos, ſed tales, quibus illis, qui Aegyptiorum Religionem

q) Pag. 366. De Iſide.

r) Conjectura in Clauſulam Tab. Bembinæ. M*i*ſcellan. Berolin. VII. 388.

s) Hæreſi §. 51. 30.

nem ſequebantur, feriæ imperatæ fuerunt; ſed me non fugit multa contra hanc ſententiam dicta & ſcripta fuiſſe. Nunc vero non inquiro, cur eo tempore, de quo quæſtio eſt, Oſirin inventum eſſe dixerint, illud enim ſatis eſt, in memoriam hujus Solennitatis Aquarium Canopo ſacrum in aſtra relatum fuiſſe, quod majorem veri ſpeciem inde mutuatur, quod effigies hydrias ferentes, in Aegyptiorum monumentis ſint frequentiſſimæ. Hæ feriæ apud Græcos in Bacchi honorem habebantur; imo ipſi Chriſtiani, qui Orientem incolunt, & multas Aegyptiorum ſuperſtitiones ſequi ſolent, eadem hæc feſta celebrant; Si vero quiſpiam quærat, quænam apud illos harum Feriarum ſint origines, reſpondent: *Hac die VI. Januarii baptizatus eſt Dominus, eoque ſanctificavit aquam. Idcirco omnes in ſolennitate hac media nocte aquatum eunt,*

&

& aquam hauſtam domi reponunt, ac in annum integrum cuſtodiunt t).

Si Aſtronomos quosdam Veteres audiamus, Piscium Sidus Veneri dicatum fuit *u)*; Sic Nephtis Venus Aegyptiorum, ut illa Græcorum, eſt Dea maritima, utrique ſacer piſcis & inſignium loco adſcriptus; qui hinc Aegyptiis & Pythagoræis, ut marina omnia, horrori fuit, quia Nephtis Typhonis, naturæ monſtri, uxor erat, cujus

t) Chryſoſtomus Homil. de Baptiſmo Chriſt. 2. 396. Montfauconii. Pagii Critica ad Annales Baronii A. C. 29. n. 7.

De diebus Aegyptiacis conferri merentur, quæ Clar. Sinnerus breviter & ſolidiſſime contra Jablonskium ſcripſit, in Catal. Cod. MSS. Bibl. Bern. Tom. 1. pag. 42. De iisdem exſtat elegans Nagelſchmidii diſſertatio.

u) Scholia ad Germanicum. pag. 121. Hyginus Poët. Aſtron. 30. pag. 482.

jus Regnum etiam in mari collocabatur *x)*.

Et quoniam omnia perſequimur, volumus quidem certe, dicendum eſt, Kircherum in Oedipo ſuo juxta Arabes, qui de Aegyptiorum rebus ſcripſerunt, Indicem exhibere omnium Plantarum, quæ Zodiaci ſignis tributæ fuerunt *y)*. Singularis enim erat & ſacra Aegyptiorum circa plantas cura, quæ Zodiaci ſideribus potuerunt adſignari, vel quoad tempus quo naſcuntur, vel præcipue, quoad earum virtutes,

x) Philoſophi Aegyptii per Nephtin præcipue intelligebant ſteriles oras ſinus Arabici; huic Deæ, ut & Typhoni, Piſces, paucis, qui grati ſacrique erant exceptis, omnes, dicati fuere, qui ideo in Hieroglyphicis notis erant vulgaria ſigna odii. Amores autem Martis & Veneris apud Græcos ex connubio Typhonis cum Nephti videntur deducendi.

y) Tom. 2. P. 2. 351. ſq.

tes, quæ ſimilitudinem cum Diis ſigniferi orbis habere videbantur, propter famoſa illa defluvia, quæ inde in terram noſtram manare cenſebantur. In Piſcium autem ſigno occurrunt Cicuta, Hyoſciamus, Napellus, Solanum, Plantæ venenatæ & noxiæ, quæ Nephti Typhonis conjugi optime potuerunt tribui, dum his Numinibus, ut malis Principiis, omnia ea adſcripta fuerunt, quæ in rerum univerſitate corrupta videbantur & noxia. Nolo longus eſſe in hac ſectione, nam, etſi negari nequeat multa de Plantis in Aegyptiorum Religione tradita fuiſſe, nemini tamen dubium eſſe poteſt, ea, quæ Kircherus heic profert, recentiora videri, & ab Hermeticis illis junioribus profecta, qui exiguam merentur fidem z).

E Piscium

z) Inſunt tamen & his genuina quædam Aegyptiæ antiquitatis veſtigia, quæ a recen-

Piscium ſidus in vetuſto Aegyptiorum Obeliſco conſpexi *a*).

Equidem id etiam animadverto ultimum Zodiaci ſignum eſſe illud Piſcium, ſic Mare terminat Aegyptum; primum ſigniferi Circuli ſidus eſt Aries, ſic Thebæ Jovi Ammoni Arietique ſacræ Aegyptum ordiuntur; mediæ ſunt illæ Provinciæ, in quibus Apis cetérique Aegyptiorum Dii colebantur.

Hinc forte cuilibet in mentem venire poſſet, Geographicam quandam Aegypti chartam ab hujus Gentis Sacerdotibus in Cœlo collocatam fuiſſe *b*). Et favent huic opinioni ea, quæ de

tionibus diſtinguere quidem difficile eſt, non tamen impoſſibile.

a) Pococke *Deſcript. of the Eaſt* &c. 3. 207.

b) Sacerdotes Aegyptii in rerum Univerſitate innumeros Naturæ quaſi concentus & conſenſus quæſiverunt. Sic diverſa Signa Zodiaci etiam cum variis corporis noſtri parti-

de Delta Aegypti in cœlesti illo Triangulo *c)*; & de Nilo in Eridani constellatione *d)* repræsentato, apud veteres

 de-

bus magnam naturæ convenientiam & conjunctionem habere putabant, quæ juniores Hermetici curiosius & longius extendebant.

b) Interpres Germanici 121.

c) Idem 133. Addendus Hyginus in Poët. Astronom. 2. 32. pag. 483. Van Staveren, qui ait: *Qui autem Eridanum Nilum volunt vocari propter magnitudinem & utilitatem æquissimum esse demonstrant, præterea quod infra eum quœdam stella sit, clarius ceteris lucens, nomine Canopos appellata, Canopus autem Insula flumine alluitur Nilo.* Aegyptum integram *Cœli imaginem* existimabant teste Pseudo Hermete Trismegisto Allocutione ad Asclepium inter Apuleji Opera pag. 90. Elmenhorstii, *Nilum* vocabant *æmulum & imitatorem Cœli* Heliodori Aethiop. 9. 423. Bourdelotii. Philo de V. Mosis 3. pag. 682. Manilius 3. 453. Cujus

deprehenduntur. Sed hæc ſunt nimis dubia, quam ut ulterius de illis coram illuſtri Veſtra Societate diſputem, quæ ſtudiorum longo uſu, & Gentis veſtræ jure, res non ex ſpecie, ſed ex veritate exiſtimat, ponderat.

hæc ſunt verba:

Nilus & erumpens imitatur Sidera Mundi
Per ſeptem fauces atque ora fugantia Pontum.

Hæc vero omnia probant Aegyptios undique affinitatem inter Cœlum & Terram ſuam, Oſirin cœleſtem ſeu ſolem, terreſtrem ſeu Nilum, quæſiviſſe. In Regione illorum omnes fere Nomi ab Animali aliquo nomen habebant. In Cœlo omnia fere Solis ſigna a Beſtiis cognominata fuere. Recentioribus Aegyptiorum temporibus Thuribulum Phari cognomen accepit.

FINIS.

DIS-

DISSERTATIO SECUNDA

DE

CEPIS ET ALLIIS AB AEGYPTIIS CULTIS

AD

ILLUSTRISSIMAM ACADEMIAM
REGIAM SCIENTIARUM
ET
LIBERALIUM ARTIUM
LUGDUNENSEM.

DISSERTATIO SECUNDA
DE
CEPIS ET ALLIIS AB AEGYPTIIS CULTIS.

Non levem Aegyptiorum circa Cepas, Allia, Porrumque, fuiſſe religionem eruditis omnibus conſtat; ſed latet eos hujus rei origo ratioque. Ut enim Veteres in his ſibi contradicere, ſic Recentiores in omnia devia diſcedere video. Lubet jam hanc ſuperſtitionem nova conjectura illuſtrare, atque Antiquorum diſſenſum tollere.

Primo quidem loco Veterum teſtimonia, quæ hac de re agunt, adferam; dein oſtendam Cepas uni Aegypti Nomo, unique Deo ſacras fuiſſe; porro evincam non de omni Cepa heic ſermonem eſſe, ſed de una tantum earum

specie; tandem in originem hujus superstitionis inquiram.

Notissimus est JUVENALIS *a*) locus, qui Sat. XV. totus in eo versatur, ut Aegyptiorum ritus atrocius reprehendat:

Porrum & Cepe nefas violare & frangere morsu,
O Sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis,
Numina.

ET RECOGNITIONES CLEMENTINAE: *b*) *Aegyptii Cepas, & Cloacas, & Crepitus ventris, pro Numinibus habendos esse docuerunt.*

Ita porro CHRYSOSTOMUS *c*): *Multi Gentiles sic erraverunt, ut in tantum stuporem & amentiam inciderent, ut*

a) Sat. XV. v. 9.
b) Patr. Apostol. Cottelerii T. I. L. V. 551.
c) In Genesin Cap. I. Homil. 7. fol. 39.

ut & Cepe, & Allia, & his viliora adorarint.

Addamus his PRUDENTIUM, qui duobus locis hujus ſuperſtitionis mentionem injicit *d*).

Adpone Porris religioſas Arulas,
Venerare acerbum Cepe, mordax Allium.
Fuliginoſi thure placantur Lares,
Et reſpuuntur conſecrata holuſcula;
Aut unde major eſſe majeſtas focis,
Quam nata in hortis ſarculatis creditur.
Si Numen Ollis, Numen & Porris ineſt.

Idem adverſus Symmachum *e*):

d) Hymn. X. v. 261.

e) Lib. 2. v. 865. Huc trahendus etiam Sedulius Lib. 1. 257:

Vilia Niliacis venerantur Olufcula in hortis;
Porrum & Cepe Deos imponere nubibus aufi,
Alliaque.

Hi iam funt Auctores, qui tradidere omnes Aegyptios Cepas divinis honoribus profecutos fuiffe; fed non maximam merentur fidem, dum ille Satyræ mordacis ftudio; hi, ut Gentilibus crimen facerent, aliquid fibi indulfiffe putandi *f*).

Ab illis vero difcedunt Vetuftatis Scriptores, qui adftruunt Aegyptios Cepis abftinuiffe, non quod eas adorarent,

Nonnulli venerantur olus, mollesque per hortos
Numina ficca rigant, verique hac arte videntur,
Transplantatorum cultores effe Deorum.

f) Conferendus Clar. Goguet, *Origine des Loix, des Arts*, T. 1. L. 6.

rent, ſed potius, quia illas penitus abhorruere. Duplicem enim hunc Abſtinentiæ Aegyptiorum fontem, multa quidem inter ſe communia habentem, ubique deprehendimus. Sic Aegyptii, & poſt eos Pythagoræi, Faba, quam immundam putabant, abſtinere conſueverunt; Porcum quoque, Typhoni tributum, exoſumque, in cibum adhibere noluerunt.

Aegyptios Cepas averſatos fuiſſe teſtis eſt DIODORUS SICULUS g): *Alii Lentibus*, ait ille, *Fabis alii, nonnulli Caſeis, aut Cepis, & id genus eſca, quibus Aegyptus abundat, penitus abſtinent; ſic declarantes docendos eſſe mortales ut ab immodico comeſtibilium ſibi temperent uſu*,

g) Lib. 1. p. 100. Edit. Weſſelingii, Origenes contra Celſum Lib. V. pag. 604. Tom. 1. Ed. *De la Rue: Accidet, ut qui Philoſophi inter Aegyptios degent, perridicule Cepis abſtineant, ut patria ſervent inſtituta.*

usu; & si quidvis a quovis edatur, nihil absumentium ingluviei tandem suffecturum.

SIC quoque PLUTARCHUS *h) Sacerdotes Cepam aversantur & graviter cavent, quia decrescente solum luna vigere & incrementum capere solet.* Ita porro MINUTIUS FELIX *i)* de Aegyptiis *non magis Isidem, quam Ceparum acrimonias metuunt.*

JUNGAMUS his HIERONYMUM *k)*, qui ait: *Taceo de formidoloso & horribili Cepe.*

SUNT igitur ex vetustis Scriptoribus, qui tradunt Aegyptios Cepas religioso prosequi cultu, sunt alii, qui illam Gentem eas exhorruisse putant.

IN

h) De Iside & Osiride pag. 630. Edit. Græcæ H. Steph. Paris. 1582.

i) In Octavio p. m. 278.

k) In Esaiam Lib. XIII. Cap. 46.

In antiqua Somniorum Doctrina, quæ fere tota Aegyptiæ est originis, hujus superstitionis luculenta quoque supersunt vestigia. Artemidorus enim in *Onirocriticis l)* de Cepis sic habet: Κρόμμυα δὲ καὶ σκόροδα ἐσθίειν μὲν πονηρὸν, ἔχειν δὲ ἀγαθὸν: *Cepas & Allia comedere nefastum; plantare vero & habere bonum est.* Sed istius opinionis ratio hunc Auctorem latuit; Aegyptii ipsi heic fuissent adeundi; ista enim verba similia sunt hujus Gentis & Pythagoræ effatis, qui pari modo de Malva, ipsis culta, sic prolocuti fuere, *Herbam Molochen serito, sed eam ne comedito m)*; eadem ratione de Gallo Ἀλεκτρυόνα τρέφε μὲν, μὴ θύε δὲ.

Antequam ulterius pergam subjun-

l) Lib. I. Cap. 69. pag. 58. Edit. Rigaltii.

m) L. G. Gyraldus Pythagoræ Symbola pag. 130. Jamblichus Symb. 18.

jungendus videtur PLINII locus *n*), *Allium Cepasque*, inquit ille, *inter Deos in jurejurando habet Aegyptus.* Erat enim is vetustus Aegyptiorum, Rhadamanthi uti & Pythagorae, atque Socratis mos, ut per Canem, per Arietem, Anserem, Platanum, Crambem aliaque jurarent, quia haec Diis quibusdam Aegyptiorum singulari modo sacra fuisse constat.

SED his omnibus, quae hactenus de Aegyptiorum a Cepis abstinentia ex Antiquorum mente docui, contrariari videtur vetus Traditio, quae perhibet Cepas, Porrum, Alliaque, quae in Aegypto non parva copia miraque magnitudine existunt, ibi frequenter in victu adhibita fuisse.

ABRA-

n) Hist. Nat. XIX. 6. & L. 2. c. 7. per foetidos cibos jurantes.

ABRAHAMI Poſteri in Deſertis circumerrántes apud MOSEN o) ſic conqueruntur: *Recordamur Piſcium, quos edebamus in Aegypto gratis; Cucumerum, Melonum, & Porrorum, & Ceparum, & Alliorum.* Interpretes SSæ. in hoc loco explicando fere conſentiunt quoad voces *Bezalim* & *Schumim*, quas Cepas & Allia vertunt. Longius vero a ſe recedunt in explicando vocabulo *Chatzir*, de quo OLAUS CELSIUS p) luculenter probavit id Porrum ſignificare

o) Num. XI. 5.

p) Hierobotanicon. T. 2. 263. ſeq. Conferendus Clar. Haſſelquiſt pag. 562. cujus hæc ſunt verba: ALLIUM CEPA *H. V. 3. Arab. Baſal. Hanc fuiſſe ex Ceparum ſpeciebus ab Iſraëlitis deſideratam unam, probat uſus copioſiſſimus & præſtantia ejus in Aegypto, non meliorem inveniri cepam illa Aegypti per univerſum Orbem certo perſuaſus erit, qui ſemel in cibum acceperit*, &c.

care. Cum vero Erud. iste Auctor Versionem Coptorum heic in subsidium non vocaverit, illam, quæ LXX. Interpretes sequitur, subjungam; sic vero habet *Nem Niägi, nem Piemgol, nem pischsün*. *Aegi* Coptis porrum, *Emgol q*) Cepam, significant. *Ischsün* hoc solo loco observavi, vulgo Allia Coptis *Corthom* & *Mauctos* dicuntur.

De Cepis ad victum adhibitis hæc leguntur apud gravissimum Scriptorem Herodotum *r*): *In Pyramide Litteris Aegyptiacis scriptum est, quantum pro Raphano, Cepis & Alliis, quæ Operariis exhibebantur, erogatum fuerit.* Atque de eadem re differens Plinius *s*) *Aliqui prodiderunt in Raphanos & Allium ac Cepas mille octingenta Talenta ero-*

q) *Aegi* & *Emgol* scribuntur per Giangia.
r) Lib. II. n. 124. p. 137. Edit. Gronovii.
s) Hist. Nat. XXXI. 12.

erogata t). Cum vero in Aegypto ob Animalium cultum Regionisque naturam Carnes fere nullæ, fructus paucissimi in victum cederent, necessario ad Olera leguminaque confugiendum fuit.

Posset quidem quis ad Mosis testimonium regerere, Aegyptios etsi Cepas exhorrerent, nilominus Judæos servos suos, illis enutrire potuisse; huic enim Genti omni ævo Cibus iste in deliciis fuit; a Patribus quippe suis hæreditatis jure acceperunt, ut Allia semper oboleant *u*).

Et suffragari posset huic opinioni, quod Sacer Scriptor de piscibus addit, quos Aegyptii fere omnes tanquam Typhoni sacros aversati fuere *x*).

t) Quidam contra Codices, jure tamen, mille sexcenta, præferenda statuunt.

u) R. Salomon Filius Virgæ in Hist. Gentis Judaicæ à G. Gentio conversæ p. 450.

Salomon Zevi Theriac. Jud. Cap. I. §. 20.

x) Plutarchus de Iside 748.

AD locum autem HERODOTI atque PLINII excipiendum foret, illos de Pyramidum ftructoribus loqui; ad iftum vero laborem Aegyptios Ifraëlitarum ope ufos fuiffe a vero non videbitur abfimile y).

SED non opus eft tam dubiis inniti conjecturis; alia enim refponderi queunt, quæ vero propius accedunt, & omnem Veterum hac de re diffenfum penitus tollunt.

STATIM enim non in omni Aegypto viguit hæc fuperftitio, fed in uno tantum ejus Nomo illa obtinuit. Aegyptiorum enim Sacerdotes unicuique Pago fingulare Numen, proprias Plantas & Animalia dicavere, fic paucis beftiis, quæ ubique fanctiffimæ erant, exceptis, ceteræ omnes in iis tantum regionibus gratæ fuerunt, in quibus id Numen, cui dicatæ erant, colebatur.

Aegy-

Herodotus Lib. II. Cap. 37. p. 102.

y) Jofephus Antiq. Jud. Lib. II. Cap. 5.

Aegyptiorum circa Cepas Religionem apud unam tantum ejus Regionis Gentem in ufu fuiffe, teftis eft Auctor HIST. BARLAAMI z). *Alii Crocodilum* - - (coluerunt) *quidam Cattum, & Canem, & Lupum, & Simiam, & Draconem, & Afpidem. Alii Cepas, & Allia, & Spinas a).*

F 2 Ac-

z) Ex antiqua Verfione, quæ exftat ad finem Edit. Damafc. Bafil. 1548. pag. 67. Joh. Damafceno hoc opus vindicare tentavit Allatius in Prolegom. Edit. P. M. *Le Quien* T. I. 25. feq.

a) Origo & ratio Cultus Plantarum apud Aegyptios eadem cum veneratione facrorum Animalium. Hæc Gens per omnia Naturæ Regna ea quærebat, quæ cum Diis fuis aliquam habere videbantur affinitatem; atque illa a Philofophis ut Symbola Numinum fpectabantur, vulgus vero ubique ftolidus, pro Diis eorum figna, pro Luna per noctivagum Cattum adumbrata, ipfam hanc beftiam adorabat; exiftimabatque pro Aftro per Anguem Anguil-

ACCEDO ad alium Auctorem, qui non modo Cepas uni tantum Aegypti Regioni sacras fuisse tradit, sed ejus nomen nobis suppeditat. Est is LUCIANUS, cujus hæc sunt verba *b*): *Omnibus quidem Aegyptiis commune Numen Aqua*, (non omnis sed Nili tantum) Ἴδια δὲ Μεμφίταις μὲν ὁ Βοῦς Θεός; Πηλουσιώταις δὲ Κρόμμυον. *Privati autem Dii sunt Memphitis Bos, Pelusiotis Cepa.* Ita quoque SEXTUS Philosophus *c*): *Cepas vero nullus unquam ederit eorum, qui Sacris Casii Jovis apud Pelusium initiantur, sicuti nec Lybicæ Veneris*

lamque, pro sole per Gallum ejus nuntium, per Scarabæum globum volventem, per solisequam Malvam Lotumque repræsentato, ipsa ista Animalia ipsasque has Plantas sibi pie colendas esse.

b) In Jove Tragœdo Cap. 42. T. 2. pag. 690. Ed. Hemsterhusii.

c) Lib. III. Cap. 24. pag. 184. Edit. Fabritii.

neris Sacerdos Allium unquam gustaverit. Et AULUS GELLIUS *d*): *Id etiam*, inquit, *multo mirandum est magis, quod apud Plutarchum in IIII in Hesiodum*, (plurimi corrigunt in Isin & Osiridem) *Commentario legi, Cepe tum revirescit & congerminat decedente luna, contra autem crescit adolescente. Eam causam esse dicunt Sacerdotes Aegyptii cur Pelusiotæ Cepe non edunt, quia solum olerum omnium contra Lunæ aucta atque damna, vices minuendi & augendi habet contrarias.* Sic quoque HIERONYMUS *e*): *Taceam de formidoloso & horribili Cepe, & Crepitu Ventris inflati, quæ Pelusiaca Religio est.* Ultima ista verba ad Cepas pertinere non modo ex Luciano luculenter patet, sed præcipue ex alio HIERONYMI loco, qui sic habet:

d) Noct. Attic. Lib. XX. VIII.

e) In Esaiam Lib. XIII. Cap. 46.

bet: *Coge Aegyptium, ut Ovium lacte veſcatur; compelle Peluſiotam, ut Cepe manducet.*

LIQUET jam apud Peluſiotas Ceparum cultum præcipue viguiſſe; inde de hujus Religionis natura aliquid licet concludere. In illis nempe oris ſedem fixerat Typho, Naturæ monſtrum, cujus cultum non beneficia neque gratus animus, ſed metus terrorque ſtabilivere. Is dum Maris præſes cenſeretur, non modo omnia Aegypti littora obſidere, ſed præcipue circa Peluſium & Sirbonin lacum delitefcere putabatur *f*). Sic EUSTATHIUS ad Dyonyſium Geographum *g*). *Sirbonis lacus, & regio, circa quam Typhonem latere fama eſt, parum a Peluſio, monteque diſtat Caſio.*

f) Herodotus Lib. II. Cap. 5. Plutarchus V. Antonii Etymolog. M. v. Τυφὼς.

g) Ad Verſum 253.

Casio. Hinc SOLINUS *h*) dum Typhonis cubile in Cilicia collocavit, ridicule subjungit, *Cilicia autem usque ad Pelusium Aegypti pertinebat*. Inde tandem Pelusium, *Abaris* antiqua, Sacerdotibus Typhonia vocabatur *i*).

QUAE hactenus conjectando disputavi de Cepis Typhoni sacris, ea in majori luce collocentur, cum declaravero speciem Ceparum, quæ huic Numini dicata fuit. De Scilla seu Cepa marina loquor, bulborum nobilissima, quam in eadem cum Cepa familia esse non modo ex primo ejus intuitu, porro ex iis patet Auctoribus qui Naturam ducem in generibus suis constituendis adhibuerunt *); sed præcipue ex nominibus *Cepa Marina*, *Oignon de Mer*,

 Ze-

h) Cap. XXXVII.

i) Marsham ex Manethone Sæculo VIII.

*) Præter multos alios Botanicæ Artis Scriptores adeundus Clariss. *Adanson* p. 49.

Zebolla Allbatara, Meerzwibelen; unde patet omnes fere Gentes Cepis hunc Bulbum annumeraſſe. Illum vero Typhoni ſacrum fuiſſe APULEJUS docet dicendo. A Græcis dicitur *Scilla*, aliis *Typhonos*, *Aegyptii Sylitho*, *Prophetæ Ophtalmon Typhonos k)*. Epithetum *Typhonos* & *Oculus Typhonis* ex Aegyptiorum Sacerdotum Hieroglyphica ſacraque lingua deſumtum eſt. *Sylitho* proprium hujus Plantæ Aegyptium nomen eſt, quod Coptis non amplius in uſu, qui Græcum Scillæ vocabulum adhibere ſolent. Sed vereor ne huic voci inſit corruptio; Regiæ enim Bibliothecæ Pariſienſis Codex, noni Sæculi, optimæ notæ, quem cum Editione HUMMELBERGII contuli, legit *Subtho*, quod ad Genium Linguæ Aegyptiacæ propius accedere videtur *l*).

NE-

k) Cap. 42.

l) MSS. num. 6862. 4. Adpictæ ſunt huic

Neque moror Kircheri testimonium, qui ad Arabem Vaticanum provocat, hanc Plantam Aegyptiace *Slitha* vocantem *m*). Is enim Auctor, dum mox oscitanter, mox fraudulenter Arabes citat, nullam amplius mihi meretur fidem.

Codici plurimæ Plantæ. Isque vicem tenebit alterius Apuleii Codicis Manuscripti, de quo Vossius ad Melam pag. 151. & 154. Comparandus etiam Dioscorides Vindobonensis cum pictis plantarum imaginibus; notandum tandem in Bibliotheca Bernensi exstare manuscr. Apuleii codicem recentem quidem & corruptissimum, veras tamen etiam quasdam Lectiones exhibentem, ut patet ex speciminibus egregiis, quæ Clar. Sinnerus p. 521. Eruditiss. Catalogi protulit.

m) Append. ad Linguam Aegypt. restitutam. 598.

QUANDO in Nothis Diofcoridis ad Cap. 31. Lib. III. de *Stoechade* hæc legimus: Ὁι δὲ Στυφωνία. (corrige Τυφωνια) Ἀιγύπτιοι Σεφλὼ, Πϱοφῆται Οφθαλμὸς Πύθωνοσ; (Lege Τύφωνοσ) id non de Stoechade Veterum proprie fic dicta, fed de vera Scilla intelligendum exiftimamus, quod luculenter apparet ex collatione locorum Apuleii & Diofcoridis.

APULEIUS dicit Prophetas Scillam vocare Ophtalmon Typhonos; folebant enim Aegyptiorum Antiftites Plantas cum quibusdam humani corporis partibus conferre; fic Bulbum Cepamve cum oculo affinitatem habere putabant. Ita, ut cognatum afferam exemplum, Pentaphyllon, *Hermu Dactylon* vocant n), quia digitos expanfæ ma-

n) Apuleius Cap. 2. Sic Cynosbathon, Anu-

manus exprimere videbatur; & eandem plantam *Ibyos Onycha* appellant; Ungues Ibidis, Mercurio facræ Avis, cum digitis conferentes. Imo eousque progreſſa ſuperſtitio, ut his partibus corporis, cum quibus Plantæ aliquam affinitatem habebant, mederi putarentur.

Ratio, ob quam Scilla Typhoni facra fuit ex ejus noxia virtute deducenda. *Scilla*, ait Dioscorides o), *vim habet acrem, ignitam, urentemque.* De Typhone autem Plutarchus p) affir-

bidi, Mercurio Aegyptiorum, facram, Ibidis vocavere fanguinem; ſic Anethum eidem dicatum Cynocephali crines & geniturām appellare confueverunt.

o) Lib.2. cap.202. Conferri queunt Corvini, Alberti, Schulzii, ſingularia fcripta de Scilla.

p) De Iſide 648.

affirmat, *eum esse quiquid siccum, urens, atque ignitum est q*). Imo AVICENNA, MESVE, CLVSIVS, aliique plures Veterum pariter ac Recentiorum, afferunt quod nimium videtur, esse quandam Scillæ speciem, quæ lethifera & penitus venenata est. Testem excitabo SVIDAM, qui inquit, Σκίλλα εἶδος Βοτάνης πικρᾶς καὶ θανατηφόρε τοῖς ἐσθίεσι. *Scilla est Plantæ amaræ species, quæ mortem comedentibus affert.*

Typhoni autem consecranda fuit, juxta illud PLVTARCHI *r*), *omnia Animalia, quæ detrimentum inferunt, noxiæ omnes Plantæ, pravique affectus, Typhonis*

q) Ob eandem rationem Dracontea (*Dracontium*,) Typhoni tributa fuisse videtur, teste Apuleio 14. mordaci enim atque urenti gaudet virtute æque ac Arum, cum quo a Veteribus frequenter confundi videtur, & cui etiam proxime accedit.

r) De Iside 662.

phonis opera, partes, motusque perturbantes censentur. Et idem alio loco *s*), *quidquid in Natura corruptum noxiumque deprœhenditur, Typhonis pars æstimanda.*

Locutiones istas Pars, Motus Typhonis, porro Oculus Typhonis, tum demum rite comprehendimus, cum cogitamus Aegyptios Typhonem per totam Naturam dispersum existimavisse.

Ut autem ea, quæ de Scilla, ob noxiam virtutem Typhoni dicata, tradidi ulterius probentur, aliam afferam Plantam, huic monstro ob easdem rationes sacram. De *Hyoscyamo* loquor, quem Veteres, ad ejus vires respicientes, *Maniopeon*, *Emmanes*, *Adammenes*, *Dythyrambion*, & *Insanam* vocavere. Sunt adhuc in recenti memoria historiæ de rusticis, has plantas casu comedentibus,

s) De Iside 657.

dentibus, & funestas earum virtutes experientibus *t*).

APULEIUS *u*) & NOTHA DIOSCORIDIS *x*) asserunt istam Plantam Typhonion vocatam fuisse. Subjungunt iidem Aegyptios eam *Saphto* appellare,

t) Forsitan effectus immoderati usus vini, ab Hyosciamo non multum diversus, occasionem dedit sententiæ Aegyptiorum, de Vitibus ex Typhonis, seu eorum, qui Diis bellum intulerunt, sanguine natis; teste Plutarcho de Iside. Hinc illa Vini abstinentia explicanda, quam antiquiores Aegyptii, & præcipue illorum Sacerdotes observarunt, & quam imitati fuerunt Sinensium Indorumque Philosophi, Persæ, Pythagoras, Cecropis Græcæ Coloniæ, Cybeles Ministri, & omnes in universum Manichæi.

De Hyosciamo consuli potest Wedelius, qui in singulari dissertatione de hac Planta multis egit. Jenæ 1715.

u) Cap. IV.

x) Notha Dioscoridis ad Cap. 69. Lib. IV.

pellare, quod nomen idem eſt cum *Subtho*, quo juxta Codicem Regium eadem Gens Scillam vocavit; videtur ergo ſuperius allata lectio priori ſine dubio præferenda.

Notandum tandem Plutarchum *y*) duas longe alias afferre rationes, quibus accidit, ut Aegyptii Cepas abhorrerent. Primam, quam ipſe ridet, inde deſumit, quod Dictys ab Iſide enutritus Cepas quærendo in aquam inciderit; latent forte in his veſtigia antiquæ Traditionis de Cepa Ma-

y) Circa ea, quæ ex Veteribus de Scillæ viribus tradidi, multo melius nobis conſtaret, ſi ævum tuliſſet liber, quem Pythagoras, Aegyptiorum perpetuus imitator, de hac Planta conſcripſit, & cujus mentionem injecit Plinius. Id quoque notatu dignum videtur Dioſcorid. 3. 54. Theophraſt. 9. 15. & Plinium 25. 4. tradere decantatum illud Homericum Moly, Scillæ folium, Cepæ radicem habuiſſe.

Marina Typhoni, Maris Domino, Deoque sacra. Alteram vero inde deducit quod Cepæ Luna tantum decrescente incrementum suum capiant; ubi notandum PLUTARCHUM, cum citato loco de Porco Typhoni sacro agit & AULUM GELLIUM Lib. 20. 8. eandem penitus hujus consecrationis rationem attulisse. Sic Aegyptii de Animalibus Exosis, Porco, Orygeque, Antipathias cum Sole & Luna, de Bestiis vero Sacris, Cynocephalo, Fele, Mure Araneo, Sympathias cum istis Numinibus in vulgus proferre solebant.

ET cum certo sciam omnes fere Græcorum Fabulas ex Aegypto deducendas, eam quoque, quam illi diversimode de Scylla, monstro marino, conscripsere, hinc derivandam censeo. Sunt enim, qui Scyllam Nysi filiam Minois amore captam tradunt; duo

ista

iſta nomina Aegyptum penitus produnt. Favet quoque conjecturæ meæ illorum aſſertum, qui Circen venenatis herbis Scyllam in marinum monſtrum mutaſſe ſtatuunt z); quæ in Siculorum oris forte locata, quod Typho, ſeu Gigantes, in ignivomo Aetna deliteſcere cenſerentur. Nec deſunt ex vetuſtis Scriptoribus, qui Græcorum Scyllam Typhonis filiam fuiſſe adſtruunt a); in quibus luculenta ſuperſtitionis iſtius veſtigia, firmaque opinionis meæ præſidia, ſupereſſe puto.

Typhoni igitur Cepa Marina ſacra fuit, hinc eam Aegyptii abhorrue-

z) Ovidius Metam. XIV. 55.

a) Natalis Comes Mythol. VIII. 12, qui in hanc rem Timæum, veterem Hiſtoriarum Scriptorem citat. Apud Euſtathium Odyſſ. M. p. 1714. legi nonnullos Scillam Tritonis dicere filiam.

re; Pelufiotæ vero, qui hoc Numen colere coacti fuerunt, huic Plantæ divinos honores exhibuere *b*); ceteris Cepis, hac fola fpecie excepta, Aegyptiis, uti licuit. Hæc, dum Recentiores nefcirent, & quod de fpecie verum fuit, ad totum genus transferrent, contigit, ut de ifta re tam varia prodiderint, quæ omnia, fi mea teneatur opinio, ad lucidum deduci queunt *c*).

HEIC quoque obiter mihi tangendus videtur locus PERSII, Sat. V. 186.

Hinc

b) Sic Hippopotami, Afini, Crocodili, in Aegypto a nullis aliis, quam a cultoribus Typhonis, cui hæc animalia facra, divinos honores accepiffe videntur.

c) Recentiores quoque Sabii, quod de fpecie Ceparum verum fuerat, ad totum Ceparum Alliorumque genus transferentes, iis abftinere confueverunt. Vide Abulpharagii

Hinc grandes Galli, & cum Sistro lusca Sacerdos

Incussere Deos inflantes corpora, si non

Prædictum ter mane Caput gustaveris Alli.

De illis Poëta agit, quibus a malignis Dæmonibus morbi incutiuntur, his remedium porrigit suadens, ut Alli caput gustent. Bibliothecæ Bernensis codex Sæculi X, optimæ notæ, in margine habet *gestaveris*, ab eadem manu profectum, quæ Lectio sese tueri potest ob frequentem veterum Amuletorum usum.

Nil vero magis obscurum hunc locum, cujus maxima difficultas est in

Hist. Dynast. 281. Sale *the Koran* p. 15. *the preliminary discourse.*

Vocabulo *Prædictum*, illuftrare poteft, quam teftimonium PLINII, ab interpretibus omiffum, qui Lib. XXIV. cap. 17. hæc habet: *Jejunum debere effe qui colligat*, (Gramen Amuleti loco adhibendum,) *ita ire in domum abfentis cui medeatur, supervenientemque ter dicere jejuno jejunum medicamentum dare, atque ita adalligare, triduoque id facere d).* Ad Perfii locum trahi porro poffent PYTHAGORAE, DIOSCORIDIS, PLINII, aliorumque effata, qui Scillam, quam Antiqui cum Allio confundebant, optimum

d) Amuleta ex Plantis juxta Aegyptios legenda erant cum fumma cura, a jejunis, alia crefcente Luna, alia exortu Solis, nonnulla oriente Sirio. Herbæ iftæ fanctiffimæ non ferro evellendæ erant, fed manu, idque præcipue finiftra.

mum Ἀλεξιφάρμακον fuiſſe tradiderunt. Sed ſatius eſt cum TURNEBO & GESNERO de vulgaris Allii Capitibus hæc intelligere, quæ Veteres ad omnium noxarum depulſionem valere putaverunt, & cujus ridiculæ ac avitæ ſuperſtitionis veſtigia quædam adhuc apud infimam plebem ſuperſunt.

SED non ſoli Aegyptii aliquam Cultus ſpeciem Plantis exhibuerunt, illos enim hac in re Aethiopes imitati ſunt; eosdem ſecuti Perſæ; Indi; Sinenſes; Sabii; Pythagoras; atque Druides, Quercum Viſcumque ſancte colentes. Ejusdem rei veſtigia inveniuntur apud Tuſcos, Græcos, & Romanos, qui omnes Arbores, majores frutices, omnesque elegantio-

res flores Diis fuis fingulari modo tribuere confueverunt *e*).

e) Vide Meurfii Arboretum Sacrum.

F I N I S.

DISSERTATIO TERTIA

DE

ORPHEI ET AMPHIONIS NOMINIBUS AEGYPTIIS

AD

PERILLUSTRES SOCIOS

ACADEMIAE ETRUSCAE CORTONENSIS.

DISSERTATIO TERTIA

DE

ORPHEI ET AMPHIONIS NOMINIBUS AEGYPTIIS.

ORPHEI AMPHIONISQUE nomina enodare animus eſt; ſi non certa, nova ſaltem profero, eaque a veri ſpecie non admodum remota. Utrumque Vocabulum Aegyptium cenſeo; illud *Hori*, ſeu *Apollinis*; hoc *Ammonis*, ſeu *Jovis* indigitat filium.

Horum Aegyptiis OR dictum fuiſſe conſtat ex Manethonis apud JOSEPHUM effato *a*); liquet id porro ex Nominibus Monachorum OR, & PIOR,

 de

a) Lib.I. adv. Appionem Tom.II. pag. 460. Edit. Havercampii.

de quibus frequens in Veteris Ecclesiæ Historia occurrit mentio *b*).

GRAECI postea suo more Monosyllaba, quibus Aegyptii delectabantur, vitantes Ὦρος efferre solebant; ab his discedentes, qui Latino utebantur sermone, hunc Deum adspiratione vitiose adjecta *Horum* vocare consueverunt.

IS *Horus* ad Solem ab Aegyptiis relatus cum Græcorum Apolline idem putandus. *Apollo quidem* ait HERODOTUS *Aegyptiace Horus dicitur c*). Cui gemina habent innumeri Vetustatis Auctores *d*), quos adferre supervacaneum foret, cum de his eleganter egerit in eo genere excellens JABLONSKI in libro, qui inscribitur *Pantheon Aegy-*

b) Palladii Lausiaca p. 24. 27. 110.

c) Lib. II. 156. Ibid. 144.

d) Diod. Sic. I. Macrobius Saturn. Lib. I. 21.

Aegyptiorum e). Inde utrique horum Numinum in Monumentis tenera ætas; radiis diſtinctum caput, & Aurigæ flagra tribuuntur, quæ Solis fuere inſignia.

HINC etiam *Horapollinis* Nomen explicandum; ita enim Veteres Nomina a Diis Aegyptiorum ſumta ſtruere ſolebant, ut peregrinæ voci græcam, quæ eandem explanaret, frequenter adjungerent. *Horapollonis Vocabulum*, ait EUSTATHIUS *ex Hori & Apollinis Nominibus concinnatum, quæ utraque ſunt Phœbi Epitheta f)*. Sic nomen *Hermanubis* ortum, quia *Anubis* in *Hermete* ſeu *Mercurio* Græcorum cultus; quod non attendit Er. PASSERI, qui ſuæ ſemper abblandiens hypotheſi, a vocibus Hebræis AERAEZ, Terra,

e) Lib.II. Cap.IV.

f) Iliad. 4. 332.

ra, & HARAR, Mons, *Hermanubim* nuper ducere ausit *g*).

ERGO hoc quidem apparet OR hic *Horum*, seu *Apollinem* indigitare.

Gphe h) & *Gpho i*), ut de illis quoque agam, Coptis generare significant. Hinc Er. LACROZE PLUTARCHI locum explicavit, qui tradit vocabulum Ἀρσαφὴς Aegyptiis Ἀνδρεῖον significare, quia *Er-gphe* Generationis notat causam. Hujus vestigia premens JABLONSKI nomen Πεμφῶς, quod ERATOSTHENES Ἡρακλείδην interpretatur, solide restituit legendo, Σεμφῶς *k*).

Sem

g) Simbolæ Litterariæ Vol. IV. J. P. Passerii de Hebraismo Aegyptiorum p. 67.

h) Scriptum per Giangia. Math. I. 3. 4. 2. Tim. II. 23. 1. Cor. V. 15.

i) Genes. V. 3. 4. 6. Ibid. VI. 10. XXIII. 4. Hinc *Ginpho* Generatio Genes. VI. 8.

k) Annot. in Eratosth. Catalogum Regum

Sem Herculem Aegyptiis ſignificat, *pho* aut *phos* adjectum, ut ejus natus indigitetur; Ubi animadverſione dignum judico *Giangia* in hoc Vocabulo, uti in noſtro, penitus omitti. Sicut autem Semphos filium Herculis, ita ORPHE, Ὀρφὴς & Ὀρφεὺς *Hori* ſeu *Apollinis* declarat ſobolem; quod nomen cum illo *Origenis*, Aegyptiis ſolenni, plane idem eſt.

SOLEBAT enim Gens hæc e Cœlo Titulos ſuos deſumere, divinisque Nominibus ad ſatietatem uti *l*); Contineo me

Theb. n. V. pag. 739. Tom. II. *in des Vignoles* Chronologia.

Jablonski de Terra Goſen. Confirmamus hæc omnia loculentiſſimo argumento ex Nothis Dioſcoridis p. m. 473. ubi de Elleboro albo traditur Prophetas, illud *Genituram Herculis*, Aegyptios autem *Somphia* vocare.

l) Diod. Sic. Lib. I. Lucianus pro Imagin. Edit. Salmur. 44.

me ab exemplis; eundem quoque morem illi secuti fuerunt, qui ad Christi Sacra in his oris sese contulere; inde habemus *Anubion*, *Isidoros*, *Ammones*, *Serapiones*, *Horos*, & *Oriones* plurimos.

SED, quae hactenus de ORPHEO *Hori* filio disputavi, firmiora evadent, si testes excitabo, qui ORPHEUM *Apollinis* ex *Calliope* filium fuisse adstruunt.

AGMEN ducet PINDARUS, qui, etsi alio loco ORPHEUM *Oeagri* vocet filium, nihilominus eum *Apollinis* natum nominat his versibus *m*).

Ἐξ Ἀπόλλωνος δὲ φορμικτὰς ἀοιδᾶν πατὴρ
Ἔμολεν εὐαίνετος Ὀρφεύς.

HUIC quoque sententiae favebat MENAECHMUS, qui ait ex Oraculo sic effatam Pythiam.

Πιέρες

m) Pyth. Ode IV. 313.

Πιέρες αἰνοπαθεῖς συγὴν ἀποτίσατε λώβην
Ὀρφέ' ἀποκτείναντες Ἀπόλλωνος φίλον υἱόν.

MENAECHMUM in hanc rem citavit SCHOLIASTES PINDARI *n*), qui CHARIN & ASCLEPIODORUM ejusdem opinionis adſertores profert; ultimum iſtum teſtem in hanc cauſam etiam adhibent præclara APOLLONII RHODII *Scholia* *o*).

PLURIMI ORPHEUM Poëtam & in Muſicis peritum a Græcis Apollinis filium vocari autumant, vel quia vetus hæc fuit perſuaſio ex Diis mortales egredi, virtutes ut in terris exerceant, & dein eosdem ad perfectam divinamque redire originem; vel quod ſimilius veri

n) Pindarus Pauli Stephani loc. cit. p. 253.

o) Edit. H. Stephani 1583. Lib. I. v. 23. p. 2.

veri eft, quia qui præcipue in aliqua re excellere videbatur, filius illius Dei, qui huic Arti præfes conftitutus fuit, dicendus putaretur *p*). Hanc ego Subtilitatem Veterum Philofophia digniffimam judico, fed a veritate remotiffimam; cum Græci vetuftiores propterea tantum ORPHEUM *Apollinis* filium falutaverint, quia Aegyptium ejus nomen hunc fignificatum tulit. Ad quæ vero attenderint Aegyptii, cum hominibus divina imponerent nomina, infra ulterius docebo; & fic fimul oftendi, quomodo difficultati obviam ire queam, quæ inde oritur quod *Oeager* ORPHEI dicatur genitor.

SUNT igitur abfurda & perinfirma, quæ dicuntur de ORPHEO ab *Arif* quod Arabibus fcire notat, cognominato

p) Ammonius in Schol. Pindari l. c. *Banier Mythologie* VII. 144.

nato *q*). Vel a *Rapha*, quod iisdem Sanare ſignificat nuncupato *r*). Summæ quoque levitatis eſt CROESII Sententia, qui ORPHEUM & *Europam* idem nomen cenſet, & ab Hebræis vocibus *Or* & *Af*, tanquam a vultu ſplendente, trahere voluit *s*). Sed cui non poſt HUETIUM ſit venia, qui ORPHEUM & innumeros alios eosdem cum *Oſarſiph*, ſeu *Moſe* eſſe perſuadere nobis tentavit *t*).

ORPHEO jungamus Socium AMPHIONEM, cujus nomen *Jovis* indigitat filium. *Jovem* Aegyptiis *Amun*

H vo-

q) Voſſius de Art Poët. Cap. XIII.

r) *An Attempt towards an Explanation of the Theology and Mythology of the ancient Pagans by J. Turner. I. 128.*

s) Croeſii Hiſtoria Hebræorum ex Homero 146.

t) Demonſt. Evang. IV. Cap. VII.

vocatum fuisse plurima Veterum declarant asserta. *Aegyptii*, ait HERODOTUS, *Jovem Amoun appellant u)*. Consentiunt his DIODORUS SICULUS, JAMBLICHUS, ORIGENES, HESYCHIUS alii plures. Imo apud Divinos vates JEREMIAM *x*), & EZECHIELEM *y*) occurrit Urbs *No-Ammon Thebæ* Aegypti Ammoni sacræ, ubi LXX. Senes Διόσπολιν interpretantur, melius sane, quam HIERONYMUS, qui *Alexandriam* temere intellexit *z)*.

UTI vero superius *phe* in ORPHEUS filium vertere licuit, sic *phion* in voce AMPHIONIS pari modo expli-

u) Lib. II. 41.

x) XLVI. 25.

y) XXX. 15.

z) Jablonski Remphah. 24. Idem de Memnone 37.

plicamus. Quæ enim ad finem adjungitur Terminatio illa penitus græca eſt, iſti ex *Serapis* fecere *Serapion*, ex *Api Apion*, ex *Orus Orion*, ex *Anubi Anubion*, ex *Harpocrates*, *Harpocration*, & ſic ex *Amphe* vel *Amphi* ſtruxere vocem AMPHION.

HIS conſentit totius Vetuſtatis Auctoritas, quæ AMPHIONEM *Jovis* ex *Antiope* filium fuiſſe adſtruit. Non arbitror autem mihi in hoc immorandum cum res ſit nota, ſolum igitur teſtem adhibebo HOMERUM *a*).

Τὴν δὲ μετ' Ἀντιόπην ἴδον Ἀσώποιο θύγατρα

Ἣ δὴ καὶ Διὸσ εὔχετ' ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαῦσαι

H 2 Καὶ

a) Odyſſ. Λ. 259.
Euſtathius ad h. l. 1682.

Καὶ ὃ ἔχεν δυό παῖδ' Ἀμφίονά τε Ζῆθόντε
Οἱ πρῶτοι Θήβης ἕδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο.

Amphion propterea Thebas Bœotiæ condidit cognomines illis, quæ in ſuperiori Aegypto *Jovi Ammonī* ſacræ fuere. Hinc, ut alia relinquam, *Amphiarai* Oracula cœpere, ad exemplum illius Oraculi *Ammonis* juxta fontem conſtituta, ſecundum Veterum perſuaſionem, qui his vaticinandi vim tribuere ſolebant. Taceo Arietem *Amphiarao* ſacrum, modum reſponſa reddendi; aliaque, quæ ad Oracula *Jovis Ammonis* eodem modo celebrata fuiſſe conſtat *b*).

Cum vero Amphion nomine ſuo *Ammonis* ſeu *Jovis* filius, ſimul hunc Deum

c) Pauſaniæ Attica p. 33. Corinth. 80. Edit. Wechelii 1583.

Deum peculiari cultu profecutus fuerit, inde concludere licet Aegyptios præcipue ab iis Numinibus homines cognominaſſe, quos ſingulari modo venerari cenſerentur. Et cum varia eſſent Sacerdotum Collegia, quorum quædam *Thoto*, *Cnuphi* alia, nonnulla *Ammoni* ſacra fuerunt, inde eorum Antiſtites nomina ſua forte accepiſſe videntur *c*).

AMPHIONIS Etymologiam non ita certam ut ORPHEI cenſemus, in qua ne una quidem deeſt littera. Fatemur enim Aegyptios Amonem *Amoun* vocaſſe; hinc nobis ad decurtatum *Am* eſſe recurrendum, illud vero in compoſitis

b) Orpheus quoque præcipue Solem ſub Hori & Apollinis nomine coluit. Eratoſthenes Cyren. Cataſter. 24. pag. 119. Edit. Galæi: *Porro Liberum Patrem Orpheus non honorabat ſed* Solem *Deorum maximum appellabat & Appollinis nomine colebat.*

positis vocibus jure nifallimur, facere licet.

Illi, qui pravis ingeniis ad fœdissima usque Etymologiarum ludibria dilabuntur, Amphionem a præpositione Ἀμφὶ, & participio ἰὼν dictum putant, ac juxta viam natum & circumerrantem interpretari solent. Ut omittam levitatem eorum; qni Amphionem ab Ἀμφὶ cognominatum autumant addito ἰὼν paragogico; aliaque similia, quæ & dicuntur & creduntur stultissime *d*).

His propositis quæstiunculæ multæ nascuntur; veluti num, si verum est Orpheum filium *Hori* significare, illud forte faveat Aristotelis sententiæ, qui apud Ciceronem *Orpheum Poëtam nunquam fuisse docet e*), quæ

d) Etymolog. M. 91. Silburgii.

e) De natura Deorum Lib.I. Sect.38.

quæ verba Auctores nostri frustra ad alium sensum detorquere studuerunt. Nam si ORPHEUS est filius Hori, qui inter mortales nunquam exstitit, neque filium genuisse dici potest, tum & ipse ORPHEUS nunquam fuit, & ejus fabula inventa, ut quædam Doctrinæ, quam Moralem vocamus, Argumenta sub allegoriis proponi queant.

ABSIT, ut istis assentiar; nam, uti supra ostendi, ORPHEUS hoc nomen adeptus est more gentis suæ; Aristotelis præterea opinio toti, quam veneramur Antiquitati, penitus contradicit.

VERO jam propius accederet ille, qui statueret ORPHEUM, quod plurimi e vetustis scriptoribus memoriæ prodiderunt *f*), in Aegyptum iter instituisse,

f) Diod. Sic. Wesselingii Tom. I. 107. Eusebii Præp. Evang. Lib. I. Cap. I. 47.

tuiſſe, horumque litteris imbutum dein mutato nomine ad ſuos rediiſſe. Sed ne hoc quidem verum eſt.

Praeclare igitur ille Aegyptius, qui apud Pausaniam Orpheum & Amphionem Aegyptios fuiſſe perhibet. Ἠξίου δὲ οὗτος Αἰγυπτίους εἶναι μὲν Ἀμφίονα, εἶναι δὲ καὶ τὸν Θρᾶκα Ὀρφέα μαγεῦσαι δεινόν. Quæ ita vertimus. *Putabat autem is* Aegyptius, de quo heic ſermo eſt, *Aegyptios eſſe Amphionem & Orpheum Magum, qui Thrax apud nos cenſetur.* Fruſtra jam hunc locum Hartungus, Silburgius, Gedoin, & qui eos magno numero ſecuti ſunt, corrumpere annituntur. Illi enim ſenſum & omnia turbant, dum contra Textum legunt Αἰγύπτιος pro Αἰγυπτίους. Si enim illorum conjecturam ſequaris nullum nexum, ſenſum nullum elicies, imo & illud

lud δεινόν erit contra numerum *g*). Patet quidem PAUSANIAM heic per Aegyptios præcipue intelligere homines horum Artibus, id eſt Magia excellentes ; ſed nil vetat quominus etiam intelligas de Magis ex Aegypto oriundis.

FAVET huic opinioni iſtorum nominum origo penitus Aegyptia ; favet ei porro Orphicæ Doctrinæ cum Aegyptia ſtupenda, conſtans & omnibus nota affinitas.

AC mihi videor ſatis & eſſe ORPHEUM atque AMPHIONEM, & quales eſſent oſtendiſſe *h*).

g) Edit. Wechel. p. 199. Eliac. poſter.
Ibid. Notæ Silburgii 434.
Ed. Kühnii p. 505.
Gédoin *Trad. Françoiſe* T. III. 80.

h) Operæ pretium eſt heic obſervare apud Sponium in *Recherches Curieuſes* p. 124. Mont-

fauconium *Antiq. Expl.* 2. 125. & apud Ill. Comitem *De Cailus*, *Recueil d'Antiq.* 3. 10. Monumenta occurrere Aegyptia, in quibus Horus, & qui cum eo idem est, Harpocrates, in medio plurimorum variorum Animalium collocatus est, ex quo apparet, Orphei Græci fabulam, ex affinitate ejus cum Horo Aegyptio, repetendam esse.

FINIS.

DISSERTATIO QVARTA

DE

COMMERCIIS

ET

NAVIGATIONIBVS PTOLEMAEORVM

QVAM
ILLVSTRISSIMA
ACADEMIA REGIA
INSCRIPTIONVM
ET LIBERALIVM ARTIVM
LVTETIAE PARISIORVM
PRAEMIO DIGNAM IVDICAVIT
ANNO MDCCLXII.

Quæſtio his inſtituta fuit verbis:

Quelle fut l'Etendüe de la Navigation & du Commerce des Egyptiens ſous le Regne des Ptolémeés?

DISSERTATIO QVARTA
DE
COMMERCIIS
ET
NAVIGATIONIBVS PTOLEMAEORVM.

Vetustissimi Aegyptii Commercia Extera, & Navigationes non curabant.

VETUSTISSIMI Aegyptii, suis contenti bonis, Mare abominabantur, & Typhonis Naturæ Monstri sedem putabant; externa, qui exercuere Commercia, in ultimam hominum classem referebant; Sinus Arabici oras cuivis illas occupanti permittebant;

bant; exteros odio habebant *a)*. Cum Oleum Olivarum deeffet alia adhibuere; cum vino carerent ex hordeo fibi potum confecere; cum pro Deorum cultu, fuorumque humatione Aromata requirerentur, Arabes illa fibi adportantes exfpectavere.

Sed fovebant maxime Interna Commercia perfuafi Regionem fuam, a natura munitam, bonis omnibus large donatam, fapientiffimisque Legibus fulcitam, fic diu felicem beatamque permanfuram; cum ab altera parte non nefcirent ex Commerciis nimias divitias, & cum illis, præcipue in Monarchiis, Luxum, indeque Regni deftru-

ctionem

a) Strabo pag. 1142 1154. Edit. Amftelod. Aliique plures.

Odium Aegyptiorum erga Commercium, odiumque erga peregrinos præcipue fpectabat Græcos.

ctionem ſubſequuturam; imo facile quoque ſentiebant per Commercia non modo mores ſed & Religionem mutari poſſe, cui integræ ſervandæ eo magis incumbebant, quo certius noverant, illam civilis ſui ſyſtematis ſummum fundamentum conſtituere.

Cauſæ, quibus accidit, ut eadem Aegyptus Commercia ampliſſima exercuerit.

HAEC cum ita ſint, non abs re erit inquirere, quomodo factum ſit, ut ipſum iſtud Regnum ſub Ptolemæis omnium maximum exercuerit Commercium. Mittimus ea, quæ probabili ratione diſputantur de Oſiridis, ſeu Bacchi, item Seſoſtridis antiquiſſimis itineribus; neque illa tangimus, quæ magna cum veri ſpecie de Coloniis Aegyptiorum ad Sinenſes, Indos, Græ-

Græcos, aliosque populos ductis, heic laudari possent. Sed nolumus prætermittere Psammetychum, & subsequentes Reges, qui Græcos amare, illis sedes concedere, commerciaque eorum tueri inceperunt *b)*. Hanc qui negligunt epocham, nesciunt minimas quasdam causas, & successivas mutationes, in his probe attendendas; nesciunt parvum istud Commercium magnum illud, quod Ptolemæi instituerunt, facilius reddidisse. Negare tamen nolo præcipuam hujus rei rationem in Alexandri Magni gestis reperiri. Ille destruxit Tyrum omnis fere Commercii istarum Regionum sedem; obti-

b) Hac de re ulterius agemus infra in disquisitione Commercii M. Mediterr. Psammetychi quoque filius Necho Commerciis & Navigationibus operam dedit, sub illo primum Promontorium Bonæ Spei præternavigatum fuisse videtur.

obtinuit Aegyptum, & adduxit gentes Commerciis deditas; vicit Indos, exſtruxit apud illos Urbes, miſit illuc Colonias cum Græcis commercia exercituras: & cum Indos vinceret, Mare, quod illorum regionem alluit, antea vix cognitum, itineribus ſuis Mercatoribus patefecit; Alexandriam ædificavit, poſt ſuas victorias, centrum Commercii totius univerſi.

Haec Occaſio magni illius Commercii Navigationumque illarum, quas Aegyptii ſub Ptolemæis exercuere, & de quarum amplitudine magnitudineque propoſita quæſtio eſt.

Breviter de Commercio Aegypti Interno.

Diu mecum perpendi, an ab initio agendum mihi ſit de Interno Aegypti Commercio, quod cum externo ar-

cte conjunctum novi. Sed mihi videor hanc materiam satis in illis pertractasse, quae de operibus scripsi Commercia in Aegypto commodiora reddentibus; & praecipue in Sectione ultima de Mercibus omnium fere Aegypti Provinciarum; ut & illis quibus opus habuit, & quas per totam istam scriptionem enumeravi. Observandum tamen heic est, Ptolemaeos, Aegyptum, occupantes, invenisse regionem, in qua Agricolatio, & omnia, quae internum Commercium juvare poterant, summo jam gradu perfecta fuerunt c), quod quantum illis ad Commercia extera utilitatis praebuerit, quivis facile sentiet. Imo ex Regum istorum historia patet illos, uti externum, ita interna etiam non neglexisse Commercia, quorum

c) Infra in singulari sectione de eo disputabimus, an Aegyptus post Alex. mortem multis incolis referta fuerit.

rum prius ſine poſteriore vix poteſt ſubſiſtere. Sic novimus Philadelphum, ut itinera Mercatoribus ſecura redderet, Aegyptum prædonibus penitus purgaſſe *d)*. Sic conſtat illum & alios Aegypti Reges opera multa eximia in Commerciorum Navigationumque gratiam confeciſſe, quæ nunc ſigillatim mihi recenſenda ſunt, Sectione omnibus ceteris lucem datura, & hinc etiam omnibus præmittenda.

Diſſertationis Diviſio.

NAM cum mihi liberum videretur in Quæſtione iſta difficili & lata, quem voluerim, ordinem ſequi, conſtitui illum adhibere, qui plurimum claritatis, & minimum repetitionum habet, quæ in his rebus vix ferri, & minus adhuc vitari queunt *e)*. His rationibus utens

I 2 primo

d) Theocritus Idyll. 15. & 17.
e) Sic v. gr. Indica Commercia Arabicis

primo inquiro in illa omnia, quæ Ptolemæi Commerciorum Navigationumque cauſa in Aegypto feciſſe leguntur; ſubjungo ſtatim Sectionem de Indico Commercio & fatis ejus ſub Ptolemæis; ubi generatim iterum multa de fortuna Commercii Aegyptiorum ſub iſtis Regibus occurrunt. Dein Aethiopica, Arabicaque Commercia perluſtro. Incipio itaque ab illis Navigationibus, quæ per Mare Rubrum & Oceanum inſtituebantur; Maris dein Mediterranei Commercia explicare adgredior. Sequuntur Sectionum iſtarum appendices breves, & longior Enumeratio Mercium, quibus Aegyptus abundabat, quæ ultima neceſſaria quidem erant, ita

& Aethiopicis, etſi propioribus, poſtpoſui; & quæ ejusmodi plura in hac ſcriptione occurrent, ubi Geographicum ordinem ob rationes nunc citatas ſepoſui.

ita tamen, ut non ſine ratione illa ad finem rejeciſſe mihi videar.

Sectio I.

DE ILLIS QVAE PTOLEMAEI IN COMMERCIORVM NAVIGATIONVMQVE GRATIAM IN AEGYPTO PATRAVERE.

Alexandriæ Aedificatio.

Initium itaque faciamus ab omnibus illis, quæ Ptolemæi in gratiam Navigationum & Commerciorum patraſſe dicuntur; ut pateat, quibus Auctoribus, qua via modoque, quove tandem ſucceſſu illa inſtituta, auctaque fuerint.

Aedificatio Alexandriæ una mihi eſt ex iis circumſtantiis, quæ Aegyptiorum Commercio maxime fa-

vere *f*). Ea in regione olim erat Racotis & campi habitati bubulcis illuc ab Aegyptiis vetustioribus, Commercia spernentibus, propterea collocatis, ut extraneos inde vi pellerent; quo igitur loco peregrinos Aegyptii prohibuerunt, eundem Alexander postea illis patefecit, Urbemque ædificavit, quæ situ optimo, viis latissimis, foris & portubus magnificis instructa, aëre serenissimo salubrique prædita, magna statim hominum copia repleta, magnisque Commerciis apta fuit *g*). De qua Aegyptii Regni sede solum excerpemus STRABONEM, qui de Commerciis, ut erat rerum civilium peritissimus, multo plura melioraque quam ceteri nobis reliquit,

f) Factum Ptolemæis anterius est, sed intime connexum cum nostra Quæstione.

g) Consulendus præcipue Clariss. Bonami: *Dissertation sur la Ville d'Alexandrie*, in *Mémoires de l'Acad. R. des Inscript.* IX. 426.

liquit; ille vero ſic habet: *Certe Commoditates Urbs Alexandria h) habet non unius modo generis, duo Maria locum undique alluunt alterum a Septentrione, quod Aegyptium dicitur; alterum a Meridie, quod Mariæ Lacus & Mareotis appellatur. Eum Nilus multis foſſis tum e ſuperioribus partibus, tum e lateribus actis, implet; per quas multo plura importantur, quam e mari, adeo ut portus, qui ad Lacum eſt, ditior ſit marino i).*

h) Strabo 1142. Hæc loca Strabonis illius reſpiciunt tempora, hinc iis, quæ de Italica Navigatione ſcribit nolumus inſiſtere; ſed illa attulimus in teſtimonium de commoditate Portuum, Lacuum, foſſarumque Nili, quæ omnia jam ſub primis Ptolemæis in hunc uſum fuiſſe adhibita nemo nobis negabit.

i) Strabo 1149. *Alexandria & externas merces, & quæ ab Aegypto veniunt, recipit.*

Videndus etiam Joſephus de Bello Jud. L. 2. 16. p. 190. T. 2. Havercampii.

Exportari ex Alexandria hac plura, quam ex Italia importari, facile fentiet, qui Alexandriæ & Puteolis fuerit, obfervaveritque onerarias naves & venientes & redeuntes, quanto graviores aut leviores ultro citroque navigent. Et idem alio loco k), *Urbis Alexandriæ ubertas hinc potiffimum eft, quod hic folus Aegypti locus ad utraque idoneus, & ad res maritimas propter portus commoditatem, & ad terreftres, quia omnia facile in hunc locum flumine deferuntur, ubi maximum totius Orbis eft emporium.*

De Pharo.

Alexandriæ jungenda eft Pharus, Turris maximæ altitudinis, quæ nomen ab Infula accepit. Aedificium iftud Nautis fidum perpetuumque exhibuit lumen ad difficilem iftum Aegypti introitum maxime neceffarium. Hoc

k) Strabo 1149.

Hoc opus effecit Soſtratus Gnidius ſub Ptolemæo Philadelpho teſtibus STRABONE *l*), PLINIO, LUCIANO, SUIDA, aliisque; quos longe anteponimus TZETZi, CEDRENO, ceterisque, qui illud Cleopatræ; & Arabibus, qui Magno tribuunt Alexandro; propterea in errorem inducti, quia Pharus Inſula a ſuperioribus Aegypti Regibus, i. e. prioribus Ptolemæis, teſte CAESARE B. Civ. 3. per Heptaſtadium Alexandriæ quidem fuit juncta, ſed non mole perpetua *m*); verum pontibus horum-

l) Strabo 1140. ſeq. Conſulendi heic Viri Clariſſ. qui de Phari auctore, ſtructura, utilitateque optime ſcripſere, *De Montfaucon* in *Mémoires de l'Acad. R. des Inſcript.* VI. 576. *Sur le Phare d'Alexandrie.* Bonami Ibid. IX. 426. *Deſcription de la Ville d'Alexandrie.* Et *D'Origny* in ingenioſo elegantique opere, quod inſcribitur *Egypte Ancienne.*

m) Hæc omnia optime expedivit, Ve-

que uno Pharo vicino, cum poftea Cleopatra everfis pontibus integrum opus abfolveret, atque continua mole, Heptaftadium Urbi jungeret, quod Recentiores ifti, omnia mifcentes, perperam cum Phariæ Turris exftructione confundunt.

De Foffa Regum, Nilum Mari Rubro jungente, & de aliis ejus Fluvii Canalibus.

Inter præcipua quoque opera, Commerciorum Navigationumque caufa fub Ptolemæis in Aegypto exftructa, numeranda eft Foffa, quæ Nilum cum Sinu Arabico junxit; fic, ut mediantibus hujus fluminis alveis & canalibus ex Mari Mediterraneo in Rubrum Mare, Oceanumque navigari poffet. De uti-

terumque locis illuftravit, utique heic confulendus Voffius ad Melam Lib.2. cap.7.

utiliſſimo iſto opere ſic ſcribit STRABO *n*): *Exciſa autem eſt Foſſa ab initio per Seſoſtrin, ante Trojana Bella, nonnulli eam a Pſammiticho filio ſolum inchoatam putant, morte eum præripiente. Poſtea Darium Primum in operis abſolutionem ſucceſſiſſe. Is opus pæne abſolutum deſeruit; Falſo enim erat perſuaſum Rubrum Mare Aegypto eſſe ſublimius; ideoque, ſi intermedius Iſthmus intercideretur, Aegyptum a mari obrutum iri o). Ptolemaici quidem Reges, eum incidentes, Euripum clauſum fecerunt, ut, cum vellent, in exterius Mare navigarent, ac rurſum ſine impedimento reverterentur.*

DE eadem re multis loquuntur DIODORUS SICULUS, PLINIUS, alii-

n) Lib. 17. 1156. Et ibidem Commentatores.

o) Adeundus etiam *Fournier* in *Hydrographie.*

aliique ex vetuftis fcriptoribus *p)*, qui non in omnibus confentiunt; nam de Regibus, ante Ptolemæos huic operi manus inferentibus, diverfe admodum fcribunt, quæ vero nos non tangunt. STRABO operis iftius abfolutionem Ptolemaicis tribuit Regibus, confentit ipfi AELIANUS *q)*, qui ait hanc Foffam vocari Πτολεμαιῶν Ποταμὸσ. Sed DIODORUS SICULUS *r)* afferit illam vocari *Ptolemæus*, ab uno Ptolemæo Philadelpho, cui hoc opus præcipue tribuit, affentiente quoque PLINIO, idque, ut videtur, jure meritoque.

Fos-

p) Diod. Sic. Weffelingii I. 39. & ejus loci Comment. Plinius Harduini VI. 29. Herodotus L.2. Ariftot. Meteor. I. Tzetzes Chiliad. 7. 1477.

q) Hift. Anim. XII. 29.

r) Diod. Sic. loc. cit. *Ptolemæus Secundus ultimam operi manum impofuit, & loco op-*

FOSSAE initium fuit in Phacufa ad Bubafticum Amnem s); exitus ad Arfinoën Urbem Maris Rubri. Tota autem hæc res nondum fatis accurate defcripta eft, & requirit fedulum examen a Peregrinatore in ipfa Aegypto inftituendum, ubi adhuc veftigia hujus operis fuperfunt. Omnia fe heic expediviffe putat POCOCKIUS t), qui nobis defcripfit Foffam Regum, & modum, quo Foffæ Trajani, Babylone incipienti, juncta, cum illa eundem habet exitum.

PRAETER hanc Foffam, quæ erat tantæ utilitatis, fuere & multa alia egregia ejusmodi opera, agricolis &

portuniffimo fepimentum quoddam transverfarium machinatus eft, quod tranfiturus aperuit.

s) Diod. Sic. ait initium effe Ἐπ᾽ Πελȣσιακȣ Στόματοσ; ubi Στόμα pro Alveo.

t) Pococke *Defcr. of the Eaft.* T. 1. 291.

& mercatoribus gratiffima. Lacus plures Nilum fervantes, diftribuentesque Canales totam regionem irriguam navigabilemque reddentes, de quibus dicere fuperfedeo, quia ifta opera plerumque Ptolemæis antiquiora funt, & vetuftis illis fapientiffimis Aegypti Regibus tribuenda, qui Agriculturam & internum Aegypti commercium curæ cordique habebant; neque vero horum Canalium defcriptio omni caret difficultate, ob minus exactas Nili Tabulas.

Equidem illud adhuc animadverto Ptolemæorum temporibus præcipue deberi Canales illos undique ad Mareotin Lacum ducentes & neceffarios, ob Lacus iftius cum Alexandria conjunctionem *u*). Ifta ætate per Foffas Nili Alexandria Canopum tendebant,

u) Strabo ubique præfertim p. 1151.

bant, vitantes difficilem Maris Mediterranei navigationem, qua hodie utendum eſt.

De Via Copto Berenicen ducente.

Aliud opus Ptolemæorum itineribus Arabicis, Aethiopicis, Indicisque utiliſſimum erat Via illa a Copto ad Mare Rubrum usque perducta *x*); de qua breviter ita ſcribit Solinus *y*): *Di-*

x) Strabo 1179. & Plinius L.V. Juxta iſtos Auctores Coptus erat Emporium commune Mercium, Aegyptiarum, Arabicarum, Aethiopicarum, & Indicarum.

y) Cap. 54. Ibid. Salmaſius. Conf. Plinius VI. 23. Antoninus in Itin. & Peuting. Tab. qui omnes hoc iter late deſcribunt, notantque Hydrea, vel Hydreumata, ſeu Aquationes, in his itineribus maxime neceſſarias. Plinius loc. cit. ait Berenicen portu gaudere, contrarium ſcribit Strabo loco mox citando, ſed Plinius vicinum Muris intelligit Portum.

Dicendum hoc loco, quatenus ab Alexandria Aegypti pergatur in usque Indiam. Nilo vehente Coptum usque Etesiis flatibus cursus est, deinde terrestre iter Hydreum tenus, post transactis aliquot mansionibus Berenicen pervenitur, ubi Rubri Maris Portus est.

Exhibebimus nunc occasionem utilitatemque hujus operis a Ptolemæo Philadelpho confecti, quæ omnia optime prodidit Strabo z) brevibus Commentariis a nobis illustrandus: *Deinceps*, ait ille, *sunt ea, quæ Typhonia vocantur & Fossa, quæ Coptum defert, communem Aegyptiorum & Arabum Urbem. Deinde est Isthmus in Rubrum Mare porrectus juxta Berenicen Urbem* a), *quæ*

z) Lib. XVII. 1169.

a) Berenicen Urbem Ptolemæus Philadelphus Commerciis favens condidit, & matris suæ nomine insignivit; de Urbe a Pto-

quæ quanquam ſine portu eſt, tamen ob opportunitatem Iſthmi idonea diverſoria habet. Dicunt Philadelphum primo hanc viam exercitu aperuiſſe, cum aquis ea careret, ac diverſoria conſtituiſſe, tam pedibus iter agentibus, quam Camelis b). Idque effeciſſe, quoniam Rubrum Mare difficulter navigaretur, præcipue ex intimo receſſu. Enimvero experientia utilitatem maximam demonſtravit, atque nunc omnes Indicæ Arabicæque merces, & Aethiopicæ

K *etiam,*

lem. Philad. ædificata teſtis eſt Steph. Byzantinus in hac Voce.

b) Plinius VI. 23. *A Copto Camelis itur.* Ob horum velocitatem, in ferendo ſtrenuitatem, & præcipue ob ſitis patientiam, in deſertis non aliis jumentis, quam Camelis Negotiatores uti queunt.

In Maris Rubri extremitatibus ob Syrtes & Scopulos non ſine periculo navigatur.

etiam, quæ Arabicum Sinum advehuntur, Coptum deferuntur, istarum mercium emporium. A Copto quoque non multum abest Apollinis Civitas, quare duæ urbes Isthmum terminantes utrinque sunt, sed Coptus & Muris Statio nunc excellunt, iisque omnes utuntur. Initio Camelis vecti per noctem iter agebant astra observantes quemadmodum nautæ, & aquam secum portabant, nunc terra in profundum effossa, aquarum copiam paraverunt, & pluviis, quanquam raræ sint, Cisternas fecerunt. Iter est sex, septemve dierum c).

De Navibus Ptolemæorum.

DE Navibus Aegyptiorum nobis etiam agendum videtur, tum de illis, quæ

c) Plinius VI. 23. *Quia major pars itineris conficitur noctibus propter æstus, & stativis diebus absumuntur, totum a Copto Berenicen iter duodecimo conficitur die.*

quæ Commerciis Navigationibusque favebant, tum vero & de Bellicis, hæc enim duo indivulſo nexu conjuncta eſſe videntur. Quo plures Naves Negotiatorum eo plures remiges, quo amplius Commercium eo major poteſtas maritima,& verſa vice. Habebant autem Aegyptii Ptolemæorum temporibus pro variis uſibus diverſas naves, alias pro Nilo, alias pro Rubro Mediterraneoque Mari. In Nilo, qui uſque ad Catarractas totus navigabilis, ut & in variis ejus alveis, habebant rates e coriis, Naves Papyraceas *d*); ſœpe majora navigia cubiculata domubus quaſi integris inſtructa, quæ Thalamægos vocabant, & quorum ſemper in Nilo maxima erat co-

d) De Navibus Papyraceis ex Scriptoribus Sacris & Profanis, conſuli poſſunt Illuſtr. Comes *De Cailus* in Diſſ. de Papyro; & Olaus Celſius Hierobot. 2. 137.

pia *e*). De quibus omnibus optime & folidiffime, ex Antiquitatis Monumentis, ex Veterum Scriptis, & ex recentiorum Peregrinatorum Obfervationibus, egit Clar. BARTHELEMI *f*).

IN Mari autem, & præcipue in Mediterraneo, Ptolemæis Claffes fuerunt inftructiffimæ *g*). Philadelphus, magnus ille Commerciorum promotor, Navium habuit fummum numerum, quo Commercia fua fovebat, gentes fibi fubditas regebat, fœderatos tuebatur; alios, prout res poftulabat, bellis diffidiisque

e) Appianus in Præfat.

f) *Explication de la Mofaique de Paleftrine* p. 32. 33. 34. ubi Vir Clariff. probat Niloticas Naves cum Sinenfibus affinitatem haud levem habuiffe.

g) *Hiftoire Generale de la Marine.* Paris 1744.

Effay fur la Marine des Anciens par M. Deslandes. Paris 1748.

diisque implicabat. De eo ſic THEOCRITUS Idyll. XVII.

- - - Naves illi optimæ
Per Mare navigant, mare enim totum, & terra,
Et Fluvii ſonori., regno Ptolemæi ſubjecti ſunt.

ET ATHENAEUS *h*): Philadelphus - - *navium profecto multitudine ſuperavit omnes i). Ampliſſimæ apud eum fuerunt ordinum triginta, duæ; ordinum viginti, una; quatuordecim ordinum,*

h) Lib. V. 203.

i) Aegyptus lignorum penuria premebatur, ſed dabant ligna ad Naves vicinæ Inſulæ, nonnunquam Libanus, & Montes illius regionis, quorum arbores hanc in rem noti; ſic de Pinu ex Libano pro navibus ædificandis ſæpe in Sacris Litteris mentio occurrit, ubi errare videntur, etſi res nondum penitus confecta ſit, illi, qui vertunt Cedros Libani.

Ad Vela autem Navium Aegyptii præter Papyracea, habebant telas optimas,

num, quatuor; Duæ ordinum, duodecim; undecim ordinum, quatuordecim; novem ordinum, triginta; ſeptem ordinum ſeptem & triginta; ſex ordinum, quinque; ſeptendecim quinqueremes; quadriremes, triremes, & hemioliæ duplo plures. Navigia vero, quæ ad Inſulas dimittebantur, ſuæque ditionis Urbes, plura quam quatuor millia fuere.

Hunc ſecutus Ptolemæus Evergetes expeditiones ſuas vaſtas maxima claſſe peregit, quod de eo Monumentum Adulitanum teſtatur.

Ptolemaeus poſtea Philopator duas naves conſtruxiſſe legitur, quæ, cum oſtentationi potius quam uſui inſer-

quas etiam aliquando vicinis præbebant. Habebant & operarios optimos nauticæ artis valde peritos. In Navigationibus ſuis obſervabant Ventos annuos, quos optime dijudicabant, & Urſam Magnam, Græco enim more navigantes minorem, etſi commodiorem, videntur Phœnicibus reliquiſſe.

inſervirent, omnium ad ſe oculos converterunt *k*). Primum erat Navigium ordinum quadraginta. Alterum Thalamegon pro Nilotica navigatione, cujus longitudo fuit dimidii ſtadii, latitudo major quam triginta, altitudo parum a quadraginta cubitis aberat.

Epiphanes dein Romanis obtulit, ut Claſſem, qualem vellent, a ſe peterent *l*).

Et ſic per ſingula, ſi vacaret, eundo, probari poſſet Ptolemæos uſque ad ultima Regni ſui tempora ſemper vim maritimam non exiguam habuiſſe, nunquam tamen recentiorum temporibus talem, qualis fuit ſub Philadelpho & Evergete, quibus imperantibus etiam multo maximum commercium *m*).

k) Athenæus Caſauboni V. 203. 204.

l) Polybii Legationes 17.

m) Præcipue videndus Appianus in Præf.

SECTIO II.

DE COMMERCIIS ET NAVIGATIONIBUS PTOLEMAEORUM, ET PRIMO QUIDEM DE IIS, QUAE IN MARI RUBRO ET OCEANO EXERCEBANTUR.

Status & Fortuna varia Commercii Indici ſub Ptolemæis.

HAEC de iis, quæ Ptolemæi in gratiam Navigationum Commerciorumque præſtitere, generatim dicta ſufficiant; nunc vero ſingularibus ſectionibus præcipua Quæſtionis propoſitæ momenta perpendam, initium faciendo a Commerciis Regum iſtorum per Mare Rubrum & Oceanum inſtitutis,

tis, & quidem primo loco de illo, quod cum India exercuere; ubi non, ut vulgo fit, ratiociniis, ſed Veterum ſolis utar teſtimoniis. Sic itaque hac de re loquitur STRABO *n*): *Quin & in Arabiam Felicem Romani jam cum exercitu profecti ſunt, ductore Aelio Gallo, amico ac ſodali noſtro; & Alexandrinorum mercatorum claſſis per Nilum jam navigans, & Arabicum Sinum uſque ad Indiam, multo iſta nobis, quam olim, notiora reddidit. Quo tempore Gallus Aegypto præfuit,*

n) Lib. 2. pag. 179. Philoſtratus L. III. cap. XI. V. Apoll. T. ait fuiſſe aliquando Pactum inter Aegyptios & Regem, Maris Indici dominum, ne plus una navi oneraria in Mari Rubro Aegyptii uterentur, tunc illos navigium feciſſe maximum, quod multorum vicem ſuſtinuit. Sed de tempore, & de Rege, nil definit; quod ſi faceret forte fidem non inveniret; interim videndus Idem, Lib. VI. cap. 8.

fuit, ad ipsum veni, unaque usque ad Syenem & fines Aethiopiæ ascendi, ibique comperi centum & viginti Naves a Muris Portu Indiam versus navigare, cum sub Ptolemæis Regibus perpauci auderent navigare, & merces Indicas advehere.

IDEM alio loco *o*) de Reditu Aegypti sub Ptolemæo Aulete loquens hæc addit: *Ubi vero is*, (Auletes) *qui pessime ac segnissime Regnum administrabat, tantum in reditibus habuit, quid censendum putas de præsentibus, quæ tanta diligentia a Romanis geruntur, Indicis & Troglodyticis negotiationibus in tantum auctis p). Superiore sane tempore ne*

o) Lib. XVII. 1149.

p) In Græco est: καὶ τῶν Ἰνδικῶν ἐμπορειῶν, καὶ τῶν Τρωγλοδυτικῶν ἐπηυξημένων ἐπὶ τοσοῦτον; quod Interpres contra Grammatices artem, contra connexionem, & ipsam veritatem transfert: *Indicis etiam Troglodyticis negotia-*

ne viginti quidem navigia in Arabicum Sinum tranſire audebant, ut extra ſauces proras proſpicerent, nunc maximas Claſſes uſque in Indiam & extrema Aethiopiæ tranſmittunt, unde pretioſiſſimæ merces in Aegyptum advehuntur; ac rurſum in alia exportantur loca ex Aegypto, ut duplicia hinc vectigalia exigantur; unum rerum, quæ importantur, alterum earum, quæ exportantur. Ceterum pretioſarum mercium gravia ſunt ibidem vectigalia, cum & monopolia ibi ſint; nam ſola fere Alexandria, & recipit iſtas merces & foras emittit.

In his Strabo deſcribit Statum Navigationis & Commercii Indici, quod ſua ætate longe magis excultum fuiſſe

tionibus adjectis. Quam Verſionem ſequitur Huetius *Hiſtoire du Commerce des Anciens* pag. 347.

De Troglodyticis Negotiationibus, Ptolemæis cognitis, alio loco dicetur.

fuiffe afferit, quam fuperioribus temporibus. Certum vero eft STRABONEM heic in genere omnia Ptolemæorum tempora refpicere, nil tamen vetat, quominus ftatuamus Navigationes & Commercia Indica, quæ fub Ptolemæis non tanta fuere, quanta fub Romanis, variam fortunam habuiffe Ptolemæis Aegypti regnum tenentibus, fic ut aliquando plus aliquando minus floruerint; de ifta vero obfcuriffima re, in qua unum ex præcipuis iftius Quæftionis momentis fitum videtur, nunc dicendum arbitror.

TYRO itaque, quæ ex Sinu Elanitico Indiam verfus tendere confueverat, deftructa, & Alexandria in ejus locum fubvecta, ut Orientem Occidenti per commercia jungeret, omnia Ptolemæos ad Indicas Navigationes invitare videbantur, quæ illorum temporibus

eo

eo faciliora, quo notiora tutioraque itinera ob victorias navigationesque Alexandri, & ob Urbes Coloniasque ab illo in India conditas.

Quae, cum ita essent Ptolemæus Philadelphus q), civilium artium longe peritissimus, Indicas Navigationes maxima cura exercuit. Hunc in finem Dionysium, virum doctissimum, misit, ut postquam apud Indorum Reges moratus esset, itinera gentiumque vires proderet r). Vidimus illum hujus rei gratia plurima exstruxisse opera Commerciis utilissima, Pharum; Fossam, quæ Mare Rubrum Mediterraneo per Ni-

q) Cum Indiæ Commercium ceteris præmiserim, accidit, ut hoc loco de Philadelphi Evergetisque cura circa Commercia, & de posteriorum Regum negligentia plura disseruerim, quæ non de sola India, sed generatim intelligenda sunt.

r) Plinius Hist. Nat. VI. c. 17.

Nilum jungeret; & præcipue Isthmum a Copto Berenicen tendentem, quo mediante Indicæ Aethiopicæque merces, quas naufragii fere securus ibi quærebat, per Mediterraneum Mare Occidenti vendebantur. Vidimus eum Classem quoque habuisse maximam, ut & Negotiatores tueretur, & imperii sui mercaturæque invidis terrorem incuteret s). Videbimus infra his omnibus factum esse, ut Philadelphus divitias sibi summas acquisiverit.

Hoc Orientis Commercium sub ejus filio Ptolemæo Evergete adhuc eodem modo viguisse mihi facile persuadeo, qui Classem etiam habuit instructissimam, & quamvis is Rex bellis fuerit implicitus id Commerciis vix damnum

s) Ista Classis erat pro Commercio Occidentis, sed sine illo Orientis Occidentale nullum fuisset.

damnum potuit inferre, quia Aegyptii tum, ut faciunt gentes mercaturæ deditæ, non cum ſuis, ſed cum mercenariis copiis bellum geſſere.

In hoc Rege, quod Lagidarum virtutis ſupererat fere exſtinctum eſt *t*); ſic, ut veroſimile nobis ſit ſubſequentes Reges aliis deditos paulatim Orientis Commercia negligentius tractaſſe, non quod credamus ea ceſſaviſſe, cum luxus & avaritia illa æque neceſſaria redderent, ſed minori cum ſucceſſu illa frequentata fuiſſe ſtatuimus, & quod ſolum hac de re supereſt teſtimonium Posidonii apud Strabonem nunc penitius inſpiciamus; ille autem ſic habet *u*): Poſidonius *Eudoxum quendam*

t) Strabo 1146: *Omnes poſt tertium Ptolemœum male regnum geſſerunt, luxu perditi, omnium vero peſſime quartus, & ſeptimus, & ultimus Auletes.*

u) Strabo L. 2. 155. Longum quidem eſt

dam Cyzicenum - - in Aegyptum venisse narrat, quo tempore Evergetes secundus

intervallum a Ptolemæo Everg. I. ad Secundum, sed tacentibus Veteribus nos nil affirmare possumus.

Apud eundem Strabonem, ut & apud Plinium 2. 67. de hoc Eudoxo legitur illum, cum Lathyrum Regem fugeret, Arabico Sinu egressum Gades usque profectum; ex qua narratione Vossius ad Melam L. III. 9. p. 303. concludit iis, quæ de Eudoxo affirmantur, fidem esse denegandam. Vossii verba hæc sunt: *Certum est Veterum neminem fuisse, cujus quidem exstet memoria, qui Bonæ Spei Promontorium vel accesserit, nedum prætervectus sit.* Aliter sensit Summus *De Montesquieu* qui L. 21. ait: *On trouve dans l'Histoire, qu'avant la decouverte de la Boussole on tenta quatre fois de faire le Tour d'Afrique; Des Pheniciens envoiés par Necho, Eudoxe fuiant la colére de Ptolemée Lathyre, réussirent. Sataspe sous Xerxes, & Hannon, qui fut envoié par les Carthaginois sortirent des Colonnes d'Hercule & ne réussirent pas.* &c.

cundus regnum tenuit - - forte tum a Custodibus Arabici Sinus Indum quendam ad Regem fuisse allatum, dicentibus eum semimortuum ab ipsis inventum fuisse, in navi solum deprehensum, neque se scire quis aut cujas esset, quod sermonem ejus non intelligerent. Eum a Rege mandatum iis, qui eum Græcam Linguam docerent, hac percepta hominem narrasse ex India se navigantem recto cursu excidisse, atque huc evasisse sociis fame amissis, simulque pollicitum se navigationis ad Indos monstratorem fore iis, quibus eam rem Rex demandaret, quos inter & Eudoxus fuerit. Hunc ad Indos cum donis navigasse, & eorum loco reportasse Aromata, ac Lapides Pretiosos, quorum alios fluvii cum scrupis devehunt, alii effodiuntur generati ex humore, ut apud nos Crystalli. Ceterum Eudoxum sua fuisse spe falsum, Evergete quidquid navi advexerat adimente. Mortuo Evergete uxorem ejus Cleo-

patram regnum tenuiſſe, rurſumque ab hac miſſum Eudoxum majore cum apparatu ventis ſupra Aethiopiam fuiſſe delatum, ubi cum ad quædam loca adpuliſſet, animos incolentium ſibi conciliaſſe frumenti, vini, & caricarum largitione, quibus illi carebant; ab iisque contra aquam & navigationis duces accepiſſe, & vocabula quædam deſcripſiſſe - - ſalvumque in Aegyptum rediiſſe, filio jam Cleopatræ ſuffecto in regnum, denuo omnibus ſpoliatum fuiſſe, comperto multa illum intervertiſſe.

Si vera eſſet iſta narratio tum utique ex his efficeretur Commercium Indicum temporibus, de quibus heic ſermo eſt, penitus fuiſſe neglectum; ſed factum, cujus mentionem nunc fecimus, non omnem habet veri ſpeciem, ſic ut ipſe Strabo plurimas easque, ut videtur, graves rationes afferat iſti

Po-

Posidonio fidem denegandi *x*). Sufficiat illam allegaſſe, quæ nos proxime ſpectat, cum ait *y*): *Unde Evergetæ iſta hujusmodi ductorum navis penuria, Mari iſto multis jam noto.* Præferimus itaque auctoritatem Strabonis Posidonio, quamvis nolimus negare eſſe etiam, quæ pro poſteriore faciant; illum enim Strabo æque mendacem ac Pytheam eſſe ſcribit, jam vero conſtat temere doctiſſimo iſti viro litem a Strabone motam fuiſſe.

Ex quibus omnibus colligimus Posidonium, auctorem non incelebrem, hanc hiſtoriam vulgare nunquam auſum fuiſſe, niſi revera Everge-

x) Poſidonius iſte Apameenſis a nativitate, a loco, quo degit, Rhodius dictus, Philoſophus & Hiſtoricus celebris, de quo præ ceteris legendus J. Meurſius Rhodi l. 2.

y) Pag. 159.

tæ Secundi temporibus Commercia Indica valde fuiffent neglecta, quamvis illa penitus non exculta fuiffe negemus.

Haec erant Indici Commercii Fata apud Aegyptios, magnus ejus fplendor fub Philadelpho, deinde per vices minor; donec, Romanis Aegypti regnum tenentibus, hoc Commercium multo quam antea auctius, ita ut quotannis Claffes mercatorum maximæ in Indiam navigarent, quæ fummo cum lucro adferebant merces illius regionis luxui Romanorum ejus ætatis maxime expetitas.

Quousque fub Ptolemæis in Indiam navigatum, & cum quibus Gentibus Commercia inftituta.

Heic quoque difquirendum videtur, quibus itineribus & quoufque ex Aegy-

Aegypto in Indiam ſub Ptolemæis commercii cauſa navigatum fuerit, ubi PLINIUM ſequi lubet additis brevibus ſed ſolidiſſimis obſervationibus, quas in hanc rem conſcripſit Summus DE MONTESQUIEU, & noſtris quoque commentariis ad ea, quæ Ptolemæorum ætati in his videntur propria *z*).

POSTQUAM itaque PLINIUS *a*) de Itineribus Alexandri & Præfectorum illius, quibus India patefacta eſt, ſermonem inſtituiſſet, ita pergit: *Sic Alexandri Claſſis navigavit; poſtea a Syagro Promontorio Patalen Favonio, quem Hippalum ibi vocant, peti certiſſimum videbatur XIII. XXXII. Mill. Paſſ. æſtimatione.*

 Ex

z) *Eſprit des Loix* L. 21. p. 296. ſeq. Edit. Amſtelod. 1758.

a) Lib. VI. 23.

Ex quibus intelligitur primam navigationem successorum Alexandri fuisse a Syagro Patalen, Urbem Insulæ cognominis ad Indi ostia, in qua Favonio utebantur, erant enim in Navigationibus suis Ventorum optimi observatores *b*).

PERGIT PLINIUS: *Secuta ætas propiorem cursum tutioremque indicavit, si ab eodem Promontorio Zigerum Portum Indiæ peterent; diuque ita navigatum est, donec compendia invenit mercator, lucroque India admota est c*).

AD

b) Adhuc hodie his ventis utentes Indi pyxidem nauticam vix adhibent.

c) Clar. *De Montesquieu* loc. cit. p. 296. *Pline ne peut dire, que ce chemin fut plus court, que parce qu'on le faisoit en moins de tems, car Siger devoit être plus reculé.*

Addendum heic, quod infra probabitur, antiquum esse Commercium Taprobanæ

Ad quosnam Ptolemæorum voces *secuta ætas* referendæ sint, aliquo modo incertum est, sed cum sciamus Philadelphum omni cura Commerciis Indicis incubuisse, illius temporibus hæc adscribemus. Illa autem verba, *Diuque ita navigatum*, & *donec lucro India admota*, referimus ad tempora Romanorum, ita ut ultimam istius itineris descriptionem, mox exhibendam, Romanis demum, aut saltem paulum ante Aegyptum in Provinciam redactam, in usu fuisse statuamus *d*).

cum Indiæ vicinis Portubus ab Aegyptiis frequentatis.

d) Romanorum temporibus Alexandrini ex Aegypto Puteolos tendentes, plerumque etiam recto cursu, minimeque littora legendo in Italiam navigarunt. De qua re, ut testimonio Peritiæ illorum Nauticæ, longo usu sub Ptolemæis aquisitæ, testis est Philo Jud. pag. 968. & 1028. Edit. Francof. & multis et-

SIGERIS vero Promontorium ubinam fit definire non audeo. In fubfidium utique vocandus STRABO *e*), qui ait Reges Bactrianorum, a Syris fecedentes, plures Regiones Indiæ fubegiffe Alexandro Magno ignotas, illofque non modo *Pattalenam*, fed & reliquam oram maritimam & quod *Teffariofti* vocatur, ac *Sigeritidis Regnum* tenuiffe; ulterius ergo ad Meridiem hic locus quærendus eft, & propius ad Malabaricas oras.

PERGIT PLINIUS *f*): *Quippe omnibus annis navigatur, Sagittariorum Co-*

iam Hafæus in Differt. de Navibus Alexandrinis.

e) Lib. XI. 786. Et idem XV. 1006. Vbi Apollodori fententiam, de Bactrianis in India plura, quam Alexander & Seleucus, cognofcentibus, fruftra videtur in dubium vocare.

f) Ex omnibus quidem patet hanc effe

Cohortibus impofitis, etenim Piratæ maxime infeftant. Nec pigebit totum curfum ab Aegypto exponere, nunc primum certa notitia patefcente. Digna res nullo anno minus H S. quingentis imperii noftri exhauriente India, & merces mittente, quæ apud nos centuplicato veneant. Addit jam iter ab Alexandria Berenicen, dein hæc fubjungit: *Navigare incipiunt æftate media ante Canis ortum, aut ab exortu protinus, veniuntque circiter trigefimo die Ocelin Arabiæ, aut Canem Thuriferæ Regionis g). Eft & tertius Portus,*

Romanorum Navigationem, nos vero illam exhibemus, ut Indici Commercii vices & augmenta cognofcantur, ut & ob plures ejus rei circumftantias notatu dignas, quas Plinius heic recenfet.

g) Ulterius hac de re agemus in Sectione de Commercio Felicis Arabiæ.

Neque omittendus locus Auctoris Peripli Maris Erythr. pag. 32. qui Navigationi

tus, qui vocatur Muza, quem Indica Navigatio non petit, nec nisi Thuris Odorumque Arabicorum mercatores - - Indos autem petentibus utilissimum est ab Oceli egredi; inde Vento Hippalo navigant diebus quadraginta ad primum Emporium Indiæ, Muzirin, non expetendum propter vicinos Piratas, qui obtinent locum nomine Nitrias; neque est abundans mercibus; præterea longe a terra abest navium statio; lintribusque afferuntur onera & regeruntur - - Alius utilior Portus gentis Necanidon, qui vocatur Barace,

Indicæ aliquam affert lucem, ille vero ita loquitur: *Universum commemoratum navigationis cursum atque orbem a Cana & Arabia Felice olim parvis navigiis ipsos sinus ambientes conficiebant. Primus Hippalus gubernator, animadverso situ emporiorum ac Maris figura, invenit navigationem per altum Mare, eo tempopore, quo spirantibus ex Oceano apud nos Etesiis, Libonotus in Indico Pelago existit.*

race, longe ab Emporio Mediterranei diſtante oppido, quod vocatur Moduſa. Regio autem, ex qua Piper monoxylis lintribus Baracen convehunt, vocatur Cottonora, quæ omnia gentium, portuumve, aut oppidorum nomina apud neminem priorum reperiuntur. Quo apparet mutari locorum ſtatus h). Ex India renavigant Menſe Aegyptio Tybi incipiente, noſtro Decembri, aut utique Mechiris Aegyptii intra diem ſextum, quod ſit intra Id. Ian. noſtras; ita evenit ut eodem anno remeent i). Navigant autem ex India Vento Vulturno, & cum intravere Rubrum Mare Africo vel Auſtro.

HA-

h) Teſtimonium clariſſimum de mutatis Indiæ Emporiis ſub Ptolemæis & Romanis.

i) Loca Veterum & Recentiorum de tempore hujus Navigationis & annuis illarum regionum ventis, contulit, ſibique congrua obſervavit Clar. *De Montesquieu* loc. cit.

HACTENUS PLINIUS, ex quo ultimum iſtud iter, Romanis uſitatum, pro more exſcripſit SOLINUS, quod etiam multis perſequutus eſt doctus, ſed incognitus Auctor Peripli Maris Erythrei *k*).

PA-

k) Loca Solini hac de re agentia optime explicavit Magnus Salmaſius.

Periplum Maris Erythrei ſœpe in ſubſidium voco, utorque editione Dodwelli T.I. Geogr. Min. Oxon. 1698. Arriano hoc opuſculum a nonnullis tribuitur, abjudicatur ab aliis, res adhuc incerta eſt. Salmaſius atque Voſſius Arriano hunc librum faciunt antiquiorem, nunc Auguſto, nunc Plinio majori coævum ſtatuentes. Dodwellus magno cum eruditionis apparatu Arriano facit juniorem, & tribuit temporibus Marci ac Veri Imperatorum. Utraque ſententia habet argumentorum pondera, neutra talia, quæ rem extra controverſiam collocent. Ex Alexandrinis, ſive ſcriptis ſive hominibus, hunc Auctorem pleraque hauſiſſe, nemini dubium eſſe poteſt.

PATET autem ex his omnibus primas Ptolemæorum navigationes in Indiam factas fuisse legendo littora ac ascendendo ad oras Arabiæ, iterumque inde ad meridiem descendendo, unde tum aut cum paucioribus tantum Indiæ gentibus commercia exercebant, aut longiori temporis spatio illis opus fuit, si ad emporia meridiei propiora pervenire voluerunt. Postea Ptolemæi, uti deinceps Romani, annuis illarum regionum ventis, veluti pixide quadam nautica utentes, sese alto magis commisere, ut recto cursu ab Arabiæ primis oris ad illa tenderent Emporia, quæ sese a *Guzarat* usque ad Malabaricas oras extendunt.

Ex

qui libellum istum, Mercaturam Veterum egregie illustrantem, attente perleget. Conferendus etiam de hoc Auctore Clar. *D'Anville* in *Eclaircissemens Geographiques sur la Carte de l'Inde* p. 44.

Ex his porro apparet illos ſemper minori tempore navigationem abſolviſſe perfectioremque reddidiſſe. Et, cum tandem quotannis redirent, vulgo ſub Ptolemæis non ultra Malabaricas oras videntur navigaſſe, neque circumiiſſe Promontorium *Comorin* & oras *Coromandel*. Illos non longe ad Orientem perrexiſſe teſtis mihi etiam eſt STRABO, qui ait *l*): *Porro mercatorum, qui hodie ex Aegypto per Nilum & Arabicum Sinum navigant pauci etiam uſque ad Gangem perveniunt.* Si STRABONIS tempore id raro factum eſt, multo adhuc id infrequentius ſub Ptolemæis accidiſſe videtur, etſi non ignorem Seleuci Nicatoris itinera Gangeticum Sinum cognitum reddidiſſe *m*).

SI

l) Lib. XV. 106.

m) Nullibi melius adjicere poſſum optimam notam Clar. *De Montesquieu* l. c. p. 262. *Seleucus Nicator penetra jusqu'au Gange*, &

Si itaque Ptolemæorum Indica Commercia cum noſtris conferamus, videmus eos cum paucis admodum gentibus illa exercuiſſe, ſive quia revera paucas cognovere, ſive quia hæc Navigatio ad Malabaricas oras neque ulterius pergens, illis omnium videbatur utiliſſima. Huc eos ducebat ſtatus navigationis eo tempore, quo nautica Pixis ignorabatur; huc eos invitabant, Indi, qui merces ex regionibus longius diſſitis ad propiores iſtas oras contulere, ubi Aegyptii eas, annuatim quæſitas, Alexandriam ſecure deportabant. De Indis ex regionibus diſſitis merces ad Emporia Aegyptiorum conferentibus teſtem habeo STRABONEM

parlà on decouvrit la Mer où ce fleuve ſe jette, c. a. d. le Golfe de Bengale. Auiourdhui on decouvre les terres par les voiages de Mer, autrefois on decouvroit les Mers par la conquête des Terres.

NEM *n*), qui inquit: *Pro certo creditum eſt hanc magnam Inſulam*, Taprobanen, *in alto verſus meridiem ante Indiam jacere - - ex eaque in Indorum Emporia importari multum Eboris, Teſtudinum, aliasque merces.* Qua arrepta occaſione de Commercio Ptolemæorum cum Inſula iſta eo libentius agam, quod hanc materiam, ad rem noſtram maxime facientem, præterierit Summus DE MONTESQUIEU, cujus veſtigia heic potiſſimum ſecutus fui. Placet itaque Taprobanem Veterum eſſe Inſulam *Ceylan o*); de qua excerpemus illa ex PLINIO, quæ Commerciis Ptolemæorum

n) Lib. 2. 124.

o) Alii perperam collocant in *Sumatra.* Optime de hac Inſula Voſſius ad P. Melam 3. 7. & Clar. *D'Anville* pag. 108. *Eclairciſſemens Geographiques ſur la Carte de l'Inde.* Ubi Veterum ſtationes Indiæ cum maxima ſoliditate declarantur.

rum illuftrandis infervire poterunt. Is autem fic habet *p*): *Ut liqueat Infulam effe Alexandri Magni ætas refque præftitere. Oneficritus, Claffis ejus Præfectus, Elephantos ibi majores bellicofiores que, quam in India gigni fcripfit. Megafthenes q) flumine dividi Eratofthenes, & menfuram prodidit Longitud. VII. M. Stad. Latitud. V. M. nec Urbes effe, fed vicos feptingentos. Incipit ab Eoo Mari, inter Ortum Occafumque Solis Indiæ prætenta, & quondam credita viginti dierum navigatione r) a Prafiana gente diftare, mox, quia Papyraceis navibus armamentisque Ni-*

M

p) Lib. VI. 22.

q) De Megafthene, item Oneficrito, & Nearcho, Alexandri Magni Claffis Præfectis, legi poffunt Arrianus in Indicis, Plinius & Strabo.

r) Hæc de Ptolemæorum temporibus intelligenda funt.

Nili peteretur, ad noftrarum navium curfus feptem dierum intervallo taxato s).

Ex his conficitur Taprobanen Alexandri Magni itineribus cognitam poftea Eratoftheni, qui fub Tertio Ptolemæo floruit, & ad Quintum ufque vixit, adhuc notiorem redditam fuiffe, illis Commerciis, quæ tum Aegyptii, femper magis ad meridiem tendentes, in India exercuere. Quod vero de Navibus Papyraceis, tum temporis illuc euntibus, apud PLINIUM legimus, illud fevere carpit SALMASIUS dicendo t): *Profecto quantum magisque cogito, tum illud mihi mirandum maxime de Plinio videtur eum credidiffe Naves Pa-*

s) Obfcure loquentem Plinium clarius explicat Solinus 53. dicendo: *Dierum viginti primo in eam fuit curfus, fed hoc cum Papyraceis & Nili navibus eo pergeretur, mox navibus noftris feptem dierum iter factum.*

t) Pag. 1116. Edit. Parif. 1629.

Papyraceas Nili ad Indos usque extremos proficisci solitas, priusquam Romani navibus suis illo contendissent. De Armamentis Nili, h. e. funibus id minus mirum; nam Aegyptii ac Syriæ Reges diu non aliis funibus usi sunt in rebus navalibus, quam ex libro Papyri textis - - Armamenta sunt funes &c. u).

MIHI autem non videtur a vero alienum ex hoc loco concludere Aegyptios quosdam & Indos in Emporiis ejus regionis commerciis viventes Papyraceis navibus ex illis Emporiis Taprobanen petiisse, indeque merces, ut dixerat antea STRABO, retulisse, quia raro sub Ptolemæis ipsæ majores naves Indiam petentes illuc tendebant, sed

u) Plinio, quem semper omnes reprehendunt, nonnisi maximopere coactus, fidem abjudico. De Papyraceis Navibus res est ex sacris profanisque Scriptoribus notissima, de qua etiam alio loco breviter egi.

minores tantum inde miſſæ. Hæc dein Inſula cum Romanis Commercio juncta illorum divitias appetere, luxumque ſequi cœpit, quod memoriæ prodidit Plinius cum multis aliis de Taprobane, nobis non tangendis, cum ultra propoſita deſcendant tempora.

Ex his itaque conſtat Inſulam Taprobanen in Fora illa rerum venalium, quæ Aegyptii circa oras Malabaricas habebant, merces miſiſſe. Ulterius propterea adhuc dicendum de Seribus *x*), quia illi magno Commercio directo cum Taprobanenſibus, hinc & indirecto

x) Seres Chinæ parvam partem, & præcipue *Thibeti* regionem occupabant, de qua re, ut & de pluribus aliis huc pertinentibus, avide exſpectamus D'Anvilii Summi Geographi, ſcripta ſingularia Illuſtr. Acad. Reg. Inſcript. ante paucos annos tradita, ut & Opus illius de Orbe Veteribus cognito.

directo cum Aegyptiis, juncti fuere; id enim, quamvis Recentioribus vix obſervatum, notatu tamen perdignum eſt, Aegyptios tantum cum gentibus Indiæ ſibi vicinis commercia exercuiſſe, has autem præter merces ſuas etiam alias e regionibus longe diſſitis aquiſiviſſe, Aegyptiisque vendidiſſe. Sic itaque de Seribus PLINIUS *y*): *Ultra montes Emodos Seras quoque ab ipſis*, Taprobanenſibus, *aſpici notos etiam commercio. Patrem Rachiæ commeaſſe eo, advenis ſibi Seras occurſare. Fluminis ulteriore ripa merces poſitas juxta venalia tolli ab his, ſi placeat permutatio.*

HUNC locum plurimi Recentiorum perperam intellexere, ſenſus latet in iis a Taprobanenſibus Seras *aſpici* & illis *occurſare*, quod propterea notatur,

 quia

y) VI. 22.

quia hæc Natio cum ceteris commercia sua sic instituebat, ut nunquam ab illis aspiceretur, occursaretque nunquam.

Ignoti facie, sed noti vellere Seres z).

Et ipse Plinius *a*): *Seres mites quidem, sed & ipsis feris persimiles, cœtum reliquorum mortalium fugiunt, Commercia exspectant b).*

Et Mela *c*): *Seres intersunt, Genus plenum justitiæ ex commercio, quod rebus in solitudine relictis absens peragit notissimum.* Et Solinus *d*): *Seres ipsi quidem mites & inter se quietissimi, & qui*

z) Virgilius.

a) VI. 17.

b) Alii Commercia *expetunt.* Salmasius corrigit *Despectant*, quod minime probamus.

c) L. III. 7.

d) Cap. 77.

qui reliquorum mortalium cœtus refugiunt, adeo ut ceterarum Gentium commercia (Linguæ) *abnuant. Primum eorum fluviorum Mercatores ipsi transeunt, in cujus ripis, nullo inter partes linguæ commercio, sed depositarum rerum pretia oculis æstimantibus sua tradunt.*

PATET itaque ex prioribus Seres Taprobanensibus in negotiis faciliores se quam ceteris præbuisse Mercatoribus; porro ex hoc ultimo SOLINI, ut & ex primo PLINII loco apparet, errare istos ex Recentioribus, qui putant per Sinum Gangeticum usque ad ejus oras, non ulterius, ivisse Indorum Mercatores, cum ex his constet illos ad littus appellentes ulterius terrestri itinere ad primum usque Serum fluvium processisse; quæ omnia notanda fuere ut declararetur qua ratione ulterior In-

dia cum propiore, hæc cum Ptolemæis commercio juncta fuerit *e*).

Neque per Taprobanenses solos Alexandrini dissitioris Indiæ merces in vicinioribus Oris Maritimis accepere; in eadem enim re multum iis profuere Barygazæ, gens non procul ab Indi ostiis habitans, quæ terrestre commercium cum dissitis Indiæ gentibus exercuit, & Sesatæ, qui annuatim Thinarum merces petierunt, & Aegyptiis dein vendiderunt, quod cum sub Romanis teste Auctore Peripli Maris Erythr. factum fuerit, multo magis adhuc necesse erat sub Ptolemæis, quorum naves neque diu in India commorari voluerunt, neque longe excurrere potuerunt *f*).

Merces

e) Merces Serum præcipuæ Sericiæ, de quibus infra.

f) Videndus de Thinæ Regno Magnus

Merces Indiæ ex Regno Animali.

NIL vero magis conferre poterit ad Commercium Indicum, præcipue fub Ptolemæis, illuftrandum, quam Enumeratio Mercium ex India exportatarum, illarumque, quæ illuc fuere translatæ. Ex Regno itaque Animali in Emporiis Indiæ coëmebantur *Teftudines g*), item *Ebur*, non enim in Africa modo, fed & India, Elephantos

 eosque

Voffius in Melam. Dubia paululum & controverfa hujus gentis fedes, hinc non dubium illam Græcis fub Ptolemæis parum cognitam, & indirecto tantum Commercio junctam.

g) Periplus M. E. 35. Teftudines Indicæ præftabant ceteris. Eorum fegmentis Veteres veftiebant Lectos & Repofitoria. Plin. VIII. Lucanus in Defcript. Cultus Cleopatræ, Lib. X. ubi multa occurrunt, quæ Luxum Aegyptiorum illorum temporum egregie illuftrant.

eosque maximos fuiſſe conſtat, quod multis probavit RELANDUS in Diſſert. De Ophir pag. 181. ſeq. *Margaritæ*, ut hodie, ſic & olim erant ex præcipuis Indici Commercii objectis *h*), illæ enim, quæ circa Taprobanen inveniebantur, ceteris omnibus fuere præſtatæ; principium vero & culmen omnium rerum pretii Margaritæ tenebant.

HEIC & *Sericum* per Commercia diſſitiorum locorum in vicina Indiæ Emporia delatum, commemorandum videtur *i*). Nemo eſt, qui hodie non optime hanc Mercem cognoſcat, olim fere omnes ejus originem ignoravere. Miſſis illorum hac de re erroribus dicamus breviter Sericum tribui Indiæ, Aſſyriæ, & Inſulæ Coo; eſſeque veroſimil-

h) Periplus M. E. 35.

i) Per. M. Erythr. 36.

ſimillimam eorum opinionem, qui Erucam Sericum præbentem ſoli tribuunt Indiæ, addentes materiam iſtam dein ad Aſſyrios delatam ibique elaboratam fuiſſe; unde Sericum Indicum & Aſſyrium quoad originem idem. Sericum autem ex Coo alius Erucæ, multo vilioris, opus eſſe videtur; quæ omnia ſolide explicavit Clar. MAHUDEL *k*). Sericum jam Ptolemæorum temporibus Veteribus fuiſſe uſitatum ex multis Antiquorum locis conſtat, Romam vero demum Aegypto in Provinciam redacta cum multis aliis Orientis Luxus mercibus allatum fuit *l*).

Lanæ

k) *Mémoires de l'Acad. des Inſcript.* Tom. 5. 218. ſq. *De l'Origine de la Soye.* Et *Geſchichte des Seidenbaues*, in Schreberi *Saml. Oeconom. Wiſſenſch.* T. I.

l) Hae de re præ ceteris videndus Braunius de Veſtitu Sacerdotum.

Lanæ erant etiam ex illis mercibus, quas viciniores Indiæ gentes, a diffitioribus petitas, Aegyptiis vendebant; oves enim illarum regionum erant valde celebres *m*).

Merces Indiæ ex Regno Vegetabili.

Ex Regno Vegetabili inter præcipuas Merces Indiæ commemorandum Linum Indicum, indeque contextæ Telæ, quarum ampla apud Veteres mentio. Sic apud Auctorem Peripli *n*) recensentur Othonia, Filum, Sindones, Carpasum, aliaque ejusmodi. Probabile autem mihi videtur hanc mercem potius Arabibus Persisque, quam Aegyptiis

m) Periplus M. E. 26. De Commercio Lanæ apud Veteres optime egit Clar. *Smith* in *Memoirs of Wool*, ab initio usque ad p. 13.

n) Pag. 5. 22.

ptiis fuiſſe venditam, qui illam ſine dubio non niſi parva ſumebant copia, cum ipſi Lino non deſtituerentur.

Ex ulteriore in propiorem Indiam, & hinc ad Aegyptios, etiam adferebantur Saccharum *o*); Nardus Indica ſpicata, quæ erat optima, obſcure tantum nobis cognita; item Coſtum, inter Aromata Veterum celebre, neque, ut videtur, idem ac noſtrum. Porro Malobathri Indici folia odoris ſuaviſſimi, & Gummi Bdellium Antiquorum incognitum, a noſtro parum cognito diverſiſſimum *p*). Caryophili Veterum

o) Conſulendus Cl. Salmaſii Libellus de Manna & Saccharo Paris 1663. Piſo de Arund. Saccharifera.

p) Has Merces Indiæ, ut & ſuperius allatas, præ ceteris enarrat Auctor Peripli Maris Erythrei; illas vero explicavere Cl. Stuckius in Comment. ad hoc ſcriptum, Celſius in Hierobotan. ac præcipue Salmaſius in Pli-

rum Aromatici *q*); Myrrhæ parum; mul-

nium, & in Homonymis Hyles Jatricæ, qui duo ultimi Auctores, etsi non semper veritatem, tamen viam ad illam suppeditasse videntur, dum ineditos Arabes, qui in materia medica antiquorum nimis negliguntur, sœpius ad partes vocant. Inter Recentiores de his egere Garzias, Acosta, Fragosus, Bontius, Clusius aliique plures, qui parvam præbent lucem & multas fabulas; majorem exhibent Breynii & Kæmpferi Exotica ac Japonensia, Rumphii Amboinensia, Rheedii Malabarica, Burmanni ac Linnæi Zeylanica. In tanta tamen Botanicorum Peregrinatorumque copia ob parum exactas descriptiones, plurimæ Indicæ merces in summa delitescunt obscuritate, de quibus quid proprie sint & unde adferantur nondum constat.

Aegyptii etiam habebant Malobathra sua sed deteriora; in unguentis vilioribus patria, peregrina in pretiosioribus adhibere solebant; sed neque Aegyptia neque Indica antiquorum Malobathra probe cognita sunt.

q) Fridelii Caryophili Aromatici.

multum Piperis r); Ebena pretiosissima s).

- - - - *Sola India nigrum*
Fert Ebenum.

Cardamomum quoque inter Merces Indiæ non omittendum, observandumque patere ex Dissertatione sub Cl. SPIELMANNI præsidio Argentorati 1762 vulgata, Græcorum, Latinorum, Arabumque Cardamomum, esse unam ex quinque nostrorum Cardamomorum speciebus, cujus character & synonyma late solideque ibi exhibentur; atque errare illos, qui Cardamomi Antiquorum notitiam intercidisse putant; vel qui illud non cum fructu, sed cum ligno,

r) Heisterus de Pipere, qui varias Piperis, Veteribus cogniti, species recenset.

s) Virgilius Georg. 2. Hodie præstantia Ebeni Ligna ex Insulis Africæ, Madagascar, & S. Mauritii ad nos adferuntur.

gno, aut cum Nigella lutea Orientali comparare volunt *t*).

Merces Indiæ ex Regno Minerali.

OMITTIMUS alias nonnullas Merces Indiæ Regni Vegetabilis, de quibus dictu difficillimum eft cum quibus Recentiorum plantis conveniant; accedimusque ad Regnum Minerale, ubi ftatim recenfebimus Pretiofos Lapides, quorum India femper fuit patria. Inter iftos eminet Adamas Indicus. Hodie adhuc is in *Vifapour* & *Golconde* invenitur, nofterque idem eft, atque ille Veterum, quamvis non omnia

t) In eadem eruditiffima fcriptione Materiæ Medicæ ftudiofi iterum invenient genuina hujus fcientiæ fubfidia, ex nuperrimis & accuratiffimis Botanices principiis, fine quibus ex his tenebris nullus unquam fperari poteft exitus.

omnia, quæ Antiqui ipſi tribuunt, in noſtro locum habeant *u*).

PRAETER Adamantem inter Lapides Pretioſos Indiæ præ ceteris commemorandi Carbunculi, Hyacinthi, Opali, Saphiri, Callais, Amethyſti, Sardæ, Onyches, Achates, Cryſtalli. Huc quoque referenda eſt Murrha Veterum *x*), non enim arridet nobis illorum ſententia, qui eam cum fictilibus noſtris Porcellaneis conferunt. Concedimus quidem cum iis convenire Murrham Fictitiam in Aegypto ex Vi-

u) Goguet *de l'Origine des Loix*, *des Arts &c.* T. 2. 232. Edit. Hagæ Com. 1758. Laudanda quoque heic docta diſſertatio Joannis Fabri de Adamante, quæ prodiit Halæ Magdeb. 1737.

x) Murrha petebatur ex India, præcipue tamen ex Parthorum Provinciis, ſed Parthicæ merces vulgo in India coëmebantur, rarius in Arabicis quoque Emporiis.

tro conflatam; fed vera Murrha Indica erat Lapis ejus regionis pretiofus, ut multis probavit Clar. CHRISTIUS in fingulari & eruditiffima de hac re vulgata fcriptione y); in qua de ejus pretiis patriaque multum differuit. Silentio heic non prætereundus eft locus PROPERTII IV. Eleg. 5. 25. ex quo præcipue natus eft error de Murrhinis Fictilibus.

Seu quæ palmiferæ mittunt venalia Thebæ,
Murrheaque in Parthis Pocula cocta focis.

HEIC Murrhea Pocula mediantibus Aegyptiis Romæ vendita in Parthorum focis coqui dicuntur: fed quid PRO-

y) J. Frid. Chriftius de Murrinis Veterum. Lipfiæ 1743. Negare tamen nolo Porcellanea vetuftiffimis temporibus Aegyptiis & Sinenfibus cognita fuiffe.

PROPERTIUS contra PLINIUM, qui diſerte Murrham facit lapidem; imo forte foci Parthorum ſunt ignes Solares locutione Poëtica, idque eo magis, quod alio loco z) idem Elegiarum Scriptor Murrham cum Onyche conferat.

SINGULARIS quoque eſt locus PLINII a) de Asbeſto Indico, ille vero ſic habet: *Inventum jam eſt etiam*, Linum, *quod ignibus non abſumeretur - - Naſcitur* in *deſertis aduſtisque Sole Indiæ.* Merx iſta Indica non erat, ut putabant Veteres, ex Vegetabili Regno, ſed mineralis ſubſtantiæ Amianthus fibris coruſcantibus, Ptolemæorum temporibus pretioſiſſima; de qua optime & ſolidiſſime ſcripſit Vir Hiſtoriæ Naturalis

z) Eleg. l. 3. 8. 22.

a) Lib. XIX. 1.

ralis & totius Antiquitatis apprime peritus MAHUDEL *b*)

MERCIBUS quoque Indiæ Succinum, feu Electrum Veterum eft accenfendum, etfi enim illud ex Germania plerumque peteretur, tamen etiam in India inventum fuit, maximique habitum. Qua de re videndus Clar. GESNERUS in Scriptione de Electro Veterum, inferta Tomo III. Actorum Gœttingenfium *c*).

SED antequam huic Sectioni finem imponamus præcipue inquirendum reftat, an Ptolemæorum temporibus Aurum Argentumque, five fignatum,

b) *Mémoires de l'Acad. R. des Belles Lettres. Du Lin Incombuftible.*

c) Pag. 96. De Electro Indico.

Aliam Electri fpeciem in Aegypto inveniri teftis eft Plinius L. 37. quam cum Bitumine Aegyptio, feu Judaico Veterum, comparandam effe exiftimamus.

tum, ſive non ſignatum, Indiæ fuerit illatum, an vero contra; nam in hac graviſſima certe Quæſtione Recentiores, qui ingenium potius, quam Antiquitatis teſtimonia ſequuntur, mihi rem non acu tetigiſſe videntur.

Auri itaque multum & non parum Argenti in India fuiſſe repertum probare conatus eſt Cl. Relandus in Diſſertatione de Ophir *d*), allegatis omnibus quæ in hanc rem ex vetuſtis Scriptoribus haurire potuit. Sed ut verum fatear, pleraque iſta teſtimonia Aurum diſſitioribus tantum Indiæ locis tribue-

d) De Ophir breviter alio loco dicemus, ut de re obſcuriſſima & ad nos non ſpectante; niſi Auctores multi ſe certiſſime illud inveniſſe putarent, & hinc in Commercio, de quo loquimur, omnia vellent explicare.

Hodie adhuc notum Aurum Indiæ in *Sumatra* & *Malacca*.

re videntur, & præcipue Aureæ Cherſoneſo, ad quam Ptolemæorum naves nunquam contenderunt; potuiſſent quidem Indi viciniores Aurum, a diſſitioribus petitum, Alexandrinis vendere Mercatoribus, ſed id ſub Ptolemæis non videtur factitatum. Ubique legimus illos ex Aethiopia Arabiaque Aurum hauſiſſe, nullibi eos ex India illud accepiſſe.

Hoc loco ab omnibus Recentioribus ſemper citari ſolet PAUSANIAS e), qui ait: *Quin & ab Indis referunt, qui ad ea loca navigarunt, pro Græcorum*, Alexandrinorum, *quæ illuc comportatæ fuerint rebus, reponi Indicas mer-*

e) L. III. 12. Sunt, qui putant, Commercia, quæ fiunt per Mercium Transmutationem, ſine ullo pecuniæ uſu, unius alteriusve gentis ignorantiam in rebus Commercia ſpectantibus declarare, quæ conſecutio non ſemper eſt legitima.

merces, nummum vero illos plane ignorare, etſi abundet ea orbis terræ pars auro & Aere. Uti non de tota India verum eſt illam Auro abundaſſe, ſic dici quoque nequit illos nullis nummis uſos fuiſſe; incertus enim Maris Erythrei Deſcriptor *f*) teſtatur circa Gangem monetam auream in uſu eſſe; idem quoque aſſerit Barygazenſes denarios ſuos aureos & argenteos cum Ozeris, Indiæ gente, erga alios nummos permutare, indeque non leve lucrum capere.

PLINIUS porro hac de re ſic loquitur *g*): *Digna res nullo anno minus HS. quingentis imperii noſtri exhauriente*

 In-

f) Pag. 28. 35. 36.

g) Plinius VI. 28. Idem XII. 18. *Minimaque computatione millies centena millia Seſtertium annis omnibus India & Seres Peninſulaque illa*, Arab. Fel. *imperio noſtro adimunt. Tanto nobis deliciæ & feminæ conſtant.*

India, & merces remittente, quæ centuplicato veneant. In quem locum sic commentatur Summus DE MONTESQUIEU h) : *Les Romains y*, aux Indes, *portoient toutes les années environs cinquante Millions de Sesterce. Cet argeut, come le nôtre aujourd'hui, étoit converti en marchandises, qu'ils apportoient en Occident. Tous les Peuples, qui ont negocié aux Indes y ont toujours porté des Metaux, & en ont rapporté des marchandises.*

HIS nihil verius dici potest, sub Romanis, & ante Romanos sub Ptolemæis, & nunc & semper Metalla pretiosiora in Indiam portanda, & præcipue Argentum, nulla vero inde reportanda; hoc enim est ex illis Commercii Principiis quæ, cum in Physicis fundata sint causis, nullis fere obnoxia esse

h) Lib. XXI. 1.

eſſe queunt mutationibus. Divitiæ ergo, quas Ptolemæi ex Commercio Indico ſibi parabant, non metallis, ſed aliis inde eductis mercibus quas Occidenti præbebant, tribuendæ ſunt.

Merces Indiæ Gentibus allatæ.

PRAETER Pecuniam itaque Indiæ ab Aegyptiis ſub Ptolemæis adferebantur Vitra, Chryſolithi, Veſtes variæ, Melilotus, quæ erant Merces Aegypto indigenæ. Præter has advehebant etiam alienas, quarum præcipuæ erant Argentum, Stannum, Plumbum, Sandaracca Græcorum, Stibium Orientis feminis valde uſitatum, Arſenicum, Purpura, Corallium, & parum Vini.

De Commercio & Navigatione Ptolemæorum Troglodytico Aethiopica.

HACTENUS de Navigationibus & Commerciis Indicis differui, nunc Troglodytico Aethiopica explicanda funt, quæ cum præcedentibus arcte conjuncta. Heic vero non inquiro, quinam variis temporibus Troglodytarum fines, neque an illi Arabes, Aethiopes, Aegyptii, aut Natio fuerint ex his omnibus mixta. Sufficiat affumere, quod folum certiffime fciri poteft, hanc regionem fub Ptolemæis Aegypto fuiffe adjectam; patet id ex urbibus innumeris, ex caftellis, portubufque ab Aegyptiis ibi tum temporis ædificatis; ex operariis, quos in harum regionum fodinas; & ex Venatoribus,

toribus, quos in venationes horum locorum misere *i*).

STATUS autem hujus Commercii, tam ſtricte Indico connexi, cum illo etiam ſub Ptolemæis idem fuiſſe videtur, teſte STRABONE *k*), qui de Reditu Aegypti loquens hæc habet: *Ubi vero is*, Ptolem. Auletes, *qui peſſime ac ſegniſſime regnum adminiſtrabat, tantum in reditibus habuit, quid cenſendum putas de præſentibus, quæ tanta diligentia*

i) Cum Aethiopes maritimas navigationes negligerent Aegyptii oras illas Sinus Arabici in ſuam redegere poteſtatem, unde Aegyptiorum Regum ibi cognomina oppida; difficulter tamen ubique agnoſcimus quænam Urbes ab Aegyptiis, Aethiopibus, & Troglodytis habitatæ fuerint. In genere ad Berenicen uſque ſemper ad Aegyptum pertinuiſſe, a Philadelpho, & Succeſſore ejus, ulteriora etiam iſtius Sinus adjecta fuiſſe videntur.

k) Pag. 1149.

ligentia a Romanis adminiſtrantur, Indicis Troglodyticiſque negotiationibus in tantum auctis, ſuperiore enim tempore ne viginti quidem navigia in Arabicum Sinum tranſire audebant, ut extra fores proras proſpicerent, nunc maximas Claſſes uſque in Indiam & extrema Aethiopiæ tranſmittunt.

Commercium itaque Troglodyticum ſub Romanis multo magis, quam ſub Ptolemæis excultum fuit; illud tamen etiam ſub Ptolemæo Philadelpho, magno illo Commercii Aegyptii auctore, floruiſſe videtur, quod nunc ex Veterum aſſertis probare conabimur. Sic itaque Plinius *l*): *Eæ viæ omnes Arſinoën ducunt, conditam Sororis nomine, in Sinu Charanda, a Ptolemæo Philadelpho, qui primus Troglodyticen excuſſit, & amnem, qui Arſinoën præfluit*

l) Lib. VI. 29.

præfluit Ptolemæum appellavit m). In quo loco, ut id obiter obſervem, PLINIUS, uti plurimi Veterum, per Troglodyticen non modo ſuperiorem partem Occidentalem Sinus Arabici, ſed omne illud littus ſenſu latiſſimo intellexit. Conferendus cum iſto loco de Ptolemæo Troglodyticen excutiente DIODORUS SICULUS *n*), qui ait: *A priſcis temporibus ad Ptolemæum, cognomine Philadelphum, nulli Græcorum Aegypti fines attigerunt, nedum ad Aethiopiam uſque penetrarunt. Tam ignara hoſpitum erant loca iſta & periculis obnoxia, donec Rege illo cum Græcorum manu iſthuc profecto, exactius inde regio*

m) *Excutere Regionem*, locutio infrequens, ſed *Excutere rem*, penitius inſpicere & exacte ſub examen vocare, ſœpius apud Ciceronem.

n) Lib. I. pag. 45.

regio explorari cœpit o). Et STRABO p), de origine Nili ex Aethiopia loquens, hæc habet: *Quam rem ii potiſſimum deprehenderunt, qui in Arabicum Sinum navigarunt uſque ad Cinnamomiferam Regionem, & ii, qui ad Elephantorum venationem miſſi fuerunt, aut ſi qui alii uſus Ptolemæos Aegypti Reges impulerunt, ut homines aliquos eo amandarent; nam hi talia curabant; is præcipue, qui cognomento fuit Philadelphus, cognitionis rerum apprime ſtudioſus, cum propter corporis imbecillitatem ſemper novæ alicujus obleĉtationis materiam expeteret q).*

ISTE

o) Regionem luſtravit & inſpexit, ut illam commerciis & Elephantorum Venationi aptam redderet.

p) Lib. XVII. pag. 1138.

q) Imo vero patet ex Principis hujus hiſtoria illum non meram ſibi in his obleĉtationem, ſed ſummum regni ſplendorem ſum-

Iste Ptolemæus in Troglodytarum regione tres urbes portusque exstruxit Berenices matris nomine insignes r); Arsinoën unam, aut forte duas, res enim adhuc in obscuro latet; condidit quoque Philoteram urbem portu adjecto. De suo nomine vocavit oppidum ad Elephantorum venationem ædificatum s); venatione bellicis præcipue usibus destinata. Iste Rex Satyrum miserat, ut & hanc lustraret venationem, & totam Troglodyticam Regionem penitius inspiceret t). Iste tandem

mamque utilitatem proposuisse, fuisseque rerum civilium longe peritissimum.

r) Plinius VI. 29. Strabo 16. 1115.

s) Monum. Adulitanum, & Agatarchides 1.

t) Strabo 1114. Videbimus suo ubique loco nullam fuisse regionem Commerciis Aegyptiorum per Mare Rubrum aptam, in

dem cum Succefforibus fuis in Topazion Infula ferpentes, quibus fcatebat, deftruxit, hominesque ibi collocavit, qui gemmis illis quærendis incumberent, quæ res, cum fuerit ex objectis majoribus Commercii Troglodytici fub Ptolemæis heic breviter videtur pertractanda. Sic itaque STRABO *u*) de hac Troglodytarum Infula loquitur: *Ophiodes Infula ab eventu appellata, quam Rex a ferpentibus liberavit, cum multi applicantes ferpentibus interficerentur, idque propter Topazia - - Aegypti Reges*

quam non homines miffi fuerint a Philadelpho, ut ipfam notiorem redderent.

u) Lib. XVI. 1115. Minime probandus Clar. Salmafius, qui in Comment. ad Solinum, quæ de Serpentibus hujus Infulæ traduntur, commentitia putat, audetque ob conjecturalem etymologiam graviffimis Scriptoribus, de rebus fui temporis verofimilia differentibus, fidem abjudicare.

Reges maximam hominum multitudinem, mercede conductam, ad horum Lapidum collectionem custodiamque ibi collocarunt. Et DIODORUS SICULUS de eadem Insula: - - *Formidolosis anguibus scatebat, sed insecutis dein temporibus Regum Alexandriæ studio, ita ad cultum redacta est, ut ne vestigia quidem bestiarum ibi conspiciantur. Nec causa prætermittenda, ob quam Insula tantis impendiis repurgata fuit; Reperitur in ea Topazius* &c. *x*).

O Nos

x) Diod. Siculus 3. cap. 39. Agatarchides pag. 55, qui sub Ptolemæis vixit: *Serpentibus referta erat, nostra ætate libera - - - Insulæ habitatores regio edicto Lapides custodiunt, colligunt.*

In talibus hinc & illinc prolixius versamur, quia, ob Monumentorum de Commerciis Ptolemæorum penuriam, ex similibus judicandum est. Videmus heic Regem Philadelphum summa cura in toto Regno suo, viciniaque, conquisivisse omnes Merces alicu-

Nos Philadelpho primam hujus Insulæ inspectionem, a serpentibus purgationem, Topaziorumque illius inventionem tribuimus, præcipue ob locum Plinii y), qui ait: *Topazium juxta Archelaum tribui Cyti Insulæ, juxta Jubam primum in Topazia Insula repertum in Mari Rubro. Ex hac primum importatum Berenice Reginæ, quæ fuit Ptolemæi sequentis,* i. e. secundi, *mater - - - ac mire placuisse, ac inde factam statuam Arsinoë* Ptolem. *Philadelphi uxori 4 cubitorum z).*

HEIC

jus pretii, unde liquet illum commerciis regnum suum ditissimum reddere voluisse, quod etiam præstitit.

y) Lib. XXVII. 8. Merces Troglodytico Aethiopicas suo loco pertractabimus, sed consultius videbatur de Topazio heic loqui, neque stricte viam nostram ita sequimur, ut illam nolimus hinc & inde, postulante necessitate, relinquere.

z) Magnum opus ex gemma, qualis To-

Heic quoque citandus Clar. De Mariette *a*), qui de re noſtra ſic ſcribit: *Nos plus belles Topazes ſont celles d'Orient, c. a. d. celles, qui vienent de l'Inde, & ce ſont ſuivant les apparences ces mêmes Chryſolithes, que les Anciens reçevoient par la voie de l'Ethiopie, qui étoit alors l'entrepot de tout le commerce des parties les plus Orientales de l'Aſie.* His ego libenter conſentirem, niſi viderem Scriptores mox laudatos Topazium Troglodytarum iſti Inſulæ tribuere, ut in terra delitеſcentem, & ab operariis, hujus rei cauſa ibi collocatis repertum, non vero ut illuc per commercia advectum.

O 2 Jun-

pazius; forte factitium quid ex Vitro Regi exhibitum. Eodem forſitan modo explicandi Smaragdi illi miræ magnitudinis.

a) *Des Pierres Gravées*, 169.

JUNGAMUS Commercio Troglodytico Aethiopicum, ad quod Ptolemæi viam fibi parabant illis urbibus, quas juxta Sinum Arabicum in Troglodytarum regione exftruxerunt. Speramus vero illa, quæ de Commercio Troglodytico diximus, etiam nobis viam paratura ad difficillimam & obfcuriffimam quæftionem de Commercio & Navigatione Aethiopica fub Ptolemæorum imperio.

ET heic de Aethiopia illa tantum nobis fermo erit, quæ fub Aegypto, vel ut alii malunt, fupra Aegyptum jacet, quæ cum his commerciis juncta, nobifque propterea notior eft. Exponamus ergo tantum Commercia Aegyptiorum cum Regionibus, quæ hodie refpondent Regno Nubiæ, Abyffiniæ, Adelis & Oris Zanguebar.

AETHIOPES itaque illi, qui non procul a Sinu Arrabico habitabant, per

Troglo-

Troglodytas mediante isto Sinu cum Aegyptiis commercia exercebant, erant enim ibi locorum communia quædam harum gentium Emporia, quale præter illa, quæ in Sectione de Troglodytis memoravimus, fuit præcipue Oppidum Adule, de quo PLINIUS *b*) *Maximum hic*, in Adule, *Emporium Troglodytarum, etiam Aethiopum.*

ILLI vero Aethiopes, qui interiora regni propius ad Nilum, quam ad Sinum Arabicum incolebant, isto flumine ad commercia utebantur, paucis enim exceptis catarractis ubique fluvius iste navigari potest minoribus illis navigiis, quæ in his locis confecta fuisse scimus. Et commercia illa terrestria, Eboris præcipue, etiam sequenti-

O 3 bus

b) Lib. VI. 29. Inferius afferemus locum Philostrati de Terrestri Commercio Aegyptiorum & Aethiopum.

bus temporibus fub Romanis ufitata fuiffe conftat ex Periplo Maris Erythrei *c*), ubi de Coloë & Auxuma dicitur, quod illuc portentur Ebora & Rhinocerotum cornua ex alia Nili parte, & ulteriori Aethiopia, in qua præcipue inveniuntur. Ex quibus patet Aethiopiam Mari vicinam, cum Troglodytis & Aegyptiis commercio junctam, iis illa exhibuiffe, quæ ex diffitioribus regni fui partibus haufit; etfi vero hic Auctor fit pofterior id parum omnino facit, cum locorum illorum pofitio antea non aliam permiferit negotiationem.

Com-

c) *In quam*, Axomiten Metropolin, *omne Ebur, quod eft ultra Nilum, per Cyeneium defertur, indeque in Aduli. Omnis itaque Elephantorum, qui cæduntur, ut Rhinocerotum multitudo in fupreioribus locis degit, aliquando tamen, licet rarius, in locis etiam maritimis juxta ipfum Aduli vicum confpiciuntur.*

Commercium Aethiopico Troglodyticum, quod ſub Ptolem. Philadelpho incepit, ſub filio ejus, Evergete Primo, non modo tale manſit, ſed etiam auctum mihi fuiſſe videtur, quamvis non ita ſentiant Recentiores, qui de Commerciis ſcribentes, huic Regi non magnam illius gloriam tribuunt. Sub iſto Rege Aethiopia plus, quam ſub Patre, ob ejus expeditiones cognita, & quod multum ad Commercia facit, magna ex parte ſubjugata, viisque magnificis undique ad Aegyptum munita; qua de re abunde teſtatur inſigne illud Adulitanum Monumentum *d*), in tanta Veterum Scriptorum

d) Monumentum Adulitanum ſœpius cito; eſt autem illud Sella Marmorea, Marti in Adule Aethiopiæ conſecrata, memoriam ſervans geſtorum Evergetis Primi, & hac occaſione etiam Patris Philadelphi. Exſtat apud Coſmam Indicopleuſten in N. Patrum Colle-

de Ptolemæis penuria longe pretiosissimum. Sub Successoribus vero hujus Regis hoc Commercium, etsi non auctum, ob commoditatem tamen, facilitatem, viciniamque præ ceteris cultum.

SED hactenus tantum Aethiopiæ Commercium circa Oras Sinus Arabici, & paulisper in interioribus terræ lustravimus, nunc per Fretum *Babelmandel* exeundo, littoraque Aethiopiæ legendo, videndum, vel divinandum potius, quodnam Commercium, & quasnam

ctione T. 2. Sunt quidem multi, qui illud impugnant, sed Cosmas nimis inscius ut id potuerit fingere, & nimius veritatis cultor ut id facere voluerit; satis tamen imperitus ut parum accurate describeret. Stylus elegans est, & veterem sentiens Græcismum; hinc inde quædam corrupta sunt, a Cosma parum fideliter descripta, & a Clar. Montfauconio nondum restituta.

nam navigationes Aegyptii ſub Ptolemæis ibi exercuerint.

Superiore itaque tempore, ait jam laudatus STRABO *e*), *ne viginti quidem navigia in Arabicum Sinum tranſire audebant, ut extra fauces proras proſpicerent, nunc maximas Claſſes uſque in Indiam & extrema Aethiopiæ tranſmittunt.* Quando STRABO ait naves non ultra fauces proſpicere id ſatis probare videtur illum crediſſe Ptolemæorum temporibus facillimam illam navigationem uſque ad Fretum *Babelmandel* præ ceteris fuiſſe in uſu *f*); potuiſſetque addere, quod vix dubium eſt, illarum navium, quæ excurrebant ex Si-

e) Pag. 1149.

f) Avalitæ, merces ſuas non modo venientibus ad ſe Aegyptiis vendebant, ſed etiam portabant in oppoſitam Ocelim & Muzam. Periplus M. Erythr. 6.

nu, femper plures ad Indos, quam ad Aethiopiæ littora tetendiffe, lucri enim ibi plus, & minus periculi. Quo magis cognita India eo magis Africæ oræ relictæ funt. Doctus, fed Ptolemæis recentior Auctor Peripli Maris Erythrei Emporia commemorat, Avalitem, Mundi, Mofylon, Oponæ, Aromatum Emporium, Apocopa, & ultimum tandem Azariæ, quod Raptum vocat *g*); ubi addit poft hæc loca Oceanus nondum inveftigatus. Hoc vero Promontorium Raptum in *Quiloë* collocatur a Magno Vossio, qui de limitibus navigationis Veterum circa has

g) Omittimus hinc & inde Emporia minora præcipue, quia hic Auctor de tempore Romanorum fcripfit.

De Promontorio Prafo non loquimur, quod ulterius adhuc collocatur a Ptolemæo, fed navibus non petebatur.

has Aethiopiæ oras maximo cum apparatu egit *h*).

HEIC dicendum eſt de Ophir, de quo Docti quidam Viri ita ſcripſere, ut inde lucem non exiguam ſe Ptolemæorum Commerciis tribuere crediderint. Dicunt itaque Aegyptios idem Commercium accepiſſe ſub Alexandri Magni Succeſſoribus, quod antea habuerunt Tyrii; addunt Tyrios, & illorum ope utentes Judæos, præcipue in Ophir tetendiſſe, quod illi ponunt in *Sophala;* probabile ergo eſſe ſub Ptolemæis etiam illuc naves contendiſſe, & tam periculoſum commercium tum demum ceſſaviſſe, cum India adhuc ſub Romanis magis cognita, & Navigatio Indica perfectior reddita. Sed ingenue fateor me de Ophir certi nihil ſtatuere poſſe.

Qui

h) Videndus ejus Commentarius in Melam.

Qui in Africa ponunt nec Pſittacos, nec Pavones invenient, & habent navigationem difficillimam; qui in India, illi cum prioribus laborant difficultate ſumma, quam tamen vix tangunt, ex Jobi XXII, ubi vetuſtiſſimus iſte omnium forſitan V. T. Scriptorum de Ophir mentionem facit iis temporibus, quibus nec *Sophala*, nec auriferæ Regiones Indiæ, quæ ſane ſunt ex diſſitioribus, navigiis petitæ fuiſſe videntur *i*).

Merces Troglodytico Aethiopicæ.

Neque vero quidquam magis conferre poterit ad amplitudinem Navigationum Commerciorumque Troglodytico

i) Voluit hanc difficultatem tollere Bochartus, dicendo duo fuiſſe Ophir, unum in Arabia, quod pluribus eruditiſſimis viris placuit, alterum in *Ceylan*. Sic nodi non ſolvuntur ſed ſecantur.

dytico Aethiopicarum dijudicandam, quam Enumeratio Mercium, quas Ptolemæi ex his regionibus accepere. Recentiores heic iterum adhibemus Scriptores, idque eo minus curamus, quod Merces illæ fere femper eædem; major tantum & minor earum ufus & æftimatio pro vario luxu, cujus fata & fortunam continuo confulimus, caventes, ne quid Ptolemæis tribuamus, quod recentiorum fit temporum.

Merces has præcipue defcripfit Plinius *k*), qui ait: *Maximum*, in Adule, *Emporium Troglodytarum etiam Aethiopum - - deferunt plurimum Ebur, Rhinocerotum Cornua, Hippopotami coria, Chelyon Teftudinum, Sphingia, & Mancipia.* Atque Philoftratus *l*) dicendo: *Cum ad loca veniffet Apollonius, ubi*

k) Lib. VI. 29.

l) Vit. Apoll. Thyan. VI. 1.

ubi Aegyptus Aethiopiaque terminantur - - Aurum non signatum invenit, Linum præterea, atque Ebur, & Herbarum radices varias, unguentum insuper, & diversorum generum Aromata. Omnia autem incustodita jacebant in via certas in partes distributa; quid autem ea res sibi velit ostendam; permanet enim nostra etiam ætate consuetudo. Forum namque Aethiopes instituunt earum rerum, quas fert Aethiopia, & universam regionem perquirentes venalia cuncta in unum conferunt locum, ubi etiam Aegyptii pro illis forum celebrant, & quæ apud Aethiopes sunt, earum quas ipsi habent, rerum, permutatione emunt m).

Ex

m) Hæc Philostratus suis, & illum antecedentibus Apollonii Thyanei temporibus, tribuit; nos nulli dubitamus jam sub Ptolemæis, cum Aethiopibus ut vidimus commercio junctis, eodem modo, qui heic describitur, merces permutatas fuisse; nam parum

Ex his itaque Plinii Philostratique locis Merces Troglodytarum Aethiopumque recensebimus, additis illis, quæ apud Auctorem Peripli Maris Erythrei occurrunt, qui in hac re ceteris multo amplior.

Primo itaque loco Plinius mentionem facit Eboris *n*). Consentit Philostratus & auctor Peripli, qui illud plurimis Aethiopiæ tribuit Emporiis; omni enim tempore istam Africæ partem Elephantis abundasse notum est. Eboris autem usus longe fuit hac ætate frequentissimus, quod Pausanias *o*) multis in locis pro-

aut nihil barbararum gentium mores sæculorum decursu mutantur; certeque, nunquam, aut rarissime, a modo perfectiore, ad rudiorem delabuntur.

n) Præter Ebur Africæ Aegyptii etiam habuerunt Indicum, quod maximi faciebant.

o) Lib. V.

probat, quorum unum citabimus, ubi fic habet: *Quam vero Græci fplendidi ac magnifici, & omnium minime parci in colendis Diis fuerint, magno illud documento eft, quod ex India & ab Aethiopibus Ebur ad figna Deorum facienda advehendum curarint p).* Hæc vero Ptolemæorum fpectant tempora, quibus Græcorum luxus & artes in Aegypto maxime florebant, fic ut gens hæc non modo pro illis, cum quibus commercia exercebat, fed & præcipue in proprium ufum Ebora advexerit.

EBORI jungamus Rhinocerotum Cornua, de quibus PLINIUS l. c. uti etiam Auctor Peripli fœpiffime q); iftud

p) Græci hæc Ebora plerumque Alexandriæ petebant.

De Summo Eboris apud Veteres honore confulendus Illuftr. Comes *De Cailus Rec. d'Ant. 1. 155.*

q) Pag. 3. 5. 11. Sœpius. non femper

iſtud enim Animal Aethiopicum eſt, cujus cornua Veteres, ut Elephanti dentes, pro variis operibus artium, ſœpius pro poculis adhibuiſſe videntur, & maximi æſtimaſſe *r*). Illud Animal ARISTOTELI quidem non videtur fuiſſe notum, ſed ſub Ptolemæis illud deſcripſerunt AGATARCHIDES & DIODORUS SICULUS, ſic ut dici nequeat cornu ejus eſſe ex mercibus recentiorum tantum temporum.

PLINIUS inter Merces Aethiopiæ porro recenſet Hippopotamorum

tamen, Veteres de Monocerote Aethiopiæ loquentes, Rhinocerotem intelligere videntur.

r) An illi olim ab Aegyptiis virtutes eæ miræ, quas Recentiores, ut rei rariſſimæ, tribuunt, jam ad ſcriptæ fuerint, definire non audeo. Conſulendum de hac re Bartholini Scriptum de Unicornu, & præcipue Bocharti Hierozoicon.

Coria. Tradunt autem Veteres ac Recentiores istud Animal Niloticum pelle gaudere asperrima, vix ferro cedente, & hinc multis usibus apta *s*). Sic itaque LUDOLFUS *t*) etiam de Aethiopibus nostri temporis: *Dantur, qui venatione illorum*, Hippopotamorum, *se sustentant & carne vescuntur. Corium autem crassissimum ad varios usus, inprimis ad scuta, adhibent.*

PLINIUS Mercibus Aethiopicis addit *Chelyon Testudinum u*); ex hoc autem loco, & ex Auctore Peripli constat varias pretiosioris viliorisque Testudinis

s) Bocharti Hierozoicon pag. m. 768, ex Achille Tatio & aliis.

t) Ludolfus Hist. Aeth. I. c. II. Is hæc habet ex Nic. Godigno, qui de rebus Habessinorum cum fructu conferri potest.

u) Sic legit Harduinus, & explicat integumenta pretiosioris testudinis.

ſtudinis ſpecies ex Aethiopia allatas fuiſſe, quod facile nobis perſuademus, conſiderantes iſtam regionem his animalibus abundaſſe, illorumque uſum Ptolemæorum temporibus fuiſſe maximum, ut inde non minora modo opera, ſed etiam Camerarum Stratorumque integra integumenta conficerentur.

PLINIUS addit ex Adule etiam *Sphingia* adferri, quod Animal in Muſivo Præneſtino Monumento occurrit adſcripto ipſo hoc nomine, ubi utique adeundus Clariſſ. BARTHELEMI *x*). PLINIO ſuffragatur AGATARCHIDES *y*) dicendo: *Sphynges & Cynocephali & Cepi Alexandriam ex Troglodytarum ſolo & cetera Aethiopia transmittuntur.* Cum autem AGATARCHI-

x) *Explication de la Moſaique de Paleſtrine* pag. 41.

y) Pag. 50.

DES iste sub Ptolemæis vixerit, PLINIOQUE heic consentiat, patet me jure meritoque in tanta hujus materiæ obscuritate, PLINIUM, etsi Ptolemæis posteriorem, tamen in subsidium vocasse. Sphingia vero Cebi & Cynocephali sunt, Veteribus testibus, species Simiarum Troglodyticarum; solebant autem mercatores in magnatum divitumque gratiam Alexandriam singularia quædam commercii sui objecta afferre; sic Salomonis Classes advexere Psittacos, Pavones, imo etiam Simias z).

APUD

z) Clar. *Barthelemi* loc. cit. qui de omnibus Simiarum Troglodyticarum speciebus, in illo Monumento occurentibus, breviter & solidissime disseruit.

Simiæ Salomoni advectæ dicuntur in Sacris Litteris *Kophim*, quod ipsum Ceborum nomen videtur, illud autem etiam in Coptorum Lingua superest.

Apud Plinium porro inter Aethiopicas Merces occurrunt *Mancipia.* Sic Auctor Peripli Maris Erythrei *a*), in duobus illarum regionum Emporiis ait rarius Mancipia comparari. (Σώματα σπανίως.) In Ptolemæorum historia plus una vice Servorum mentio occurrit; illi a dominis profugi, Plinio VI. 29. teste, Urbem

P 3 Adu-

a) Periplus M. E. 6. & 8. *In Emporio Oponæ*, ait ille, *Mancipia præstantia*, *quæ in Aegyptum plerumque devehuntur.*

Nescimus an prima origo Mancipiorum Aethiopicorum quærenda sit in spontanea illorum ad Servitutem aliquam benigniorem venditione; an in bellis in quibus victi captique fuere; an in crudeli tyrannide, quam Principes calidarum istarum regionum vetustissimis temporibus erga ignavos ac debiles subditos exercebant. In Aegypto tamen Servi eidem quo apud Græcos jugo, i. e. mitiori, expositi fuisse videntur.

Aduleņ condidere, illi forfitan ab iftis Regibus in fodinis fuere adhibiti, quamvis ibi malefici potius, quam Servi operari folebant *b)*.

Hoc denique loco operæ pretium eft obfervare Romæ, primis Imperatorum temporibus, Aegyptios Pueros, Pantomimofque Alexandrinos fere in omnibus potentiorum domubus fuiffe fuftentatos, uti etiam Polyphagos, Nanofquè, qui fine dubio ex Aethiopia in Aegyptum & inde Romam traducti fuerunt *c*).

b) Olim Servi plurimi ex Cappadocia veniebant & P. Euxini vicinia. In Cultu Cleopatræ apud Lucanum X. 127. multorum fervorum, Eunuchorumque mentio occurrit ex variis regionibus adductorum.

c) Stanislaus Kobierzykius de Luxu Romanorum, in Thef. Grævii T. 8. 1341. fq.

His non inhæremus, quia teftimonia recentiora funt, & dubium videtur an fub

Hactenus Aethiopiæ Merces ex Plinio deſcripſimus, addemus nunc & alias ex Philostrato, is vero ſupradictis jungit *Aurum non Signatum*. Conſentit Plinius VI. 29. qui in Troglodyticis Urbibus recenſet Berenicen a Ptolemæo Philadelpho conditam, & ob auri copiam *Panchryſon* nominatam *d*).

Possem heic Recentiores citare Abyſſiniæ hujus metalli abundantiam tribuentes *e*); ſed his utique præferenda loca Agatarchidis, & Diodori

Ptolemæis magnum jam fuerit ſervorum commercium, quod poſtea ſummopere creviſſe videtur.

d) Urbis iſtius ſitum non determinamus, veroſimile eſt illam eſſe inter Ptolemaidem & Adulas, errareque Harduinum, qui in *Zibit* vicinæ Arabiæ collocat.

e) Ludolfi Hiſt. Aethiop. I. 7.

DORI SICULI *f*); quorum prior fub Ptolemæo Alexandro, pofterior fub Aulete vixit, & hac de re ita loquitur: *In confiniis Aegypti vicinæque Arabiæ & Aethiopiæ locus quidam magnis auri fodinis abundat, quod ingenti multorum hominum moleftia & impenfa congeritur - - Reges enim Aegypti damnatos ob maleficia, belloque captos - - in fodinas illas compingunt, tum ut pœnas de reis fumant, tum ut horum opera magnos fibi queftus faciant g).*

HIS

f) Agatarchides 22.

Diod. Sic. 181. feq. L. 3.

g) Diffimulandum non eft Agatarchidem innuere videri Fodinas illas jam fuo tempore non amplius fuiffe frequentatas; fed Diod. Sic. qui illum exfcripfit, loquitur de iis, ut de re adhuc fuo tempore obvia, unde verofimile eft ultima Agatarchidis verba a Photio in Excerptis ipfi non fuiffe addita.

His idem Auctor amplam, nobisque non tangendam, descriptionem addit fodinarum illarum & durissimi laboris, quem ibi operarii patiebantur.

PHILOSTRATUS quoque Mercibus Aethiopicis *Aromata* varia, diversasque *Herbarum Radices* annumerat *h*); consentit Periplus Maris Erythrei, ubi commemorantur Myrrha, Thus, plurimæ Casiæ species, Macir, Mocroti, Gizir, Asyphe, Mogla, Moto; ex quibus omnibus illa Unguenta conficiebantur, quorum idem PHILOSTRATUS heic mentionem facit *i*).

NEQUE silentio prætereundum est multos, eosque eruditissimos Recen-

h) Celebre fuit Aethiopiæ Emporium, quod ab Aromatibus nomen habuit.

i) Harum Mercium plurimæ obscurissimæ sunt. Casiæ nomen forte antiquitus generatim adhibitum ad varia benefragrantia ligna indicanda.

tiorum Scriptorum, in ea versari opinione Aromata plura, quæ a Veteribus Aethiopiæ tribuuntur, ibi non natalia fuisse, sed ex India illuc traducta vel per Arabes, vel per ipsos Aethiopes, quod nos, cum res sit incerta, in medio relinquimus *k*).

His omnibus Aethiopiæ Mercibus Lapides varii pretiosi addendi *l*), qui ex illa regione peti solebant; veluti Topazii, Hyacinthi, Heliotropia, Carbunculi *m*), Magnetes, Marmora plurima pulcherrima, & præcipue Obsidianus

k) Idem sentiunt de multis pretiosis Lapidibus Aethiopiæ tributis. Conferenda sunt illa, quæ postea dicemus, de Mercibus Arabiæ tributis, quæ forsitan etiam Indicæ fuere.

l) Omittimus Linum Aethiopicum, de quo Philostratus, & quod Aegyptio vilius.

m) Solinus 379, qui ait: *Commercium cum Troglodytis habent Carbunculi Gemmæ.*

dianus Lapis Aethiopiæ proprius, & a factitio illo diftinguendus, qui in Aegypto ex vitro conflabatur, & de quo PLINIUS 36, 26. fcribit: *In genere Vitri & Obfidiana numerantur, ad fimilitudinem Lapidis, quem in Aethiopia invenit Obfidius, nigerrimi coloris n).*

Merces Aethiopiæ ab Aegyptiis illatæ

RECENSITIS Aethiopiæ Mercibus unum illud fupereft, ut adhuc oftendamus, quafnam Merces Aegyptii cum Aethiopibus commutaverint; hocque eo difficilius videtur, quod hujus gentis hiftoria luxufque fub Ptolemæis in obfcuro lateat.

AETHIO-

n) Periplus Maris Erythr. 3. & Caryophilus in docta fcriptione de Marmoribus Veterum.

Aethiopiae itaque illatas Merces enumerabimus ex Auctore Peripli Maris Erythrei *o*); illas præcipue citantes, quæ noftra fpectant tempora. Is itaque dicit huic regioni inferri Veftes plurimas in Aegypto confectas viliores pretiofiorefque, ubi nobis facile perfuademus Ptolemæorum temporibus priores tantum fuiffe venditas, exceptis iis, quas Regibus Athiopiæ portabant, ut Commerciis fuis faverent; nam, etfi Troglodytica ad Aegyptum pertinuerit, tamen in Aethiopia per hæc tempora femper Reges, iique nunc unus tantum, nunc plures minores in fingulis provinciis fuere. Sic etiam Regibus Vafa ex argento auroque eleganter elaborata, populo ænea aut vitrea afferebantur. Orichalchi Stannique parum & multum Ferri *p*); hoc

o) Peripl. M. Er. ab initio.

p) Merces ad communem vitæ ufum, &

hoc enim metallo, illis ad venationem agricolationem, bellum, omnemque vitæ usum summe necessario Aethiopes destituebantur; inde etiam confectæ Lanceæ, bipennes, securesque adferebantur. Simul etiam Frumentum majori copia; Olei, vinique generosioris parum; nummi quidam aurei & argentei non pro ipsis Aethiopibus, sed potius in gratiam Mercatorum peregrinorum, qui ibi consederunt.

Commercium Ptolemæorum cum Arabia.

Explicatis Navigationibus & Commerciis Aegyptiorum Aethiopicis transeo ad illa, quæ exercuere cum Arabia Deserta, Petræa, & Felice *q*). Par-

præcipue metalla, de quibus heic sermonem facimus, sunt omnium temporum.

q) Etsi hæc Arabiæ divisio non videa-

Parva aut fere nulla cum prima, majora cum altera, longe maxima cum ultima instituere, quæ ceteras divitiis & amplitudine multum superat r).

JAM

tur ad Ptolemæorum tempora ascendere illam tamen, ut Recentioribus semper usitatam, adhibendam censuimus. Arabiæ partem, illam sine dubio quæ Aegypto vicina est, ad primorum Ptolemæorum regnum pertinuisse constat.

r) Mirandum est quosdam Veterum, multos Recentiorum, Commercia Arabiæ vix tangere, quæ tamen his temporibus, de quibus loquimur, & antea & post, maxima fuere. Optime de hac re scripsit Judiciosissimus Garcinus in Additione ad auctiorem editionem Dictionarii Commercii a *Savari* vulgati, Tom. I. Edit. Genev. A. 1742. pag. 29. seq. De Arabum omnique Veterum Commercio consuli etiam potest, *A complete Collection of Voyages and Travels by John Harris.* London, 1748.

JAM ante Ptolemæorum tempora Arabes commerciis deditos fuiſſe ex indubiis probare poſſem Monumentis, niſi ſic longius a propoſita quæſtione diſcederem; ſub iſtis vero Regibus inter Arabiam Aegyptumque magnum interceſſit commercium, ad quod illos invitabat commune vicinum utriſque Rubrum Mare, & Arabiæ Merces omnibus gentibus expetitæ. Huic commercio favens Ptolemæus Philadelphus Mare Rubrum Nilo junxit, viamque Copto Berenicen inſtauravit. *Nunc*, inquit STRABO s), *ex Albo Pago pars maxima mercium in Muris Portum, poſtea camelis Coptum Thebaidis transferuntur, indeque Alexandriam per Nili Foſſam.* Hujus Commercii gratia Ariſtonem

s) Lib. XVI. I. Ptolem. Philad. Arabiæ Urbem Rabbath reſtauravit, & de nomine ſuo Philadelphiam vocavit.

ſtonem miſit, qui Arabiæ oras perlegeret deſcriberetque *t*). Iſte quoque Rex Arabes, Piratarum inſtar navigationes commerciaque ſua infeſtantes, claſſe deſtruxiſſe videtur, qua de re ſic habet DIODORUS SICULUS *u*): *Olim*, Arabes, *juſte exigebant vitam, alimentis ex re pecuaria contenti, ſed poſtquam Alexandrini Reges navigabilem mercatoribus Sinum reddidiſſent, non modo naufragis vim intulere, verum prædatoriis myoparonibus de aliis etiam nautis prædas egere - - Sed tandem triremibus in alto pelago expugnati meritas dedere pœnas.* Et STRABO *x*): *Succedit*

t) Diod. Sic. Lib. III. pag. 209. *Ariſton ad explorandas Arabiæ Littoralis terras ad Oceanum uſque a Ptolemæo miſſus.*

u) Lib. III. 210. Alii Arabum fuere Mercatores in Urbibus degentes, alii Nomades Piratæ.

x) Lib. XVI. 1123.

cedit Elaniticus Sinus & Nabathæa populoſa ſane regio, ac paſcuis abundans. Inſulæ ante hæc ſitæ ab hominibus tenentur, qui olim quieti, poſtea ratibus deprædari cœperunt eos, qui ex Aegypto navigabant, ſed pœnas dederunt claſſe adverſus iſtos profecta, a qua fuerunt oppreſſi.

Heic quidem non definitur quinam Ptolemæorum eos claſſe devicerit, nos vix dubitamus illud maximo commercii hujus gentis fautori tribuendum eſſe, præcipue cum dicatur hoc accidiſſe Sinu Arabico ſub Alexandrinis Regibus, id eſt Ptolemæo Philadelpho, frequenter navigari cœpto *y*).

Sub Ptolemæis Commercium Arabiæ magis adhuc, quam poſtea, ex-

Q cultum

y) Non modo in Mari, ſed & in terra, commerciis omnem ſecuritatem paravit Philadelphus, qui Aegyptum, teſte Theocrito 15 & 17 prædonibus liberavit.

cultum fuisse videtur, nam cum ea tempestate minus, quam sub Romanis, in Indiam navigaretur, accidit ut in Felicis Arabiæ Emporiis, non modo Arabicæ, sed etiam Indicæ Merces cum Occidentalibus permutarentur. Huc facit sæpe jam nobis citatus STRABONIS locus z), qui ait: *Superiore sane tempore ne viginti quidem navigia in Arabicum Sinum transire audebant, ut extra fauces proras prospicerent, nunc maximas Classes usque in Indiam & extrema Aethiopiæ transmittunt.* Quæ verba egregie illustrat Auctor Peripli Maris Erythrei *a*), qui de Urbe *Aden*, Ἐυδαίμων, i. e. Felix vocata, sic habet: *Felix ideo - - est appellata, quod cum nondum ex India in Aegyptum navigaretur, neque ex Aegypto quisquam interiora Indiæ*

z) Lib. XVII. 1149.

a) Pag. 14.

Indiæ loca petere auderet, sed eousque tantum procederetur, utrorumque tam Aegyptiorum, quam Indorum merces ipsa recipiebat b). Quemadmodum Alexandria & externas merces, & quæ ab Aegypto veniunt, suscipit.

ANTEQUAM ulterius pergam illustrandus est locus AGATARCHIDIS de Commercio Arabum sub Ptolemæis, ille vero sic habet c). *Nulla*

b) Nonnulli hunc locum accipiunt de medio quodam tempore inter Ptolemæos primos, & Romanos.

c) Pag. 64. Alii vertunt: *Quidquid sub calculum transportationis cadit*, in Græco est, Πᾶν τὸ πίπτον εἰς διαφορᾶς λόγον.

Agatarchidem sæpe cito, hinc observandum est Dodwellum in doctissima scriptione de controversa ætate istius opusculi, præfixa Geographis Minoribus, probare, idque ex argumentis, ut videtur indubiis, Agatarchidem libellum de Mari Rubro scripsisse

Sabæis & Gerrhæis opulentior hominum natio videtur, qui, quidquid pro ſumtuoſo habent Aſia & Europa, diſpenſant. Hi auri ditiſſimam Ptolemæi Syriam fecerunt. Syria hæc, quam Arabum commercium locupletavit, & quæ Ptolemæo Philometori, de quo ſermo eſt, ſubdita fuit, eſt Cœle Syria.

Quinam præciſe fuerint optimi & maxime frequentati Portus, quænam celebriora Arabiæ ſub Ptolemæis Emporia, dictu difficile eſt; illi enim, qui de his ſcripſere recentiores ſunt, & talia valde temporum lapſu immutari queunt.

Inde ab exitu freti Maris Rubri a Plinio *d*), & Auctore Peripli Maris

jam ætate provectum; idque ab initio Regni Ptolemæi Alexandri. Sed egregii iſtius Monumenti excerpta tantum exſtant a Photio ſervata.

d) Plinius VI. 23. *Veniunt*, Naves ex

ris Erythrei recenſentur *Muza*, *Ocelis*, *Arabia Felix*, *Cane*, *Sachalites Sinus*, *Syagros*, *Moſcha*, aliaque plura; ubi nobis obſervaſſe ſufficiat ex iis, quæ ſupra de vario itinere Indico dicta ſunt, conſtare ſub Ptolemæis navigatores, littora propius legentes, iſta Emporia Maritima, quæ longius extra Fretum *Babelmandel* ſunt, ſœpius adiiſſe, quam poſtea, cum altum petendo in Indiam tenderent; nunquam tamen illi hæc Emporia penitus neglexere, quia eorum mercatores ex vicina Perſia, & ex Scythia merces illarum regionum repetebant, quod præcipue

 fiebat

Berenice, *Ocelin Arabiæ*, *aut Canen Thuriferæ Regionis. Eſt & tertius Portus*, *qui vocatur Muza*, *quem Indica Navigatio non petit*, *nec niſi thuris*, *odorumque Arabicorum mercatores.* Ergo tum temporis ſœpe diſtincta & ſpeciatim exculta Navigatio Arabica atque Indſca.

fiebat in *Cane e*); cujus incolæ cum Omanitis, & adhuc cum diffitioribus Perfarum Scytharumque gentibus, imo & cum incolis ipfius Indiæ commercia exercuere. Sic recentiore tempore, cum penitus per altum navigaretur, Muzenfes freto vicini cum diffitioribus, v. gr. cum Diofcoridis Infula negotiabantur, ut illius terræ merces Alexandrinis venderent, quæ omnia ex Auctore Peripli Maris Erythrei ulterius de-

e) Peripl. M. Erythr. pag. 15. 18. 19.

De Commercio Aegyptiorum Scythico & Perfico non dico fpeciatim, fed illud in Mercibus Indicis & Arabicis comprehendo, fuit enim penitus indirectum. Uti Arabes, fic etiam multo magis Indi Barygazæ, non procul ab Indi fluvii oftiis habitantes, cum Perfia, Scythia, Parthiaque commercia exercebant, quibus mediantibus harum regionum merces in Indiæ Emporiis Aegyptiis vendebantur.

deducerem, nisi ejus testimonium, ut a Scriptore recentiore profectum, de nostra ætate nimis forte dubium videretur.

Merces Arabiæ.

Ut vero pateat, quale fuerit Aegypti Commercium cum Arabia, merces perlustrabimus ex hac regione devectas, ut & illas, quæ eo ducebantur. Deserta Arabia, quod ipsum nomen testatur, commerciis minime apta, &, si loca quædam ad Sinum Persicum excipiamus, penitus destituta. Petræa quoque ex parte inculta; illa tamen, quæ Aegypto propior, fertilior quoque est. Felix Arabia agrorum fertilitate; metallorum pretiosiorum abundantia; camelorum, boum oviumque copia; odorum præstantia nulli cedebat regioni; merces suas, & Indicas, olim terrestri itinere per Mesopo-

tamiam Syriamque, maritimo prius cum Phœnicibus poftea cum Aegyptiis commutabat.

De Arabico Metallorum Commercio fub Ptolemæis hæc habet AGATARCHIDES, qui fub iftis Regibus fcripfit *f*): *Aurum fane in cruftofis terræ illius*

f) Pag. 59. & 60. Sermo eft de Terra Alilæorum & Caffandrinorum, qui funt populi Arabiæ ad M. Rubrum, Caffanitis vel vicini, vel permixti.

Jungendus Strabo 16. 1123. 1125. ac 1130. & ad Agatarchidem, quem præ oculis habuiffe videtur, corrigendus.

De Auro olim ex Arabia advecto Ezech. 28. 23. quo toto capite, occafione commercii Tyriorum, cujus deftructio prædicitur, Merces Antiquorum recenfentur; ubi videndi Commentatores, & præcipue horum princeps Grotius; conferenda etiam Quæftio 39. a Cl. Michaëlis Peregrinatoribus Danis propofita.

illius cuniculis ad magnam inveniunt copiam, non quale adhibita ſcientia & arte colliqueſcit e ramentis, ſed ſponte natum, quod Ἄπυρον *Græci ab eventu denominant; cujus portio minima non minor eſt olivæ oſſiculo, media granum meſpili adæquat, maxima cum nucibus regiis comparari meretur. Hoc perforatum inter lapillos pellucidos alternatim circa radices manuum geſtant & colla; & ad finitimos translatum vili pretio vendunt. Aeri enim triplum, ferro duplum auri rependunt; & argentum auri decuplum valet. Modus enim æſtimationis comparatur ad rationem abundantiæ & raritatis g).*

g) In tam vili auri pretio apud Arabes iſtud Commercium Aegyptiis debuit eſſe utiliſſimum; an vero ſemper ſic permanſerit videndum infra, cum agetur de mercibus Arabiæ illatis, ubi ulterius de iſto Metallorum commercio.

Haec pro more exſcripſit Diodorus Siculus *h*), qui Agatarchidem tamen non ſequitur in æſtimationis pretio, dum ait: *Ut autem hoc metalli*, auri, *genere abundant*, *ſic æris & ferri penuria laborant*, *propterea hæc æquali auri pondere cum mercatoribus permutant.* Sive quod Agatarchidis narratio ipſi non omnem fidem mereri viſa fuerit; ſive potius, quia hæc Ptolemæi Alexandri tempore, ſub quo Agatarchides ſcripſit, alia fuere, quam ſub Aulete, ſub quo iſte vixit *i*); gente barbara longo cum Ptolemæis commercio tandem divitiarum

h) Lib. III. 213. De Copia ſumma Auri apud Arabes multa idem Diod. Sic. 3. 215.

i) Diod. Sic. de ſe ipſo 1. 53. teſtatur ſe in Aegyptum veniſſe regnante Ptolemæo, qui novi Dionyſi nomen uſurpavit; is erat Auletes.

rum ſuarum pretia paulo magis cognoſcente.

Non minus divitiarum Arabes in *Aromatibus*, quam in auro ſuo habuere, de quibus Mercibus, huic regioni, juxta Veteres, fere propriis, nunc dicendum. Agatarchides ſub Ptolemæis hac de re ſic ſcripſit k). *Ad ipſas littorum crepidines largum naſcitur Balſamum & Caſia, longe alia, quam alibi habetur - - In mediterraneis frequentes & magnæ ſe attollunt ſilvæ; nam arbores præcelſæ Myrrhæ & Thuris, nec non Cinnamomi & Palmæ, & Calami*, (Aromatici) *& id genus aliorum exſurgunt.* Et idem Auctor alio lo-

co

k) Pag. 61. Sermo eſt de Sabæorum regione omnium fertiliſſima, ditiſſimaque.

Conferantur Cl. Michëlis Quæſtiones Peregrinat. Danis propoſitæ N. 29. 91.

l) Pag. 64.

co *l*): *Porro cum nulla Solum hoc alia ferat ligna ad ufus quottidianos Cinnamomum & Cafiam urere, & ad ceteros vitæ ufus adhibere neceffe habent.*

Sic quoque Strabo *m*): *Apud hos,* Sabæos, *Thus & Myrrha & Cinnamomum nafcitur, in ora etiam Balfamum.*

Supracitatis Aromatibus Plantifque pretiofis Arabiæ alii addunt Aloës ligna odorifera *n*), quamvis hæc præcipue ex India peterentur. Subjungunt

m) Pag. 1124. idem pag. 1129. de Regione Aromatifera. Conf. Beckerus de Myrrha Jenæ 1676.

n) Periplus M. Erythr. 16. Clar. Michaëlis Quæft. 43.

Origo Patria, accurataque defcriptio præftantiffimi genuini Agallochi Veteribns defuit, nec nobis probe cognita, quod etiam de arboribus Santalina Ligna præbentibus, fatendum eft. De illa quoque, quæ Myrrham fundit, nondum rite conftat.

jungunt etiam Ladanum *o*); & præcipue fructum Larimna *p*); de quo hæc habet AGATARCHIDES p. 64. *Vehunt*, Sabæi, *cum alia, tum fructum odoratum maxime, in ulteriore terra natum, Arabice Larimna dicitur, maxima inter cetera thymiamata fragrantia præditus est.*

JAM vero notandum eſt Aromata iſta fere ſoli tribui Arabiæ *q*); nam quam-

o) Plinius XII. 7. Herodotus Thalia: *Arabia, - - in qua ſola omnium naſcitur Thus, Myrrha, Caſia, Cinnamomum, Ladanum.*

p) Strabo 1124. *Naſcitur in Sabæis Larimnum ſuffitu odoratiſſimum.* Alii addunt Gummi Arabicum, ſed hoc ipſa quoque Aegyptus habuit. Haſſelquiſt 514. Et Plinius 13, 9. Sic Mel & Ceram Aegyptii ab Arabibus non ſumſerunt, quia ipſi hanc Arabiæ mercem poſſidebant, idque in magna copia.

q) De ſingulorum iſtorum Aromatum natura & patria, ex mente antiquorum &

quamvis nonnulla etiam ex aliis regionibus & præcipue ex India peterentur, tamen Alexandrini longe maximam illorum copiam hauriebant ex Felice Arabia. Thuris Myrrhæque fummus in Sacris ufus; horum pariter ac ceterorum Aromatum multum in luxu Veterum impendebatur r). Sed nulla regio,

Arabum, confulendus Olaus Celfius in Hierobotan. Multi autem ex recentioribus, & ut videtur non fine ratione, Cortices Aromaticos Arabiæ denegant, putantque fordidiffimos Arabes propterea de eorum natali folo tot fabulas excogitaffe, ne conftaret illos eos ex India petere, & cum maximo lucro vendere, quod præcipue de Cinnamomis, Cafiis, Calamis Aromaticis, obfcuriffimis Veterum mercibus, verum effe volunt; idem etiam fentiunt de Auro Arabiæ.

r) Multus Cinnamomorum, Cafiarum, Thurifque ufus in Unguentis Antiquorum pretiofis. Conferri queunt Martinelli de Amo-

regio, magis quam Aegyptus, illis opus habuit ad Balſamationes ſuas. Videmus hinc in Sacris Litteris Iſmaëlites jam talia Aegypto adferentes *s*). Hæc vero conditura ſub Ptolemæis adhuc in uſu fuit; illam, ut ſuo tempore adhibitam, deſcribit DIODORUS SICULUS *t*), qui ad finem Regni iſtius vixit. Juxta iſtum itaque Auctorem, ut & ſecundum HERODOTUM *u*), in Condimentis, præcipue pretioſioribus, ad-

mo & Calamo Aromat. Schenckius de Cinnamomo, Jenæ 1670.

s) Geneſ. 37. 25.

t) Lib. I. 110. Vix ac nevix mutantur hominum conſuetudines circa ſepeliendi modum, præcipue, ſi uti apud ſuperſtitioſiſſimos Aegyptios in Religione, imo forte etiam in civilibus fundantur principiis.

u) Lib. 2. pag. 135. Ed. H. Steph. Iſti Scriptores tres modos Balſamationis deſcribunt, ſed videntur multo plures fuiſſe.

adhibebantur Odores, Aromataque contuſa plurima, nominatim vero Myrrha pura, Caſia, Cedria, & Glutinis loco parum illius Gummi, quod vocant Arabicum. Hæc materia obiter mihi fuit tangenda, quia ditiorum hominum, & ſplendida ac veſana Sacrorum Animalium ſepultura, magnam Arabicarum Mercium conſumebat copiam. Ceterum de tota hac re conſulendi Illuſtr. Comes DE CAYLUS & Clariſſ. ROVELLE, qui illam egregia luce donarunt *x*).

PROGREDIMUR ad *Lapides Pretioſos & Marmora Arabiæ*, quæ non mi-

x) *Hiſt. de l'Académie R. des Inſcript.* XXIII. 119. *Mémoires de l'Acad. R. des Sciences* 1750. pag. 123. ſqq.

Aegyptii pro Thecis Mumiarum habebant optima Sycomori Ligna, nulli fere deſtructioni per immenſos Sæculorum decurſus obnoxia, ſed præter hæc pauciſſima alia.

minima in commercio illius regionis fuere. Tradit itaque STRABO *y*) in Aurifodinis Arabiæ naſci Smaragdum & Beryllum. PLINIUS *z*) etiam inter Gemmas & Lapides Arabiæ refert Opalos, Sardonyches, Topazios, Callais, Amethyſtos, Hyacinthos viles, Achates, Molochites. Idem Auctor, ut & DIODORUS SICULUS, & Auctor Peripli *a*), Lygdum, ſeu Lygdinum Arabiæ Marmor inter merces illius regionis recenſet. Ad pretioſiſſi-

y) Pag. 1125.

z) Lib. 37. De Lapidibus Pretioſis Veterum, quæ materia obſcuriſſima eſt, & præcipue de iis, qui Arabiæ tribuuntur, optime egere Clar. Michaëlis in Quæſtionibus eruditis Danis propoſitis num. 97. 98. 99. Braunius de Veſt. Sacerd. & nuperrimi Editores Theophraſti de Lapid.

a) Pag. 14. Conf. Caryophilus de Antiquis Marm. 125. de Albo Marmore Arabiæ.

ma Arabiæ quoque pertinent Margaritæ, quas Arabes, Sinum Persicum incolentes, in alia Emporia detulere, & ibi vendidere *b*). Post Adamantem vero primum Margarita locum tenuit, de cujus vario pretio apud Veteres consulendus est SALMASIUS in SOLINUM.

MERCIBUS Arabiæ etiam possunt annumerari Testudines, & Cinnabari Veterum, quod erat Sanguis Draconis, ex Dioscoridis insula præcipue petitum *c*).

Merces

b) Periplus XX. 20. *Os Maris Persici, ubi plurimæ sunt Ostrei Pinicii* (Margaritarum) *Piscationes.* Optimæ Margaritæ Veterum fuere Indicæ. Hodie adhuc in Sinu Persico dives unionum piscatio est. Ex ipsis margaritiferis conchis Antiqui aliquando, rarius tamen, splendidiora elaborabant opera.

c) Minium Nativum Antiquorum idem videtur quod nostrum Cinnabari; aliquando

Merces Arabiæ illatæ.

NUNC dispiciendum quænam Arabiæ illata fuerint pro comparandis illorum mercibus, in qua difficili Quæstione optimum factu videtur Veterum loca, quæ lucem aliquam præbere possunt, adscribere, & paucis quibusdam commentariis illustrare. Sic itaque hac de re scribit AGATARCHIDES *d*): Arabes -- *magnos impendunt sumtus non solum in Toreumata & Sculpturas admirabiles & poculorum varietatem.* Hunc exscripsit DIODORUS SICULUS *e*), qui ait: *Arabes in commerciis, quando aliquid distrahunt, pro exi-*

tamen Minii nomen apud Veteres latius adhibetur de colore miniaceo artificiali. Conf. *Receuil d'Antiq. de M. le Comte de Caylus* T. IV. 224.

d) Pag. 65.

e) Lib. III. 215.

qui ponderis merce plurimum auferunt pretii, præ omnibus, qui argentum rebus suis commutant. Ideoque cum per omnium memoriam, propter longinquitatem situs, in nullius unquam potestatem venerint, aurique & argenti copiæ quasi circumfluant, maxime Sabis, ubi regia illis sedes, Toreumata omnis generis & ex argento auroque pocula, lectos etiam, & tripodes argenteis fulcris - - possident.

JUNGENDUS PLINIUS *f*): *In Universum gentes ditissimæ*, (de Arabibus)

f) Lib. VI. 28. De suo quidem tempore loquitur, sed valde probabile eodem modo eos etiam antea commercium exercuisse, vel forte adhuc minus mercium ab aliis accepisse, ea enim, quibus gens putat se opus habere, semper crescunt, potius quam decrescunt. Quoad Auri tamen commercium res se aliter habuisse videtur, ut supra probabile reddere tentavimus, ex comparatione Agatarchidis cum Diodoro Siculo, quæ Sectio conferenda,

bus) *ut apud quas maximæ opes Romanorum, Parthorumque ſubſiſtant, vendentibus quæ e mari aut Syria recipiant, nil invicem redimentibus.*

CONSENTIT STRABO g): *Aelium Gallum Auguſtus Cæſar in Arabiam miſit, ut eas gentes & loca perluſtraret. - - Audiverat eos jam inde a multo tempore ditiſſimos eſſe h), qui auro & argento & pretioſis lapidibus aromata permutarent, & nihil in res aliunde impenderent.*

ALITER paululum idem Auctor i), dum ait: *Quædam indigena ſunt,*

 Ara-

quia alias hæc fere aperto fronte cum illis pugnarent.

g) Pag. 1126.

h) Hoc ipſum probat antiquitatem Commercii illorum ſub Ptolemæis. Conferendus Plinius Lib. XII. cap. 18.

i) Pag. 1130.

Arabibus, *Aurum, Argentum, & plurima ex Aromatibus. Aes, Ferrum, & Vestes Purpureas, & Styracem, & Crocum, & Costum, & Cœlaturas, & Signa, & Tabulas aliunde habent.*

PATET ex his omnibus Commercium Arabicum, præcipue Felicis Arabiæ fuiffe tale, ut Aromata vel fua, vel aliunde acquifita, peregrinis majore venderent pretio, parumque exterarum rerum compararent, unde fibi aliorum divitias attraxere; exceptis nonnullis mercibus, quas nunc ex fcriptoribus jam citatis, & ex Periplo Maris Erythrei *k*), proferam, qui cum iis confentit Auctoribus, qui fub Ptolemæis fcripfere.

SUMEBANT itaque Styracem, fed hunc non per Ptolemæorum Negotiatores, verum ex Syria habuere

k) Pag. 13. 14. 15.

buere *l*); ab iiſdem ſumſerunt præſtantes Equos pro Regibus ſuis. Ab Indis Crocum, Othonia, ab Aegyptiis præter Pecuniam *m*), Abollas, Lodices; ex Lino illorum fabricatas Veſtes; alias pretioſiores operis quoque Aegyptii; parum vini, ac parum frumenti. Ab iiſdem habebant etiam alienas Merces per Alexandrinorum commercia advectas, quibus annumeramus Stannum,

R 4 Aes,

l) Plinius XII. 17. *Arabes ex Syria revehunt Styracem.* Nemini dubium eſſe poteſt heic non de Liquido Styrace (Storace) ſed de Lacrymis benefragrantibus Styracis arboris ſermonem eſſe; quod Harduinus non animadvertiſſe videtur; Plinius arborem cotoneo malo comparans nullum controverſiæ locum relinquit.

m) Sub ultimis ſcilicet Ptolemæis multum ſumebant pecuniæ; ſub prioribus illud Commercium Aegypto utilius, cum Auri magnam inde aſportarent copiam.

Aes, & præcipue Ferrum *n*), Purpuram, Vafa egregia, cœlata opera, elegantes ftatuas; quamvis de illuftribus iftis Artificum operibus, in quæ Arabes multas fummas impendebant, dubitari queat, num Aegyptii omnia a Græcis haufeřint, & an non potius, artibus fub Ptolemæis in Aegypto florentibus, multa ibi conflata fuerint.

SECTIO III.

DE COMMERCIIS ET NAVIGATIONIBUS PTOLEMAEORUM IN MARI MEDITERRANEO.

NUNC explicatis Navigationibus & Commerciis Aegyptiorum per Mare Rubrum Oceanumque inftitutis de illis difqui-

n) Vide Quæft. 39. a Clar. Michaëlis Peregrinat. Danis propofitam.

difquirendum, quæ in Mediterraneo Mari faciebant. Si Recentiores heic evolvo video illos pauca hac de re memoriæ prodidiffe. Eques D'ARC, qui ingeniofam Hiftoriam Commercii confcripfit, de hac materia fic loquitur o) : *Malgré les Ports des Egyptiens dans la Mediterranée le Commerce d'Occident fe bornoit pour eux à la Gréce, & à la Baffe Afie, les Carthaginois étant en poffeffion de tout le refte.* Eodem fere modo judicat Clar. MELOT p),

R 5 Com-

o) *Hiftoire du Commerce.* Tomo 2. 59. Præter hunc Auctorem, ac fœpius laudatum Huetium, de Commercio Veterum legi merentur ea, quæ Rollinus in fingulari fectione antiquæ hiftoriæ, ac Scriptores Brefslavienfes Hift. Univ. Commerciorum Navigationumque, hac de re vulgaverunt.

p) *Mém. de l'Acad. R. des Infcript. & B. L. XVI. Sur les Revolutions du Commerce des Isles Britanniques* pag. 160. Sic jam fen-

Commerciorum Veterum peritus enarrator, qui putat destructa Tyro Aegyptios occupasse illam Commercii eorum partem, quam faciebant in Oriente; Carthaginienses vero eam, quam Tyrii in Occidente exercebant.

Quae vero laudati Auctores de Occidentis Commercio sub Ptolemæis heic memoriæ prodiderunt, illa Veterum

ferat Huetius in *Hist. du Comm.* p. 305, qui ait: *Il est vrai, que Ptolemée Philadelphe ne negligea rien pour faire fleurir en Egypte le Commerce d'Orient, & celui d'Ethiopie & de la Troglodytique; mais on ne voit point, qu'il ait pris un soin particulier du Commerce, qui se faisoit au nord & au couchant; il semble, que son application se soit bornée aux commodités, que l'Egypte tiroit de ces Marchandises d'Orient, & au profit, qui lui en revenoit, quand il les avoit fait conduire à Alexandrie, pour être distribuées de là dans la Mer Mediterranée, sans qu'il paroisse qu'il se soit appliqué au détail de ce debit.*

rum nituntur monumentis, & magis adhuc ſilentio iſtorum de Occidentis Commercio; de illo enim, cui Aegyptii in Oriente operam dabant, ubique loquuntur, nullibi fere de altero; ex quibus non certo quidem, veroſimiliter tamen, patet Aegyptios ex Oriente in ſuam regionem advexiſſe ejus divitias, illas vero, quæ ſuperfluæ iis fuerunt, una cum telluris ſuæ mercibus Alexandriæ venundaſſe *q*); exſpectaviſſeque donec naves Græciæ, aliæque, Orientis mercibus inhiantes, quæ illo tempore ſummam luxus Veterum partem abſolvebant, illas apud ſe quærerent, & Occidentalibus mercibus compararent, quibus & pro ſe, & pro ſuo Orientali commercio opus habuere. Navigationes Orientis tutiores, divitiarum

rum

q) De Carthaginienſium Navibus, quæ venerunt Alexandriam, infra dicendum erit.

rum fecunda mater, fere ſolis relictæ fuere Aegyptiis. Illæ, quæ in Mari Mediterraneo fiebant, ob plures rationes minus ſecuræ, qua propter illis ſe non dedere Aegyptii; quamvis enim præcipue priores ex Ptolemæis in Mari Mediterraneo naves haberent plurimas, tamen illis non ſœpe utebantur ad exportandas merces, ſed ad tuendas ſibi ſubditas regiones, & naves, non ſuas, ſed exteras commercii cauſa Alexandriam appellentes.

ANTEQUAM vero ulterius pergam heic citanda ſunt loca THEOCRITI de Ptolemæo Philadelpho ad rem præſentem maxime facientia r); dicit itaque de Rege iſto:

Πολλᾶσ δὲ κρατέει γαίησ, πολλᾶσ δ' Θαλάσσησ.

Et

r) Idyll. XVII.

Et iterum:

- - - Θάλασσα δὲ πᾶσα καὶ αἶα
Καὶ ποταμοὶ κελάδοντες ἀνάσσονται
Πτολεμαίῳ.

Haec intelligenda ſunt de Mari Lycio, Pamphylio, & quod interius eſt reliquo; ad illud enim ſpectat Imperium Maris Ptolemæo Philadelpho tributum. Qua occaſione animadvertendum Veteres de imperio Maris, & præcipue iſtius, de quo nobis ſermo eſt, ſœpe loqui s); Recentiorum autem multi id capiunt, ſi ita loqui fas eſt, de dominii jure per occupationem aquiſito, quæ eſt ſententia Seldeni, Vossii, aliorumque; ſunt ab altera parte Eruditi, qui id intelligunt de dominio in

s) Conſulendi ſunt præ ceteris Cl. Seldenus de Mari Clauſo, ſeu de Dominio Maris; & Cl. Melot, in *Mémoires de l'Acad. R. des Inſcr. & B. L.* T. 23. p. 152.

in majori fortiorique tantum navium copia, indeque orta violentia, fundato, quorum opinioni nos quoque accedimus. CASTOR RHODIUS, cujus fragmenta EUSEBIUS fervavit, Maris imperium fequentibus tribuit gentibus, Cretenfibus, Lydiis, Pelafgiis, Thracibus, Rhodiis, Phrygibus, Cypriis, Phœnicibus, Aegyptiis fub Pfammide & Bocchoride, Milefiis, Caribus, Lesbiis, Phoceenfibus, Corinthiis, Jonibus, Naxiis, Eretrienfibus, & Aeginetis *t*).

SED redeamus ad propofitum, ut videamus de præcipuis harum regionum urbibus, quæ cum Ptolemæis com-

t) His non immoramur, quia certo nobis conftat Caftorem gentes, quæ dominium Maris habuerunt, non eo, quo debuit, ordine enumerare, nec iis, quibus conveniebat temporibus, tribuere.

commercio fuere junctæ, fic ut in Portubus illorum Mediterraneis Merces & Aegyptias & Aethiopicas, & Arabicas, & Indicas, peterent. Dolemus ob materiæ fummam difficultatem nos fere nihil præter conjecturas, eafque ne quidem in ordinem digeftas, exhibere poffe. Dolemus nos multa afferere, quæ non difertis nituntur Scriptorum Veterum locis, fed quæ potius confideranda funt, ut propofitiones ex collatione plurium antiquorum Auctorum erutæ.

De Commercio Aegyptiorum fub Ptolemæis cum Græcia & Minore Afia. Rhodus.

ORDIAMUR ab Infulis Maris Mediterranei Aegypto vicinis, inter quas ex primis numeranda utique *Rhodus*, a natura ad Commercia Navigationef-

tionefque condita, cum fere æquali intervallo ab Aegypto Euxinoque Ponto diftaret *u*).

Ista itaque Urbs magna & magnifica poft obitum Alexandri M. iterum libera nullis fe voluit diffidiis, nullis bellis implicare, ftuduitque ut cum omnibus Principibus amicitiam coleret *x*). Pendebat tamen animo ad Ptolemæum hujus nominis primum, fœderatum fuum, qui ipfis Aegypti Portus aperuit, tefte Diod. Sicu-

LO

u) De Rhodiorum imperio Maris & navali peritia videndus præ ceteris Meurfius in Rhodo 54. Jungendus Ariftides in Orat. Rhodiaca, qui etiam navium ex Aegypto Rhodum redeuntium mentionem facit.

x) Sic facere debent gentes, quæ commerciis vivunt; fic femper egere Rhodii, donec fe Romæ, ut commercia non exercenti Urbi jungentes, libertatem perdidere.

LO y), qui ait: *Rhodii juncti cum omnibus Dynaſtis amicitia, ne cui jure ſecum expoſtulandi anſam præberent ſedulo cavebant; animis tamen ad Ptolemæum magis inclinabant, nam maximam commodorum ſuorum partem z) ex Aegypto per mercatores eo commeantes accipiebant, totaque adeo civitas illius regni opibus alebatur.*

SED Antigonus Rhodi auctoritatem, peritiam in navalibus, propenſionemque ad Ptolemæum ſentiens, omni cura illius incolas ab eo avertere conatus eſt; verum ipſi ſemper reſtitere, unde damna multa & haud levem obſidionem perpeſſi ſunt, quæ, cum per

S annum

y) Lib. X. pag. 464. Addendus Plutarchus in Demetr. 28. T. 5. Ed. Aug. Briani.

z) Sequimur Verſionem Vulgatam; in Græco eſt προσόδων τὰς πλεῖστας, Proventus, reditus, emolumenta.

annum integrum duraffet, tandem cum Demetrio Antigoni filio pacem fecere *a*), his conditionibus, *ut focii Antigoni forent & Demetrii præterquam contra Ptolemæum.*

VIDEMUS in toto hoc negotio gentem commercia & quidem illa, quæ cum Aegypto exercebat, femper præ oculis habentem. Loco autem DIODORI SICULI nunc citato & alter videtur jungendus, qui fic habet: *Antigonus quendam e legatis fuis jufferat claffem in eos*, Rhodios, *ducere*, *cum mandatis, ut ex Rhodo in Aegyptum navigantes direptis mercibus abftraheret b*).

Ex

a) Notiffimum eft hac occafione Ptolemæum illis auxilium ferentem Soterem fuiffe cognominatum, & fummos apud illos honores meruiffe. Plutarchus & Diod. Sic. locis citatis; *Barbeirac Hiftoire des Anciens Traitez* T. I. Art. 3.

b) Ptolemæus Philopator erga Rhodios

Ex his intelligitur Rhodios non exſpectaſſe naves Aegypti merces ad ſe adferentes, ſed, ut erant nauticæ rei periti, ipſos Aegyptum adiiſſe, ibique ſuas cum peregrinis mercibus permutaſſe. Quænam autem mercimonia Aegypto hac tempeſtate, de qua ſermo eſt, per vicinos Rhodios illata, & quænam inde fuerint reportata, certiſſime definiri nequit. Veroſimile eſt illos ex Aegypto omnes fere ejus regionis proprias merces exportaſſe, & præcipue frumentum, quo propterea opus habuere, quia Inſula illorum parva fuit, & magna hominum copia referta. Huc nos ducere videtur nunc laudatus DIODORUS SICULUS, dum ait, *καὶ τὸ σύνολον τρέφεσθαι τὴν πόλιν*, (Rhodum), *ἀπὸ ταύτης τῆς Βασιλείας*.

ſe maxime liberalem oſtendit deſtructo per terræmotum Coloſſo illorum.

λείας. (Aegypto) c). Cum vero Commerciis valde dediti fuerint non modo merces Aegypti fibi neceffarias in illius emporiis acquirebant, fed etiam illas, quas Aegyptii ex Oriente ductas Alexandriæ Occidenti vendebant. Reddebant autem Aegyptiis, nifi fallor, ex mercimoniis regionis fuæ Ficus, Glutinum, Picem & Ceruffam; ex operibus artificum fuorum celebriorum Picturas, Vafa, Signaque multa d). Reddebant iifdem præter merces regionis fuæ & alias, quas per commercium fuum Occidentis acquirebant, illud enim fuit valde extenfum; ejus gratia in Hifpaniam, Siciliam, Lyciam, Cariam, Joniam, aliafque plures regiones

c) Rhodii etiam ex Sicilia frumentum petebant. Polybii Legat. 893. Edit. Cafauboni Parif. 1609.

d) Meurfii Rhodus 75.

nes colonias misere *e*). Et sic accidisse videtur, ut sub Ptolemæis Aegyptii maximam peregrinarum Occidentalium Mercium copiam a vicinis amicisque Rhodiis acciperent, quibus contra & suæ regionis & totius Orientis merces Alexandriæ vendebant.

Sed antequam ulterius pergam expendendus mihi est penitus singularis locus Ammiani Marcellini *f*), qui ad Commercia & Navigationes Ptolemæorum pertinet; ille vero sic habet: *Insula Pharos - - a civitatis Alexandriæ littore mille passibus*

 dispa-

e) Meursii Rhodus 57. A vero alienum non videtur Ptolemæos etiam quasdam suarum navium in vicina amicaque Rhodo construi curavisse, cum hæc peritiam & ligna habuerit his usibus aptissima, Aegyptus autem fere nulla. Hodie adhuc Rhodus lignum & naves Aegypto exhibet.

f) Lib. XXII.

disparata Rhodiorum erat obnoxia vectigali. Quod cum inde quidam nimium quantum petituri venissent, femina, Cleopatra, *callida semper in fraudes, solennium specie feriarum, iisdem Publicanis secum ad suburbana perductis, opus jusserat irrequietis laboribus consummari, & septem diebus totidem Stadia molibus jactis in mare, solo propinquanti terræ sunt vindicatæ. Quo cum vehiculo ingressa, errare ait Rhodios, Insularum non continentis portorium flagitantes.*

Si hæc vera essent sequeretur Rhodios Pharum ante Alexandriam, uti Insulam, sibi habuisse vectigalem, idque sub Ptolemæis, donec Cleopatra illud eluderet Pharum urbi sic jungendo, ut jam non amplius Insula, sed continens esset. Sunt in hac narratione non pauca, quæ fidem mereri videntur; alia, quæ nullam. Rhodios plurimas

rimas vicinas Infulas fibi fubditas habuiffe liquet ex PLINIO g); notum eft porro illos Maris Imperium etiam tenuiffe. Imo Cleopatra, etfi Pharum non exftruxit, ut inepte volunt nonnulli, tamen illam per Heptaftadium urbi junxit mole perpetua, cum antea per pontes effet interrupta communicatio h).

SED an ab altera parte verofimile eft Philadelphum & Evergetem Primum, magnos illos maris dominos, permififfe, ut Pharus ante Alexandriam in Commerciorum fuorum gratiam egregiis monumentis exornata, Rhodo vectigal penderet; nifi forte dicere velimus Rhodios demum poft iftos Reges hoc jus, quod ufque ad

g) Lib. V. 36. Veterum teftimonia de hac re fedulo congeffit Meurfius Rhodi 1. 53.

h) Voffius ad Melam Lib. 2.

Cleopatram possederunt, accepisse *i*).

Cyprus.

Cypri quoque nomen in illis Insulis numerandum, quæ commercio cum Ptolemæis junctæ fuerunt. Cyprus Aegypto maxime vicina ad istud regnum sub Ptolemæis pertinuit, inde a primo nominis istius Rege usque ad Auletem *k*), sub quo Romani illam injuste

i) Constat ex vetustis Scriptoribus Rhodios Piratas ad commune Commercii bonum suis sumtibus delevisse, an forte inde Phari incolæ, vicinæque Insulæ, ipsis hac de causa vectigal solvebant, eodem fere modo quo Melitenses a nobis tributa accipiunt. Sed nullius momenti sunt tales conjecturæ sine Antiquorum testimonio.

k) Monum. Adulit. & Strabo 13. 1003. *Ab eo tempore, quo Ptolemœi Reges Aegyptum obtinuerunt, Cyprus quoque in eorum venit potestatem.*

juſte arripuerunt; poſtea pro brevi tempore Aegyptiis reddita de novo in Romanorum ditionem redacta eſt. Sed non noſtri nunc argumenti videtur Cypri variam hac ætate fortunam perluſtrare, de ſolis enim quæritur commerciis. Non legimus quidem ſub Ptolemæis hanc gentem illis valde deditam fuiſſe *l*), dubitari tamen nequit Reges hos ex iſta regione ſibi ſubdita, ſilviſque referta *m*), naves conſtrui curaviſſe; indeque exportaſſe vini oleique parum, Styracem, Unguenta varia, Lapides quoſdam pretioſos, Cadmiam *n*);

l) Habuerunt aliquando Imperium Maris, ut ſuo loco vidimus, ex quo & divitias acquiſivere; ſed hæc non iſta ſpectant tempora.

m) Strabo XIV. De Silvis Cypri ad naves conficiendas aptis.

n) De his Mercibus Cypriorum Meur-

præcipue vero multum Aeris Cyprii & pro se, & pro exteris, quod etiam nonnunquam cum argento miscere solebant *o*). Mediante itaque hac Insula, uti ope Rhodi, Aegyptii Orientis merces cum Occidentalibus permutasse videntur.

Creta, aliæque Insulæ Maris Cretici, Icarii, atque Aegei.

QUAMVIS *Creta* non multum ab Aegypto distaret, atque variarum mercium copia referta esset, non videmus tamen Ptolemæos cum illa commercia majoris momenti exercuisse *p*). Antiquissimis

sius in Cypro L. 2. c. 1. De optima Cadmia Cypria præcipue Plinius 34. 10.

o) Plinius 32. 9.

p) Ptolemæi Philopatoris cura, etsi inutilis, in ædificandis muris Gortynæ, urbis

quiſſimis temporibus Cretenſes Maris Domini fuere, illis autem, de quibus loquimur, Piratæ potius quam Commerciorum fautores; milites magis, quam negotiatores, navigatoreſque.

Transimus ad alias *Inſulas Maris Cretici, Icarii, atque Aegei*, quarum multæ, præcipue primis Ptolemæorum temporibus Aegypti Regibus fuere ſubditæ, teſte Theocrito *q*); qui de Ptolemæo Philadelpho ait:

Et quidem Phœniciæ partem obtinet
& Arabiæ,
Et Syriæ, Lybiæque, nigrorumque
Aethiopum,

Pam-

Cretæ, oſtendit ejus cum hac Inſula ſocietatem. Strabo pag. 732.

Benjamin Tudel. ſcribit, & non perſuadet, Aegyptios aliquando Cretam tenuiſſe; fuit tamen vetuſtiſſimo ævo communicatio inter has Gentes, quod Labyrinthus & multa probant alia.

q) Idyll. XVII.

Pamphyliis vero & bellicofis Caribus;
Atque Infulis Cycladibus.

Et Monumentum Adulitanum de Ptolemæo Evergete I. ait: *Accepto a Patre*, Philadelpho, *Regno Aegypti, Lybiæ, Syriæ, Phœniciæ, Cypri, Lyciæ, Cariæ, Pamphiliæ, & Cycladum Infularum r*).

Quaenam Infulæ proprie heic per Cyclades intelligantur dictu eft difficile, aut potius impoffibile; diffentit in illis enumerandis a Strabone Artemidorus, ab utroque Scylax, & ab iftis Plinius. Confentiunt tamen omnes Delum illarum fere effe centrum. *Delos*, ait Cicero *s*), *quo*

r) Ex eodem monumento conftat Evergetem huic imperio in iftis oris adjeciffe Joniam, Hellefpontum, Thraciam.

s) Pro Lege Manil. 18.

quo omnes undique cum mercibus atque oneribus commeabant, referta divitiis. STRABO *t*) quoque multis de Urbis iſtius commerciis loquitur, quæ præcipue auctæ fuerunt, deſtructis Carthagine & Corintho. Hæc vero Inſula Commerciis valde dedita, & cum ex Cycladibus eſſet Aegypto ſub primis Ptolemæis ſubjecta, ſine dubio Servos & Aes ſuum cum mercibus Aegypti Orientiſque commutabat, quod etiam feciſſe videntur ceteræ Aegei Maris Inſulæ celebriores, Melos, Cimolus, Siphnus, Seriphus, Naxus, Cythnus, Tenos, Chios, Lesbos *u*), & Samos ſer-

t) Lib. XIV. 985. X. 744.

u) Hæ ſunt præcipuæ Merces iſtarum Inſularum: Melos præbebat Vinum & Ferrum, Cimolus Argentum, Siphnus Plumbum, Seriphus Ferrum, Naxus Vinum, Cythnus Caſeos, Tenos & Lesbos Vinum, Chios Vi-

fertiliſſima, cujus incolæ jam vetuſtis temporibus commercii cauſa in Aegyptum navigaverunt *x*).

Hac arrepta occaſione mentio facienda eſt Græcorum illorum, qui ex Inſulis æque ac vicino continente jam ante Ptolemæorum tempora in Aegypto conſidentes commercia exercuere, quia veri non caret ſpecie Alexandria, veluti Orientalium mercium centro conſtituta, illos commercia ſua cum gentibus, ex quibus exierunt, adhuc auxiſſe. Sub Pſammetycho itaque Græcorum in Aegypto fautore Carii Joneſque ibi ſedes fixere *y*). Poſtea autem

num & Maſtichen, quam ipſa Aegyptus habuit, ſed viliorem.

x) Herodotus L. 2. p. 180. L. 4. p. 310.

y) Diod. Sicul. pag. 78. *Primus certe Aegypti Regum*, Pſammetychus, *gentibus aliis regionis imperia patefecit, magnamque navigatoribus exterorum ſecuritatem præbuit.*

autem ſub Amaſi, magno non modo Græcorum ſed & Commerciorum amico, plures Græci Negotiationes in Aegypto exercentes ab hoc Rege beneficiis excepti ſunt, de quibus hoc teſtatur HERODOTUS z), *Amaſis porro, quoniam Græcorum erat ſtudioſus, cum alia in quoſdam Græcos officia contulit, tum iis qui in Aegypto conſiderunt, facultatem Naucratin Urbem incolendi; qui vero illorum nollent illic habitare, ſed navigando negotiari, iis fecit poteſtatem certis in locis aras & fana exſtruendi; & maximum quidem eorum fanum atque celeberrimum vocatur Græcum. Civitates autem, quæ communiter illud extruxerunt, ſunt Jonum quidem Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ; Dorum autem Rhodus, Cnidus, Halicarnaſſus, Phaſelis; Aeolum vero una Mytilene. Harum Civitatum*

z) Lib. 2. 180. Steph.

vitatum hoc fanum eft, & ab his præfecti emporii præbentur. - - Separatim tamen ædificarunt Aeginetæ quidem Jovis, Samii autem Junonis, Milefii vero Apollinis fanum. Nam vetus Emporium erat fola Naucratis a).

VIDEMUS itaque Græcos Commerciorum caufa ante Ptolemæos in Aegyptum commeantes, & nonnullos ex illis ibi fedes figentes; an autem non penitus eft vero fimile iftos Commercia fua non modo continuaffe, fed & extendiffe illis temporibus, quibus Aegyptus plus quam antea Negotiatoribus utilis? An veri fpecie caret Ptolemæos, magnos illos Commerciorum Fautores, omni cura in id incubuiffe, ut

a) Naucratin hanc condidere Milefii tum temporis Maris Imperium tenentes, teftibus Strabone 17, 1153. & Stephano Byzantino in hac voce.

ut Græci isti, quemadmodum antea fecerunt, & magis adhuc, ad eos commearent, ut Occidentis merces pro Orientalibus in Portibus suis commutarent? Dubium est hoc argumentum, sed in re obscura, ne ea quidem negligenda videntur, quæ vel minimam lucis scintillam exhibere possunt.

In *Minoris Asiæ ora* Ptolemæus Philadelphus, & Reges insequentes, Classibus, quas in his oris tenebant, subditas sibi habuere Pamphyliam, Lyciam, Cariam, & nonnunquam etiam Ciliciam, quod patet ex Theocriti Id. 17. ex Adulitano Monumento, & ex divisione Regni Aegyptii, quam Antiochus Magnus cum Philippo Rege Macedoniæ post Philopatoris mortem meditabatur.

Commercia vero cum his gentibus non videntur instituisse; conten-

ti, fi illæ ut milites in copiis fuis arma ferre voluerunt; piratæ enim erant pleræque iftarum gentium, commerciis infefti, negotiatoribus invifi, fœpe illos vexantes, ab illis fœpe vexati *b*).

Commercia cum Corinthiis & Athenienfibus.

EA, quæ nunc attulimus de Commercio Infularum Græciæ, & recenfio præcipuorum locorum Minoris Afiæ, quæ negotiationum caufa cum Aegyptiis junctæ fuiffe videntur, adhuc certiora funt illis quæ proponemus *de Navigationibus Corinthiorum & Athenienfium* Alexandriam inftitutis. Illas fub Ptolemæis locum habuiffe fuadet credere commercii apud iftas gentes celebritas, amicitia Athenienfium cum iftis Regibus ubique memorata *c*); commer-

b) Præcipue adeundus Strabo p. 985.

c) Sic e. g. notum fœdus inter Ptolem.

mercium id jam ante Ptolemæos frequentatum, ut inter gentem affinem; ex hac enim Urbe Plato olim Aegypto oleum attulisse dicitur *d*). Quis itaque credet hos Negotiatores postea Portum Alexandriæ, omnium commerciorum metropoleos, neglexisse.

De Corintho & hoc addendum Athenaeum *e*) solennem aliquam sumtuosissimamque nobis describere Pompam a Ptolemæo Philadelpho institu-

Philad. cum Athenienfibus & Lacædemoniis contra Antigonum Gonatum.

d) De Oleo, Viatico Platonis, in itinere Aegypti, agit Plutarchus in Vita Solonis p. 174. T. I. Edit. Aug. Briani.

e) Lib. V. 196. Descriptio hujus Pompæ Philadelphi tangenda fuit, tum, quia Corintho lucem præbet, tum, ut testimonium Luxus illorum temporum; jam vero historia Luxus est ex præcipuis partibus historiæ commerciorum.

ftitutam, in qua Signa Marmorea, pictæ Tabulæ, Veftes, Tapeta picturis exornata, Vafa, Scuta, Lecti, Tripodes ex auro elaborati, omniaque pretiofa Aethiopiæ, Arabiæ, Indiæ, Græciæque occurrebant, fic ut pateat, Ptolemæum in hac Pompa voluiffe declarare, quantos thefauros, & quam egregias res commerciis fuis comparaverit; jam vero inter præcipua fplendidi illius apparatus ornamenta occurrebant etiam Vafa Corinthia; imo Urbes multæ in ea repræfentatæ fuere, inter quas Corinthus civitas nobiliffima opulentiffimaque Ptolemæo proxime erat adjecta, ut fignificaretur amicitia commerciumque hujus Regis, cum ifta Artificum Negotiatorumque fede inftitutum.

De iis vero Græcorum Negotiatoribus, qui ultra Tænarum funt Promontorium, aut dubium eft, aut negandum,

gandum, quod magna copia ſub prioribus Ptolemæis in Aegyptum commearint; ultimis autem regni iſtius temporibus ipſi Aegyptii uſque in Italiam navigaverunt, de quo *Commercio Puteolitano*, ut de re gravi eadem, ac difficili, nunc dicendum reſtat *f*).

Commercium Puteolitanum.

Si Romanorum cum Aegyptiis amicitiam, quæ jam ſub Ptolemæo Philadelpho cœpit *g*), conſideramus, & quæ his Regibus Aegyptum tenen-

f) Siciliam cum Ptolemæis commercio junctam fuiſſe aſſerere non audemus; legimus tamen apud Athenæum Lib. V. cap. 10. & 11. Hieronem, ſub quo illius ſtatus fuit maxime florens, Philadelpho dono miſiſſe navem egregiam maximamque; item alia dona, præcipue res ad victum neceſſarias, fame Aegyptum opprimente.

g) Ptolem. Philad. Legatos miſit Romam, poſt geſtum cum Pyrrho bellum.

tibus femper continuata, tum vero fimile videri poffet Aegyptios commercio cum Romanis fuiffe junctos jam vetuftioribus Regni iftius temporibus, quod quidem nobis negandum videtur *h*). Verum tamen eft ab altera parte jam ante Aegyptum in Provinciæ formam redactam Navigationes in illorum gratiam cum mercibus in Aegypto inftitutas fuiffe; idque liquet ex CICERONIS Oratione pro Rabirio Pofthumo, quæ æternum monumentum erit ingratitudinis Ptolemæi Auletis, qui erga Romanum iftum civem fefe injuftiffime gefferat. Litem non defcribimus, fufficiat nobis allegaffe illum locum CICERONIS, qui ad rem no-

h) Infra etiam, occafione Carthaginis afferemus aliquid, quod fuadet, ut negemus commercium antiquum Italiæ cum Aegypto.

i) Pro Rab. Pofth. 39.

noſtram maxime facit *i*); is autem ita habet: *At permutata aliunde pecunia eſt, eductæ naves Poſthumi Puteolis ſunt; auditæ viſæque merces, fallaces quidem & fucoſæ, chartis, & linteis, & vitro delatæ, quibus cum multæ naves refertæ fuiſſent, una non patuit parva. Cataplus ille Puteolanus, ſermo illius temporis, vectorumque curſus atque oſtentatio, tum ſubinviſum apud malevolos Poſthumi nomen propter opinionem pecuniæ neſcio quam, æſtatem unam, non plures, aures refuſit illis ſermonibus.*

PATET ex hoc loco jam temporibus Ptolemæi Auletis ex Aegypto Naves Puteolos veniſſe mercibus Aegyptiis onuſtas, ſub quibus juxta Romanos latitabant aliæ pretioſiores Rab. Poſthumo deſtinatæ. Dein vero Aegypto in Provinciam redacta quotannis inde Naves Puteolos cum mercibus Alexandrinis contendebant, quam

Classem nonnulli *Cataplum*, alii *Pharium Annum* dixere; qua de re ubique Veteres & ubique loquuntur Recentiores, quos in notis citasse satis erit, cum de posterioribus heic sermo sit temporibus *k*).

FRUMENTUM Romani ex Sicilia, Sardiniaque habuere; dein ex Africa & Aegypto *l*); sed jam vetustiori ævo accidit, notante POLYBIO *m*), ut sub Ptolemæo, (cujus nomen tacet) Urbe fame pressa ab Aegyptiis frumentum peteretur. De ceteris autem Alexandrinis mercibus suo ubique loco pro-

k) Casaubonus ad Suetonii Aug. 98. Jac. Hasæus de Navibus Alexandrinis D. Paulum in Italiam deferentibus ad Act. Ap. 27, 6. 28, 11. Kunzius de Vexillo Navis Alexandrinæ, qua Paulus in Italiam vectus est. Barthius ad Statium.

l) Lipsius de Frumentatione I. Elect. 7.

m) Polybii Legationes 784.

probabimus illas, præcipue majori copia, Augusti demum temporibus Romæ visas fuisse *n*).

Littus Africæ, inde a Lybia, usque ad Mauritaniam.

Cum Mediterranei Maris Navigationes & Commercia explicemus, sermo quoque faciendus est Littoris Africæ inde a Lybia usque ad Mauritaniam, in qua regione Aegyptii vicinam sibi Lybiam, Cyrenemque habuere subditam *o*). Totum vero illud

n) De Margaritis id afferit Plinius 9, 35. De Vitro, Colocasia, aliisque idem dici potest, ut & de Serico. Lucanus 10, 109.

Explicuitque suos magno Cleopatra tumultu
Nondum translatos Romana in sæcula luxus.

o) Theocritus Idyll. XVII. Monum. Adulit. Strabo XVII. 1140.

Commercium Carthaginienfibus reliquiffe videntur *p*); qui illorum Emporia cum mercibus Occidentis adiere, eorumque amici fuere. Natio ifta, navigationis peritiffima, commerciorum avida, Sardiniam, Balearides, partem Hifpaniæ, partemque poffedit Siciliæ. Egregios de gente fua viros ad luftrandas exteras regiones miferat; commercia fua quam late potuit extenderat.

CARTHAGINIENSES Aegypto afferebant merces fibi proprias, quales funt Oleum, pelles animalium, & multa ad navium ftructuram neceffaria; afferebant etiam merces regionum fibi fuoque commercio fubditarum; ut Argentum ex Hifpania; Plumbum, & Stan-

p) Conftat ex Hiftoria Ptolemæos focios Romanorum fuiffe, ut & Carthaginienfium, hinc etiam eos noluiffe iftis fubfidia, quæ petebant, exhibere.

Stannum ex Britanniæ Insulis. Sumebant contra merces ipsius Aegypti; ceteras enim, quæ Alexandriæ per commercia extera allatæ vendebantur, ipsi plerumque in natalibus illarum solis petere consueverant.

Quantum autem commerciis, iisque dissitioribus, sibi vindicandis inhiarint, patet ex Romanorum cum Carthaginiensibus conditis fœderibus; quæ eo lubentius heic adhibeo, quod simul inde evinci queat primis Ptolemæorum temporibus Italos commercia nulla cum Aegypto habere potuisse. Primum itaque Pactum sancitum est A. V. Cond. CCXLIV. Ducentis annis circiter ante tempora, de quibus agimus. Sed illud renovatum fuit A. V. Cond. CCCCVII. Et tandem Ptolemæo Lagi in Aegypto regnante, manentibus iisdem, quæ in superiore fœdere fuerunt, conditionibus; & adjectis aliis ad

rem

rem nostram non facientibus *q*). Primum itaque fœdus, idque in sequentibus iterum firmatum, inter alia hæc continebat: *Ne naviganto Romani, Romanorumve Socii, ultra Pulchrum Promontorium r*). Quod egregie illustrat POLYBIUS dicendo: *Pulchrum Promontorium, quod Carthagini præjacet, & se-*

q) Hæ Leges per aliquot tempus adhuc observatæ fuere, hinc penitus ea, de quibus disputamus, respiciunt tempora. Ista vero omnia hausta sunt ex Polybii Histor. L. 3. 176. seq. Conferri merentur notæ Casauboni in h. l. Gronovius de Centesimis Usur. & *Barbeirac Hist. des Anciens Traitez Part. I.*

r) In fœdere secundo hæc occurrunt verba: *Romani ultra Pulchrum Promontorium, Mastiam, & Trasejam prædas ne faciunto; ad mercaturam ne exeunto.*

Voluerunt Carthaginienses, ut merces tantum apud se peterentur, commercio sine dubio, ut sibi utili, sic Romanis perniciosissimo.

ſeptentrionem ſpectat, ultra quod meridiem verſus nolunt Carthaginienſes Romanos navibus longis navigare. Cauſa opinor eſt, quia cognoſci ab illis nolebant neque loca circa Byzacium, neque parvam ſyrtim, quæ propter ſoli ubertatem nomen Emporia meruerunt. - - Carthaginem vero adire, & regionem omnem Africæ cis Pulchrum Promontorium, inter Sardiniam, & Siciliæ partem Carthaginienſium imperio ſubjectam, mercaturæ gratia licet Romanis.

Eversa autem Carthagine, & quod eodem tempore evenit, Corintho, Græciæ Inſulæ commercium illud acceperunt, hinc etiam ea tempeſtate frequentius Aegyptum adierunt *s*).

Quo-

s) Strabo 985.

Quomodo Ptolemæi in Commerciis & Navigationibus se gesserint erga Cœle Syriam, Palæstinam, Phœniciam, & Syriam.

Hoc loco breviter adhuc dicendum Arabiæ illam partem, quæ Aegypto vicina est, Cœle Syriam, Palæstinam, Phœniciamque, sub Ptolemæis, præcipue prioribus, Regno Aegypti fuisse adjectam; sic ut utrumque latus Sinus Arabici superius, & Portus Mediterranei Maris Aegypto vicini illis Regibus paruerint; quod & commercia & reditus illorum augere debuit. Hac de re sic loquitur THEOCRITUS Idyll. XVII. de Ptolemæi Philadelphi temporibus:

Et quidem Phœniciæ partem obtinet atque Arabiæ,
Et Syriæ, Lybiæque, nigrorumque Aethiopum.

Ac

Ac Monumentum Adulitanum: *Accepto a Patre*, Philadelpho, *Regno Aegypti, Lybiæ, Syriæ, Phœniciæ.*

Et conſtat apud omnes Alexandri Regnum in quatuor partes diviſum fuiſſe, ex quibus Ptolemæus ſibi Arabiæ partem, Lybiam, Cœle Syriam, & Palæſtinam cum Aegypto ſumſit *t*).

Semper quidem, & vario eventu, de his Provinciis inter Aegypti Syriæque Reges diſceptatum fuit, illæque nonnunquam in Syrorum fuere ditione; ſed in omnibus pactis, quæ inter hos Reges erigebantur, ſemper Aegyptii provocabant ad primam illam Re-

t) In hac Diviſione Regni Alexandri per Cœle Syriam intelligunt Syriam, quæ eſt inter Libanum, & AntiLibanum. Per Palæſtinam omnem Iſraëlitarum hæreditatem; per Phœniciam harum Provinciarum oras maritimas.

Regni Alexandri divisionem, juxta quam seipsis istas regiones vindicabant, quamvis Syriæ Reges illud jus in dubium vocarent. Sed heic non quæstio est de bellis Syriæ Aegyptique Regum, verum de illorum mutuis commerciis, de priori re pauca & obscura, de posteriori vero nulla apud Veteres mentio, hinc quoque illa non magni momenti fuisse intelligitur.

OBSERVASSE tamen heic juvabit ex sibi subditis istis regionibus Aegyptios sine dubio illas hausisse merces, quæ commerciis suis erant necessariæ. Ex omnibus Ligna; ex Judea Vina *u*), Ficus, Oleum Olivarum, & optimum Balsamum *x*). Ex Phœnicia

u) Commercium Judæorum eo minus neglectum fuisse videtur, quod constat hujus rei causa maximam Judæorum copiam sub Ptolemæis in Aegypto vixisse.

x) De Balsamo Veterum, seu Opobalsa-

nicia Purpuram y). Tyrus enim, quæ iterum poſt cladem ab Alexandro Magno perpeſſam paulum reſtaurata, etſi olim negotiatrix celeberrima, tamen poſtea Aegyptiis parvæ eſſe potuit utilitatis; nam ante illa tempora mercibus peregrinis commercia exercuit; & ex ſuis, ſi Lina, Vitra, Purpuramque excipiamus, fere nullas vendidit. Lino & Vitris ipſa Aegyptus hac, de qua loquimur ætate, abundabat; ſed Purpuram, & ſibi & commerciis ſuis Orientalibus maxime neceſſariam, ex

mo, de cujus arbore obſcuram tantum cognitionem habemus, conſulendi Lobelius, Proſper Alpinus, Walkamerus, Slevogtius, Vaterus, & præcipue Veslingius ac Haſſelquiſt.

y) De hac merce adeundus Fabius Columna de Purpura. Bochartus in Hierozoico, & *Mémoires de l'Acad. R. des Sciençes de Paris* A. 1711. & 1736.

hac regione petebat, nam Africana, æque ac Laconica Tyria multum erat vilior z). Tyrii enim non modo optima adhibebant conchylia, fed fuccum etiam melius ad tincturas, quam ceteri, parabant.

Quod vero ad ipfum Syriæ Regnum attinet cum illo Aegyptii fub Ptolemæis non videntur commercia exercuiffe; potuiffent quidem inde fibi & fuis commerciis utiles merces petere, Vinum, Styracem, Corallia, Metalla quoque & Lapides, & plura Aromata a).

Hac

z) Plinius 9, 36. Purpuræ jungendum Coccum inventionis quoque Phœniciæ; obfervandumque eos, qui negare audent Coccum Antiquorum conftare ex Granis, quæ *Kermes* vocamus, ne leviffimum quidem fententiæ fuæ præfidium habere. *Mémoires de l'Acad. R. des Sciençes de Paris A. 1714.*

a) Videndus præcipue Strabo L. 14.

Hac tandem occaſione objectionem quorundam tangam, qui ita quærunt: Regnum Syriæ ſub Seleucidarum imperio, præter iſtam Provinciam, continebat omnes vaſtas & inclytas illas regiones, quæ olim Perſarum Regnum conſtituere, extenditque ſe a Mari Mediterraneo ad Indum uſque, qua itaque auctoritate Indica Navigatio a Ptolemæis inſtituta eſt? Reſpondemus ex omni veteri hiſtoria conſtare Syriæ Reges Mediterranea Indiæ commercia Aegyptiis reliquiſſe; ſibi ſeptentrionalia per Oxum & Mare Caſpium exercenda ſervaſſe.

Maſſilia.

De Commercio Ptolemæorum cum Gallia, & præcipue cum florenti Maſſilia libenter differerem, niſi hac de re altum apud Veteres foret ſilentium, ex quo, modo quamvis dubio, colligere

debemus illud aut parvum, aut nullum, fuiſſe; merceſque illarum regionum mediante Carthagine, Maſſiliæ æmula, Aegypto fuiſſe illatas, qua Urbe deſtructa Græciæ potius Inſulæ, quam ulli alii Negotiatores, ſibi hoc commercium vindicaſſe videntur.

Reditus & Divitiæ Ptolemæorum.

ADDAM quoque heic Obſervationes quasdam de Reditibus & Divitiis Ptolemæorum, ut & de Copia Urbium, Hominumque in Aegypto ſub iſtorum Regum imperio. Hæc enim, uti fundamenta & fructus commercii, merito pertractanda videntur.

QUOD itaque ad Regni iſtius divitias attinet illæ ſub Ptolemæo Philadelpho, maximo Commerciorum Navigationumque fautore, etiam fuere maximæ, teſte APPIANO, qui ait *b*): *Se-*

b) Præfat. B. Lybici. Ibid. de Theſau-

Secundus ab Alexandro Aegyptiorum Rex, qui & lucrari potentissimus, & magnifice eleganterque construere, cum ejus regnum divitiis & opulentia nulli cederet.

Et Athenaeus *c*): *Philadelphus sane multos opibus antecelluit, & quæ molitus est ac edidit omnia summo studio honoris & gloriæ cupidus magnifico sumtu absolvit.* Et idem Auctor infra *d*): *Universæ quidem Philadelphi opes diligenter ab aliis Regibus conservatæ ab ultimo Ptolemæo, qui Tibicen &*

ro Regio Aegyptiorum. Conferendus quoque Theocritus Idyll. 17. de Ptolem. Philad. dicens: *Opulentia quidem omnes superat Reges.* Graviter autem errant, qui illud encomium aliis tribuunt Regibus.

c) Lib. 5. p. 302. Occasione Pompæ magnificentissimæ a Rege isto institutæ, in qua absumta fuere Talenta bis mille ducenta triginta novem, Minæ quinquaginta.

d) Pag. 206.

Magus, animoque parum virili, Gabinianum bellum excitavit, dilapidatæ & profligatæ fuerunt.

Cui jungendus Strabo *e*), qui ait: *Aegypti reditus Cicero in quadam oratione indicans Auletæ Patri Cleopatræ ait quotannis Duodenum millium & Quingenum Talentorum Tributi nomine pendi consuevisse; ubi vero is, qui segnissime ac pessime regnum administrabat, tantum in reditibus habuit, quid censendum putas de præsentibus.*

Haec sunt præcipua Veterum loca de Divitiis Ptolemæorum, quæ omnia probant summam utilitatem, quam hausere ex Commercio Orientis Occidentali juncto.

Quot

e) Pag. 1149. Locus Ciceronis non amplius exstat inter Auctoris istius scripta. Adeundus Commentarius Casauboni.

Quot Urbes ſub Ptolemæis in Aegypto, & quam refertæ Hominibus.

Ante Ptolemæos, & ante Perſas, ſub antiquioribus ſapientiſſimisque Aegypti Regibus hæc regio ab infinita hominum habitata fuit copia; id & Veterum effata diſerte teſtantur, & innummeræ Urbes, quibus Aegyptus referta fuit *f*); & ſi hæc omnia ſilerent

f) Herodotus Lib. 2. c. 177. *Sub Amaſi Rege dicitur Urbes habitabiles in ea*, Aegypto, *fuiſſe viginti mille.* Plinius 5, 9. *Aegyptus ſuper ceteram antiquitatis gloriam viginti Millia urbium ſibi Amaſe regnante habitata præfert; nunc quoque multis etiamſi ignobilibus frequens.* P. Mela 1, 9. Id quoque animadvertendum Clar. *D'Origny* in *Egypte Ancienne* T. 1. cap. 3. oſtendiſſe errare illos, qui putant viginti millia Urbium, quæ vox latiſſimo ſenſu ſumenda, non potuiſſe in Aegypto locum habere, vel ſaltem Agricolationi ſummum detrimentum attuliſſe.

documento effent celfiffimæ Pyramides, inextricabiles Labyrinthi, fpatiofiffimæ Thebarum ruinæ, Mœridis Lacus, aliaque ftupenda opera, quæ veteres ac recentiores Peregrinatores in Aegypto demirari nunquam fatis potuerunt, & quæ luculenter declarant, quam populofum opulentumque fuerit hoc regnum ea ætate, qua tanta exftruxit monnmenta. Ifta vero hominum in feliciffima regione multitudo ufque ad Perfarum dominationem femper aucta fuiffe videtur. Verum ubi primum fub fatalibus iftis Tyrannis fervitus pro libertate, crudelitas & avaritia pro clementia, pro pace bella, pro continentia luxus invafere, frequentia hominum fimul cum fortuna illorum immutata eft, & in tantum decrevit, ut poft mortem Alexandri M. multo minor fuerit, quam ante Perfarum imperium; aderant quidem adhuc ea tem-

peftate

peſtate utiliſſima opera, Agriculturæ & Commercio maxime neceſſaria, Nilum toti Aegypto diſtribuentia, ſed imminuta valde erat hominum copia, cui iterum augendæ Ptolemæi, præcipue priores, omnibus viribus & egregio cum eventu incubuerunt, de qua re nunc THEOCRITI, DIODORI SICULI, CATONIS, & JOSEPHI teſtimonia proferam, cum diverſis Recentiorum de ancipiti iſta quæſtione ſententiis.

THEOCRITUS de Ptolemæi Philadelphi temporibus ita ſcribit, Idyll. XVII. g).

Neque quisquam tam multas urbes
hominum opera facientium
tenet;

U 5 *Tres*

g) Theocritus heic non de ſola Aegypto, ſed de omnibus Provinciis Ptolemæis ſubjectis, intelligendus eſt.

Tres enim illi Urbium centuriæ exſtructæ ſunt;
Tria inſuper millia ſuper triginta millia,
Duo item terniones & præterea ter undecim,
In quibus omnibus magnanimus Ptolemæus regnum obtinet.

HUNC locum Clar. CASAUBOBONUS ita illuſtrat Edit. Commelin. A. 1604, pag. 276. *Large autem fidem veri excedit Poëta, cum canit Ptolemæum ipſi ſubjecta habuiſſe trecenta & 39 ſupra 33 millia urbium, quem nummerum ingenioſe exprimit, ſed hunc locum & nummerum aliter ſumſere Interpretes pro 33 M. & 33. Aliter Tzetzes. Conferendus Diod. Sic. ubi varia Lectio, ut & heic in interprete.*

DIODORUS autem SICULUS, ad quem in nota nunc citata provocat CA-

CASAUBONUS de temporibus Ptolemæi Primi Lib. I. P. 36, hæc habet: *Olim longe omnium populosissima terrarum per orbem cognitarum, & ad hanc ætatem nulla ceterarum inferior; memorabiles quondam Vicos habuit XIIX Mill. ut in commentariis sacris suo notatum loco vere est. Ptolemæo Lagi regnante plures 30. M. recensita sunt; quæ frequentia adhuc constat. In populi quondam universi censu septuagies centena millia fuisse nummerata dicunt; nunc adhuc infra tricies centena millia censeri h).*

AD

h) Ad ultima verba sequentia monuit Wesselingius: Ουκ ἐλάττεσ εἶναι τῶν τριακοσίων. *Hoc si dederit Diod. oportet hominum nummerum per bella Regum Aegypti civilia immanem in modum decreverit. At contra venit Josephus B. Jud. pag. 190. in Aegyptiorum catalogum Vespasiano principe septuagies quinquies centena hominum millia, non additis ad summam Alexandrinis, referens; [qui nostri*

AD quod effatum illuftrandum adfcribemus Commentarium Cl. WESSELINGII. Ille vero ait: Πλεῖστ τῶν τρισμυρίων (alii legunt τρισχιλίων) *Marshamus fecutus probabilem rationem fic fcripferat; Manufcripta faciunt ne in conjectura pofitum cenfeatur. Sub Ptolemæis ingens Aegyptus incrementum cœpit, Urbiumque & Pagorum, cum Philadelphus regnaret, nummerus, triginta millia excesfit. Hoc Theocritus clariffime fignificat. De Catone, in Stephani* Διόσπολισ, *quem hæc*

ætate plures trecentis millibus erant, ficuti ait L. 17. Sed hæc eo difcordia evanefcit, fi τριακοσίων, *vocem ab H. Stephano in omnibus exemplaribus haud repertam, quam longiffime hinc elimines.*

De eodem loco legendus Hume in *Political Difcourfes, of the populousnefs of antient Nations*, p. m. 256. Et *Effay fur la différence du nombre des Homes dans les tems anciens & modernes.*

hæc Ptolemæorum tempora reſpexiſſe arbitratur Marshamus, eſt quod dubites. Ante enim inductam a Perſis vaſtitatem tricies millia Vicorum & triginta, hominum vero ſeptuagies centena millia, quæ mox Diodorus regioni ante Lagidarum imperium tribuit, Thebas, i. e. Aegyptum nummeraſſe ac poſſediſſe prodit.

Cum hoc conferri meretur Clar. D'Origny, qui in Libro, qui inſcribitur *Egypte Ancienne*, T. I. 123. ſq. de hac re late egit, & Marshami atque Wesselingii ſententiam, quæ plurimis doctiſſimis ſeſe probavit viris, multis aggreſſus eſt. Nobil. iſte Auctor veteres ſtatim enummerat Codices, tum illos, juxta quos eo tempore, quo Ptolemæus Lagi Aegypto potitus eſt, tria millia, tum eos, ſecundum quorum auctoritatem triginta millia oppidorum in iſta regione fuerunt *i*). Poſtea ex tota

i) Triginta millia Urbium hac ætate in

tota antiqua Hiſtoria oſtendit ſub Perſarum imperio Aegyptum devaſtatam fuiſſe, ſic ut illa regio, quæ, ante horum Tyrannorum dominationem, multis hominibus referta, poſt Alexandri mortem iiſdem magna ex parte deſtituta fuerit, & demum per duos primos Ptolemæos, ad quorum tempora THEOCRITI & CATONIS loca refert, in meliorem ſtatum reſtituta. Citat artifices & ſervos, quos Cambyſes, milites quos Xerxes ex Nili ripis deduxere, creditque, cum multa veri ſpecie, DIODORUM SICULUM voluiſſe heic declarare quanta mala ſævitia Perſarum, & quam felicitatem, indulgentia anti-

Aegypto fuiſſe legimus in quinque Codicibus; tria millia in Codicibus undecim; ſed ſcio hoc argumentum, ſi ſolum foret, parum aut nihil probare. De eadem re exſtat eruditiſſ. Diſſertatio in Memor. Trivult.

antiquorum Aegypti Regum, induſtriaque Ptolemæorum, huic regioni, præcipue quoad frequentiam hominum, inferre potuerint *k*).

SECTIO

k) Patet ex omnibus pleroſque Ptolemæorum exteros homines undiquaque ad ſe allexiſſe, urbes reſtauraſſe, alias de novo condidiſſe, incolis privilegia conceſſiſſe. De Judæorum v. gr. in Aegypto copia, privilegiis, fatiſque, diſerte loquitur Clariſſ. illorum Hiſtoricus Joſephus T. 1. 583. 695. & T. 2. 456. 471. Duplex autem fuit in Alexandria hominum genus, Aegyptii, ac Advenæ & inter hos Milites Mercenarii; omnium, ſed præcipue ultimorum & plebis multum in ſeditionibus periit. Adeundus etiam Strabo 1148. ſub Phyſcone indigenæ vexati occiſique, ceteri ipſi ſeceſſere; tum peregrini a Rege ſollicitati invitatique civitatis jure donati ſunt. Juſtinus 38. 8.

SECTIO IV.
DE MERCIBUS AEGYPTI.

Pecunia Ptolemæorum.

NUNC tandem de Mercibus, quibus Aegyptus Ptolemæorum temporibus abundabat, dicendum reſtat; hæc enim materia interno externoque commercio, ejuſque amplitudini illuſtrandæ, non parum inſerviet.

INITIUM faciemus a Pecunia in horum Regno uſitata. Ante Ptolemæos itaque juxta ingenioſiſſimam veroſimillimamque Illuſtriſſ. Comitis DE CAYLUS conjectationem Aegyptiis hunc uſum præbuere parvæ auri laminæ in foliorum formam inciſæ *l*). Sed nihil

l) *Recueil d'Antiq.* T. 2. 18. Conferenda etiam Quæſtio, quam hac de re perilluſtris Acad. Reg. Inſcript. Pariſ. Peregrinatoribus Danis propoſuit.

nihil hujus pecuniæ ſub Ptolemæis in commercio adhibitum fuiſſe videtur. Aliter ſe res habet cum vetuſtis Nummis Macedonicis Philipporum *m*), Alexandri, & aliorum, qui diu adhuc poſtea a mercatoribus adhibebantur. Ptolemæi vero in Aegypto nummos percuti curabant aureos, argenteoſque varii moduli, ſœpius capitibus ſuis inſignes; æreos alios rariſſime illorum, ſed fere ſemper Jovis vultu ornatos. Neque vero hi nummi tantum in Alexandria, ſed & in multis aliis Aegypti Urbibus conflabantur *n*). Illi in quibus nulla occurrit nota loci, in quo

X num-

m) Præcipue Philippi Patris Alex. M.

n) Comparanda doctiſſima ſcriptio Clar. Vaillantii de Hiſtoria Ptolem. ad fidem Nummiſmatum. Et Clar. *Pellerin* in *Recueil de Medailles des Rois* pag. 39. ſeq. Geſsneri Numiſmata Regum Syriæ, Aegypti, & Arſacidarum.

mummus fignatus, Alexandriæ tribuuntur; ceteri illis Urbibus, quarum nomina per compendia fcripta in area confpiciuntur. Sic habemus Nummifmata Ptolemæorum percuffa apud Abydenos, Pelufiotas, Heracleopolitas, Thebanos, Hermopolitanos, Diofpolitanos, Memphitas. Imo etiam in Cypro, Ptolemæis fubjecta, horum Regum nomine moneta fignata *o*). Habemus & nummos in Tripoli Phœniciæ, Ptolemæorum imperio fubdita, percuffos. Clar. VAILLANT in Opone quoque, Emporio Aethiopiæ, fub Ptolemæo Philometore in mercatorum gratiam nummos cufos fuiffe verofimiliter oftendiffe videtur *p*).

Mer-

o) Dubium, an Nummi cum K fignati, fint Canobitarum, Coptitarum, an vero etiam Cypriorum; forte tamen iftæ litteræ aliquando annos Regum, potius quam loca fignati nummi indigitant.

p) Loc. cit. 104.

Merces Aegypti
Ex Regno Animali.
Equi, Muli, Afini, Cameli.

Antiquissimis temporibus Aegyptus Equos habuit & optimos, & maxima copia, minori autem nummero illa ætate, de qua nobis fermo eft, Canalium Niloticorum multitudine illorum ufum valde intervertente. Habuit & Mulos atque Afinos pulcherrimos, nec non Camelos ex fua regione & præcipue ex vicina Arabia. Priora Animalia olim nutriebant tum ad bellicum ufum, tum ut objectum commercii, pofteriora & maxime ultima utilitatem habebant fummam pro commerciis internis per deferta inftituendis, & hinc etiam pro commercio externo, quod proxime cum interno conjunctum eft. Ceterum de hac re legi queunt Prosper Alpinus in Hiftoria Na-

tur. Aegypti, BOCHARTUS in Hierozoico, & omnium maxime Clar. MICHAELIS q).

Pifces.

PISCIUM Pifcatorumque in Aegypto magna erat copia, de qua re breviter agam, quia multum ad commercia hujus regionis interna, & nonnihil etiam ad externa confert. Jam in Sacris Litteris fœpe mentio Pifcium Aegypti, fœpe Pifcatorum illius Regionis, qui ob lucrum, quod inde redundabat fe extollebant r). STRABO s) ait:

q) Commentarii Soc. Reg. Gœtting. T. 4. 102. In fectione, quæ infcribitur, *Origo contemptus Afinorum apud Aegyptios.* Ibid. pag. 100. In fectione, quæ hunc habet titulum: *Equos ab Ifraëlitis multiplicari Mofes cur vetuerit.*

r) Num. XI. 5. Exod. VII. 18. 21. Pfalm. CIV. 29. Jef. XIX. 10.

s) Lib. XVII. 1178.

ait: *Pifces in Nilo permulti funt.* Eofdem ATHENAEUS laudat & nominanatim recenfet *t*). Hos itaque Nili & Lacuum fuorum Pifces Aegyptii non modo recentes, fed etiam Sale conditos vendebant. Abundabat regio Sale; Canales Nili & vicina Maria exportationem mercis fuaferunt, dum eam facilem reddebant. Sic DIODORUS SICULUS *u*): *Incredibili Pifcium*

t) Pag. 311. Lib. VII.

u) Lib. I. pag. 42. Geographus Arabs Part. I. Clim. I. pag. 1. *In Nilo funt varia Pifcium tam parvæ quam magnæ molis genera, quibus vefcuntur plerique Nigrorum; captos enim pifces, qui quidem pinguedine ac magnitudine admodum præftant, Sale condiunt ac reponunt.*

Pollux Onomaft. 1. 592. Hemfterhufii.

Pifcatorum copiam Navigationibus & Commerciis Aegyptiorum fuiffe utiliffimam quivis facile fentiet.

copia omnigenorum Nilus abundat; non enim, ut recens modo captis large fruantur accolæ efficit, verum inexhaustam quoque Salsamentorum copiam largitur. Et apud LUCIANUM, Tom. 3. 259. Reitzii, amicus ad familiarem in Aegyptum commeantem ait: *Per Isidem amice certe Nilotica illa Salsamenta, illa tenuia, ex Aegypto adferre memento, aut Unguentum de Canopo.*

HODIE adhuc in Lacubus *Brullos*, *Beheire*, & *Manzale*, Piscium magnam capiunt copiam, quos & suæ regioni, & Sale conditos Constantinopoli, Syriæ, Cyproque vendunt, de quibus multis & optime egit Eruditus Pater SICARDUS *x*).

Mer-

x) *Nouveaux Mémoires des Missions du Levant* T. VI. 229. *Sur les différentes Pêches, qui se font en Egypte.* De Piscibus Aegypti videndi Peregrinatores illius regionis, & inter hos præcipue Wanslebius, Pocockius, ac

Merces Aegypti
Ex Regno Vegetabili
Vinum, ac Acetum.

Vites in Aegypto vetuſtiſſimis têmporibus erant rariſſimæ, & juxta nonnullos ob ipſam iſtam rationem Vini potus in horum Religione damnatus fuit. Uſum itaque vini introduxit Pſammetychus *y*). Sub Ptolemæis dein jam plures in Aegypto Vineæ, & Celeberrimum Mareoticum ſeu Alexandrinum Vinum, quod Athenaeus una cum ceteris Aegypti vinis deſcri-

Haſſelquiſt; Ichtyologi, & inter iſtos maxime Artedius, qui Niloticorum Piſcium antiqua recentioraque ſynonyma exhibet.

Apum & Mellis in Aegypto copiam, alio loco memoratam, nolo de novo in hac ſectione tangere.

y) Plutarchus de Iſide 2. 355.

pſit *z*). De iiſdem DIODORUS SICULUS *a*), aliique multi teſtantur; nunquam tamen vinum in Aegypto magna copia creviſſe videtur, ſed præſtans; unde putamus illam gentem Nili gratam aquam, & potum ex hordeo adhibuiſſe *b*); cum vero in commercio ſuo Orientali vinum exportandum foret parum vini ſui, multum vero ſumebant ex Græciæ Inſulis, ex quibus illud & pro ſe & pro commerciis ſuis advehi curabant *c*).

LAUDATISSIMUM quoque apud

z) Athenæus 1. 33.

a) Diod. Sic. 1. 43. Et præcipue notæ Weſſelingii 1, 19. Plinius XIV, 7.

b) Herodotus 2. & 3. Strabo 1150, & 1136.

c) Periplus M. Erythr. p. 5. 11. De Vino ex Aegypto exportato. Conferendus etiam Haſſelquiſt p. 544.

apud Veteres erat Acetum Aegyptiorum *d*).

De variis Olei generibus, quibus Aegyptii loco Olei Olivarum utebantur, ut & de hujus Commercio.

CUM Oleum ſit in communi vita tantæ neceſſitatis de ejus apud Aegyptios commercio dicendum eſt. Illa itaque regio Oleis Olivarum olim & hodie fere deſtituta, ſi parva quædam loca paucoſque hortos excipiamus, in quibus frugifera Olea occurrit, quam rem multis probavit Clar. JABLONSKIUS *e*). Sed habebant Aegyptii

X 5 Olea

d) Athenæus 67. Generoſum Aegyptiorum Acetum ſine dubio parva copia ex Vino illorum, vilius frequenter ex Zytho factum fuit.

e) Pantheon Aegypt. T. I. p. 60.

Olea plurima alia viliora, quorum præcipua Sesamina Indis adhuc hodie usitatissima, ac Ricina, ex Cici Aegyptiorum confecta *f*). De hac re itaque sic scribit DIODORUS SICULUS pag.40. *Ad Lucernas accendendas liquorem ex Planta quadam, quam Cici vocant, expressum, pro oleo infundunt.* Et STRABO 1179: *Ricini Oleum, quo omnes fere indigenæ ad Lucernam utuntur, peregrini vero & operarii ad unctionem, tum viri, tum mulieres.*

CUM

f) De Oleis fictitiis legendus Herodotus L. 2. 94, & Plinius XV, 7. Dioscorides, Athenæus, Hesychius. Oleum Sesami in victu adhibebatur, Ricini cibis fœdum fuit, quod & testimonia & ejus indoles declarant. De his duobus oleis, quæ perperam aliquando ab antiquis comparantur, legendi inter Recentiores Rumph. Amb. & Burmanni Zeylan.

Cum vero Olea iſta viliora a ditioribus ſpernerentur nec ad omnes uſus apta eſſent, accidit, ut Oleum Olivarum fuerit ex mercibus, quae Aegyptiis gratiſſimae erant, & maxime neceſſariae. Illud advehebant Judaei ex terra ſua, oleis ſemper abundante g); illud ſine dubio etiam praebebat Graecia, & praecipue Athenae, oleorum commercio cum Aegypto jam vetuſtiſſimis temporibus celebres h).

Linum, Goſſipium, Veſtes variae.

Inter praecipuas quoque Merces Aegypti erat Linum, quod illa regio & majori copia, & melius produxit, quam ulla alia. In Sacris Litteris Lini Aegyptiaci mentio occurrit inter pre-

g) Kimchius ad Hoſeae 40. 1. Relandus in Palaeſtina 1. cap. 57.

h) De Platone, Aegypto olea venalia afferente, ſupra diximus.

pretiosas merces, & in Vestibus Sacerdotalibus, ad quæ uti in Aegypto adhibebatur; nomina, quibus illud ibi indigitatur, sunt *Bad*, *Schesch*, *Pischta*, & *Athoun*; ubi graviter errant, qui sibi persuadent unum alterumve horum verborum Sericum notare, cum ubique fere intelligendum videatur Linum, forte etiam aliquando Gossipium.

Lini Aegyptii præstantiam commendat etiam Herodotus L. ii. De eodem hæc habet Plinius 19, 1. *Aegyptio Lino minimum firmitatis, plurimum lucri; quatuor ibi genera. Taniticum, ac Pelusiacum, Buticum, Tentyriticum, cum regionum nominibus, in quibus nascuntur i).*

Sub Romanis Imperatoribus Linum erat ex mercibus, quas Aegyptus in Urbem mittebat *k*). Hodie adhuc

i) Inter hæc Pelusiacum maximi fiebat.

k) Cicero pro Rab. Posthumo. Vopiscus

adhuc variæ Aegypti Provinciæ, & præcipue Heracleotica, Linum venundare ſolent *l*). Et ſic conſtat illud omni tempore in Aegypto abundaſſe, & cum pretioſum eſſet, commercium ejus huic regioni fuiſſe utiliſſimum.

SED fere omnes illæ voces Hebreæ, Græcæ, & Latinæ, quas de Lino Aegyptiaco explicamus, aliquando apud Veteres etiam de Xylino, ſeu Goſſipio, adhibentur; ſic ut vix ſciamus an ſemper loca Antiquorum de Lino ſativo, an vero aliquando de Lino Arborum, intelligenda ſint *m*). Heic ita-

in Aureliano. Linum in Arriani Periplo, inter merces ex Aegypto exportatas, etiam ſœpius occurrit.

l) P. Lucas *Voiage.* P. 2. p. 45.

m) Hac de re multa conſcripſere Celſius in Hierobotan. Braunius de Veſtitu Sacerd. Salmaſius ad Solinum, & iſti hac in materia præferendus Magnus Voſſius ad Melam. Mul-

itaque non omittendus videtur locus PLINII Lib. XIX, 1. qui ait: *Superior pars Aegypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui Goſſipium vocant; plures Xylon, & ideo Lina inde facta Xylina.* Jungenda quoque ſingularis obſervatio Clar. ROUELLE *n*), quam his exprimit verbis: *Toutes les Toiles de Mumies, qui ſont ſans matiére reſineuſe, que j'ai eu occaſion d'examiner, ſont toutes de Coton; les morceaux de Linges, dont les oiſeaux embaumés ſont garnis, afin de leur doner une figure plus elegante ſont*

tum heic adhuc obſcuritatis remanet, neque illa tolletur, donec Botanicæ Artis peritus, in Linguis Scriptoribuſque Orientis verſatus, varias Lini & Xylini Aegyptii ſpecies, diverſaque nomina, in ipſa Aegypto detegere tentabit, idque adhibito ubique Coptici Sermonis præſidio.

n) *Mémoires de l'Acad. R. des Sciences.* A. 1750.

ſont egalement de Coton. - - Le Lin des Egyptiens étoit il le Coton, ou le Coton étoit il conſacré par la Religion pour les Embaumemens o).

CER-

o) Addi meretur judicium Cl. Haſſelquiſt de Lino Aegyptiorum; is vero ita loquitur: *Colitur copioſiſſime in Aegypto*, Linum Sativum, *præcipue in Inſula Delta, & juxta Damiatam. Ingenti quantitate præparatur, exportatur quotannis Venetias & Liburnum; molle eſt & bonum, non tamen bonitate Europæum ſuperans. Telæ contexuntur adhuc hodie ex Lino in Aegypto, ſed groſſiores & nullius pretii reſpectu ad Europæas; a Turcis tamen copioſe coemtæ, etiam ab Europæis pro uſu viliore. Non melioris texturæ fuiſſe Lintea antiquorum Aegyptiorum adeo decantata, docent illa, quæ adhuc hodie Mumiis circumvoluta videntur; tempore autem, quo ſola Aegyptus artem poſſidebat Linum colendi, & Lintea texendi, optima erant.* Conferendus idem Auctor in Sectione de Commercio Aegyptiorum pag. 601. Pancirollus, in Libro de Memorabilibus deperditis, de Byſſo Antiquorum, & de plurimis

CERTE, fi per Linum nil nifi verum intelligamus Byffum, Aegyptii vix pro ufu fuo, qui erat multiplex, minus adhuc pro ceteris, ejus fatis habebant. Aliquando itaque hoc nomine venit Goffipium vulgare, quod Aegyptii in communi vitæ ufu adhibuere, quia vel apud fe, vel apud Cyprios Syrofque vili illud habere poterant pretio. Goffipium vero præftantiffimum, & Linum elegantius, fuæ regioni fere proprias merces, magno vendebant pretio *p*).

NEQUE

aliis illorum mercibus, multa quidem collegit, fed pauca explicavit.

p) Præftantiffimum Goffipium Aegypti eft excelfior & arborefcens planta ex Arboribus, quas Theophraftus Ἐριοφόρους vocat; non in magna copia in Aegypto occurrit, ubi Goffipium frutice humili adhuc rarius; pofterius & pro fe & pro commerciis ex vicinia haufiffe videntur.

Neque ſilentio prætereundum eſt in Periplo Maris Erythrei *q*) mentionem fieri Veſtium tum Lanearum, tum Linearum *r*), rudiorum, pretioſiorumque, quæ in Aegypto, & maxime in Arſinoë, confici, indeque exportari dicuntur. Sub Ptolemæis in Luxu Aegyptiorum præcipue adhibebantur pellucidæ illæ Veſtes, quæ neque corpori neque pudori auxilio eſſe pote-

q) Pag. 4. 5. & aliis locis. Hic Auctor & alii nunc citandi recentiores ſunt, ſed artes, de quibus loquuntur, in Aegypto antiquæ, neque ſub Romanis perfectiores redditæ.

r) Hanc ſectionem potuiſſem ad illam rejicere, ubi de mercibus artificum Aegyptiorum ago, ſed nolui eam a Lino ſeparare.

Uti Linum, ſic Lana, in Aegypto frequens, hæc regio, & magis adhuc vicina Aethiopia, illius abundantiam præbere poterant.

rant *s*). Aegyptii quoque mira arte veftimenta & Tapeta acu pingebant; De Polymita Cubicularia fic loquitur MARTIALIS: XIV, 150:

> *Hæc tibi Memphitis tellus dat munera, victa eft*
> *Pectine Niliaco jam Babylonis acus.*

TEXTURA etiam excellebant verficolore *t*):

> *Pars auro palmata nitet, pars ignea cocco,*
> *Ut mos eft Phariis mifcendi licea telis.*

TINCTURA etiam fingulari Veftes

s) Tali Vefte Phyfcon Romanos Legatos recepit. Conf. Athenæus 2, 17.

t) Lucanus X, 123. Conferendus etiam V, 141. In defcriptione ornatus, quem Cleopatra fecum tulit.

ſtes pingebant teſte PLINIO *u*). *Pingunt*, ait ille, *& Veſtes in Aegypto inter pauca mirabili genere, candida vela poſtquam attrivere illinentes, non coloribus, ſed colorem ſorbentibus medicamentis. Hoc cum fecere non apparet in velis, ſed in cortinam pigmenti ferventis merſa poſt momentum extrahuntur picta x*).

Frumenta & Legumina Aegypti.

FRUMENTA fere omnis generis in fertiliſſima Aegypto maxima creviſ-

u) Lib. 35. cap. 2. De Veſtibus in Aegypto confectis legendus Idem Lib. 8. 48.

x) Hanc obſcuriorem deſcriptionem explicare tentavit Cl. Goguet in *Origine des Loix*, T. 2. Huc etiam nonnulli trahunt nondum ſatis enodatum locum Petronii, qui ait: *Pictura quoque alium exitum fecit, poſtquam Aegyptiorum audacia tam magnæ artis compendiariam invenit.* Pag. 2. Gonſalii de Salas, cujus notæ adeundæ pag. 15.

ſe copia nemini dubium eſſe poteſt; varias illorum ſpecies laudant PLINIUS Libro Octavo decimo, DIODORUS SICULUS, STRABO, aliique. Hordeo Triticoque Aegyptio præ ceteris maximus honor habebatur. *In Aegypto Spicæ hordei & tritici ad eam altitudinem perveniebant*, teſte HELIODORO, *ut quemvis etiam in Camelo ſedentem interdum tegerent; eaque ubertate ut ad trecenteſimum ſemina terræ mandata præferrent y*). Sic MAXIMUS TY-

y) Nolumus, & non poſſumus, hunc locum, qui exſtat Aethiopic. X. ſtricto ſenſu intelligere, ſed tantum de præſtantia & ubertate Tritici Hordeique Aegyptii. Plinii tempore, 18. 10 campi hujus regionis centeſimum fundebant granum; ſeptuageſimum ad ſummum ſub Juliano Apoſt. juxta Ammianum Marcell. 22. 15. Recentiori tempore quinquageſimum, ſecundum Grangerium, & tantum dimidium iſtius auctore Mailleto. De hac ve-

TYRIUS z), ſingularum regionum præſtantiſſima quævis enarrans, ait, *Aegyptium Triticum*, *Atticum Aes.*

HAEC Frumenta Aegyptus per ſua commercia exportabat, & ſic a vetuſtiſſimis temporibus uſque ad recentiora tempora perduravit, ut Aegyptus multum frumenti huc illucque mitteret a).

LEGUMINIBUS quoque variis & optimis Aegyptus abundabat, quæ fuere commercii interni externique objecta, & inter illa ſpeciatim celebres erant Lentes Peluſiacæ b). MARTIALIS XIII, 9.

 Acci-

ro re omnia Antiquorum æque ac juniorum loca optime congeſſit Clar. *D'Origny in Egypte Ancienne. T. i. c. 4. Du degré de fecondité des terres de l'Egypte.*

z) Serm. XIII.

a) Periplus M. E. 4. 11.

b) Raderus ad Martialem, Hieronymus

Accipe Niliacam, Pelusia munera, Lentem.

Lotus & Colocasia. Palma, Coriandrum, Mastiche, Marum, Silphium.

AD Plantas Aegypti commerciis aptas pertinet etiam Lotus Veterum, Nympheæ species *c*), cujus caules radicesque edules ad exteras gentes deferebantur. Incertus Peripli Maris Erythrei Auctor *d*), inter mercimonia Indiæ ex Aegypto illata, commemorat Melilotum, certum autem est sic ob mellitos caules radicesque Lotum vocari; sed minus certum Colocasiam, Aegypto etiam fere soli inter merces tri-

in Ezechielem, Plinius, Virgilius, Georg I. 228. ibidem Servius.

c) Hasselquist 509. Prosp. Alp. H. Nat. Aeg. & De Plantis Exot. 213-229.

d) Pag. 28.

tributam *e*), atque aliam Nympheæ ſpeciem, Fabam ſcilicet Aegyptiam, Lotumve, eandem eſſem, quam multi potius cum hodierna conferre volunt Colocaſia, quamvis illa veteri in paucis ſane conveniat. In hanc rem ſcriptum dictumqne eſt multum, illaque dubia manebit, donec itinerator aliquis, Herbariæ Artis probe peritus, non unam alteramve Aegypti Provinciam ac Plantam, ſed omnes ſedulo perluſtraverit,

e) Colocaſiam inter triginta res in ſola Aegypto occurrentes, recenſet Arabs apud D'Herbelotum 580. De Colocaſia Veterum eruditiſſime diſputarunt Salmaſius ad Solinum, Proſper Alpinus de Pl. Exot. & in Hiſt. Nat. Aegypti, de eadem Veslingius. De Colocaſia, Loto, Faba Aegyptia, conferendus etiam Clar. Mahudel in *Hiſt. de l'Academie R. des Inſcript. T. 3. Examen de divers Monumens, que les Antiquaires confondent preſque toûjours avec le Lotus d'Egypte.*

& cum Græcorum, Latinorum, Arabumque, præcipue autem THEOPHRASTI descriptionibus contulerit, de quibus dolendum, quod nil minus, quam absolutæ completæque sint. Afferendus interim mihi videtur locus SERVII ad VIRGILII Eclog. 4, 19. ubi Marcello offerendæ dicuntur variæ plantæ *f*):

Errantes Hederas passim cum
Baccare Tellus,
Mistaque ridenti Colocasia fundet
Acantho.

HEIC SERVIUS sic commentatur: *Colocasia - - Hanc Herbam videtur in honorem Augusti dixisse, quæ Romæ post devictum ab eo Aegyptum innotuit.*

Ex quibus patet hoc, ut plura alia Aegyptia mercimonia, Romæ demum

f) Conferendus etiam Martialis 13. 57.

mum regno isto in Provinciæ formam redacto innotuisse; sed quid vetat quominus credamus illud sub Ptolemæis non quidem ad Romanos, sed ad gentes, cum quibus commercia exercebantur, delatum fuisse?

PALMA quoque superioris Aegypti nobilis fuit, proventusque illius Regibus multum attulit lucri; de qua re pluribus egere STRABO, & ejus Commentatores *g*). Maximi quoque apud Veteres fiebat Coriandrum ejusdem regionis *h*).

MITTIMUS Plantas plures Aegyptiis in vita communi, hinc quoque in commercio interno usitatas, & alias Medicæ arti utilissimas, quibus Aegy-

g) Lib. XVII 1173. 1179. Præ ceteris autem diversos Palmarum in vita communi usus descripsit Cl. Steckius de Sagu Argentor. 1757.

h) Plinius XX, 20.

ptus semper abundavit, & quas pro se adhibuit, & exteris quoque vendidit *i*).

Huc, ut id obiter notem, pertinet Resina illa Aegyptia, cujus PLAUTUS, paucis recte intellectus, mentionem facit, quae a Mastiche, quam Lentiscus arbor fundit, non diversa est *k*). Huc referendum Marum Aegyptiacum, in veteri Medicina celeberrimum, a WEDELIO docte descriptum *l*); atque Silphium illud auro contra carum, quod Ptolemaeorum temporibus ex Cyrenaica petitum in Aegypto vendebatur, & postea demum, sed multo deterius, ex aliis adferebatur regionibus *m*). *Mer-*

i) Diodorus Sic. 40. Conf. Plin. 21, 15. *Frugum quidem fertilissima, sed ut prope sola iis carere posset, tanta est ciborum ex herbis abundantia.*

k) Wedelius de Resina Aegypt. Plauti.

l) Idem de Maro, Jenae 1703.

m) Spanheimius de Usu & Praest. Num-

Merces Aegypti ex Regno Minerali. Lapides Pretiosi.

Plinius *n*), aliique vetustatis Scriptores Aegypto plures Pretiosos tribuunt Lapides commerciis aptos, maxime vero Opalos, Calchedonios, Amethystos, Achates elegantissimos, Cytin, Cyanon & Smaragdum. Nos de duobus ultimis, ut præcipuis, breviter agemus.

De Cyano hæc habet Plinius *o*): *Adulteratur maxime Tinctura, idque in gloria Regis Aegyptii adscribitur, qui pri-*

mism. Kæmpferus in Amœnit. Exoticis; & præcipue Waltherus de Silphio in Nummis Veterum, ac diversis plantæ speciebus. Lips. 1746.

n) Plinius L. 37. Ibid. Salmasius. In vulgus quoque notum est Aegyptum divitias suas non Auri Argenti aliorumque metallorum venis debuisse.

o) Lib. 37. 9.

primus eum tinxit. Quidam recentiorum Auctorum per Cyanon intelligunt Turcoidem *p*); alii magno numero Saphiri speciem, nos Lazuli Lapidem esse existimamus, inter quem & Saphirum Antiqui saepius, aut ambiguum, aut nullum discrimen posuere. Obscurissimus semper manet locus PLINII de Rege Aegyptio illum adulterante. Si is Scriptor non erravit intelligendus est de Vitro gemmae instar tincto; si vero PLINIUS Cyanon gemmam cum Pigmento ejusdem nominis colorisque confudit, tum accipiendus est de Temperatione Alexandrina coloris caerulei, quam verosimiliorem sententiam ex THEO-

p) Haec conjectura nullius videtur momenti, non quidem, quod credam veram Turcoidis naturam Veteribus fuisse cognitam; sed praecipue, quia is Lapis non ex Aegypto verum ex Persia afferendus fuit.

THEOPHRASTO & VITRUVIO ſibi firmaſſe viſus eſt Magnus SALMASIUS in notis ad hunc locum. Utrum Rex, de quo heic ſermo eſt, ſit ex Ptolemæis, an ex prioribus, aſſeverare nequeo; omni enim tempore in honore & uſu fuit Chemia in Aegypto, talibus compoſitionibus mercibuſque parandis idonea.

PERGO ad Smaragdum, quem Aegyptus magna ſatis copia tuliſſe dicitur, & cum apud Veteres Gemmarum fuerit tertia, variis uſibus adhibita, conſequitur illum in eorum commerciis haud minimi fuiſſe momenti *q*). De varia Smaragdi patria & ejus generibus multa occurrunt apud THEO-

q) De vario uſu Smaragdi apud Veteres conſulendus *Jannon di St. Laurent ſopra le Pietre Prezioſe degli Antichi pag. 70. T. 5. Saggi di Diſſert. di Cortona.*

THEOPHRASTUM, PLINIUM, atque SOLINUM *r*); nos vero de solis agemus Aegyptiis. *Tertium locum*, inter Smaragdos, *Aegyptii habent*, secundum PLINIUM, *qui eruuntur circa Copton oppidum Thebaidis in collibus ex cautibus.* Et STRABO *s*): *In hoc Isthmo, (prope Coptum,) sunt Smaragdi, & aliorum quorundam pretiosorum Lapidum metalla, ubi Arabes profundos quosdam cuniculos effodiunt.* Consentiunt magna copia Arabes fere omnes, qui Aegyptum descripsere. IBRAHIM BEN OUASAFF SCHACH, a D'HERBELOTO laudatus, Smaragdos Orientales inter triginta illas præstantissimas Aegy-

r) Theophrastus de Lap. Plin. 36. 5. Solinus 15. Ibid. Salmasius.

s) Lib. 17. 1170. Patet ex isto loco Arabes prope Coptum, commune illorum & Aegyptiorum Emporium, in Smaragdi fodinis occupatos fuisse.

Aegypti procreationes ponit *t*). Apud eundem D'HERBELOTUM in Territorio Syenes fola illorum fedes fuperefle traditur. In DIARIO quoque ERUDITORUM PARIS *u*): citatur Arabs, qui ipfe dicit fe luftraffe has Smaragdi fodinas, octo dierum itinere a *Kous* diffitas. De iifdem multis agit PROSPER ALPINUS *x*), cujus locum in nota exhibemus. Quamvis hæc omnia

t) *Bibliothéque Orientale*, p. 580. & 141.

u) *Journal des Sçavans, Juin 1758. Extrait de Marafchi.*

x) Rer. Aegypt. 3. cap. 4. *Quod Smaragdi pretiofiffimi omnium in Aegypti Provincia, Gait vocata, effodiantur, omnibus qui Aegyptum habitant notiffimum eft. Itaque in Gait, fub Aegypto meridiem verfus pofita Provincia, vel regno, ubi olim Inarum regnaffe ferunt, Smaragdorum puteus eft, quem Bir el Smerad vocant &c.* Hæc omnia late exponuntur a Cl. Gogueto *Origine des Loix, des Arts & des Sciences.* T. 2. p. 238.

omnia certa videantur & indubia, tamen multi Recentiorum iis, quæ nunc de Smaragdis Aegypti diximus, vix fidem habere volunt, exiſtimantes hodie nullos amplius Orientales reperiri Smaragdos, & nos forte illum Antiquorum non cognoſcere, de quo PLINIUS aſſerit eum difficillime vulnerari, quod de noſtro falſiſſimum; ſtatuunt etiam illa, quæ de Smaragdis ſummæ magnitudinis apud PLINIUM, THEOPHRASTUM, CEDRENUM, alioſque leguntur, minime de noſtro accipi poſſe; & referenda eſſe, vel ad Smaragditem, *(Prême D'Emeraude)* vel potius ad Vitra Smaragdino colore tincta, quorum commercium Aegyptii, harum artium peritiſſimi, ſimul cum illo pretioſorum Lapidum exercuiſſe videntur.

Mar-

Marmora.

INTER Merces commercii Aegyptiorum, præſertim interni *y*), erant Marmora illius regionis, de quibus late PLINIUS Lib. 36. & ex eo CARYOPHILUS in ſcriptione de antiquis Marmoribus *z*), qui illorum ſpecies, pretia, cæſuras, tincturas & vectiones optime explanavit. Genera autem præcipua Marmorum Aegypti, vicinorumque locorum, hæc ſunt: Alabaſtrites, Porphyrites, Niger Thebanus, Baſaltes *a*), Obſidianus, Ophites, Mem-

y) Sub Ptolemæis forte in Artificum gratiam minora quædam marmora exportata fuiſſe crederem, niſi ipſa Græcia illis abundaſſet; ſub Romanorum imperio multa marmora Aegyptia Romam advecta.

z) Caryophilus loc. cit. 86 -- 125. Apud *D'Herbelot* p. 508. inter res Aegypto proprias variæ recenſentur Marmorum ſpecies.

a) De Baſalte legendus Ill. Comes *De Caylus Rec. D'Antiq.* T. 5. XI.

phites, Elephantinus, Syenites, Numidicus ſeu Lybicus, Arabicus albus.

Salia.

SALIUM olim hodieque in Aegypti flumine, lacubus, terriſque, diverſæ ſpecies, magna copia, magnus uſus, maximum commercium, qua in re PLINIUM ad partes vocavimus *b*); porro Clar. ROUELLE egregias commentationes de Differentia Nitri Veterum Recentiorumque *c*); evolvimus etiam,

b) Plinii loca de Salibus agentia expendit Clar. Michaëlis loco mox citando; is de Nitriariis Nili artificialibus multis loquitur, de Naturalibus vero præter laudatum Auctorem adeundi Peregrinatores, & inter hos præcipue Huntingtonus, Sicardus, Profp. Alpinus & Haſſelquiſt. Illorum origo in Sale Nilotico, vel Alcalino, vel Mirabili Glauberi.

c) *Mém. de l'Acad. R. des Sciençes.* A. 1750.

etiam, idque cum ſummo fructu, Clar. SPIELMANNI opera *d*), in quibus obſcuriſſima Salium doctrina in nova certiſſimaque luce collocata eſt. Adhibuimus tandem Cl. MICHAELIS Libros ſingulares de Nitro Antiquorum *e*); iſti vero ſollertiſſimo ſcientiſſimoque viro in quibuſdam, non in omnibus tamen, aſſentire queo; in eo enim, etſi invitus, ab eo diſcedere cogor, cum exiſtimat noſtrum Nitrum aliquando, a Veteribus hoc nomine indigitari *f*).

d) Spielmanni Inſtitutiones Chemiæ; vide præ ceteris p. 158. Idem in Diſſertatione de Principio Salino.

e) Michaëlis Quæſt. 84. Peregrinatoribus Danis propoſita; ejuſdem Diſſertationes de Nitro Plinii, & Hebræorum. Clar. Cnoll in Miſc. Berol. VII. Schreber *Abhandl. vom Nitro der Alten.* T. I. *Oeconom. Samml.*

f) Cur inventio Nitri a Chemicis tempora noſtra præcedentibus, nam Antiquis in-

Aegyptium itaque Antiquorum Nitrum, mea ſententia a hodierno diverſum, nunquam Sal neutrum factitium, ſed Alcalinum foſſile fuit. Duo ejus genera ex Aegypto ad Clariſſ. Rouelle miſſa ſunt; alterum, quod ibi raro invenitur, a Soda non differebat; alterum copioſiſſime in ea regione exſtat, eratque Sal Marinum cum baſi parvæ partis Glauberiani Salis, quod ex aqua marina evaporata ſemper obtineri ſolet *g*).

Usus horum Salium apud Antiquos

cognitum fuit, non magis deprædicatur? An ſi illud habuerunt, detonationem ejus ignorare potuerunt; cur ſi noverunt illam reticuere? & cur ab Arabibus in iis compoſitionibus, in quibus Nitrum Recentiorum fuiſſet utiliſſimum, nunquam illud laudari ſolet?

g) *Boulduc, Mém. de l'Acad. R. des Sciençes de Paris.* 1731. p. 350.

quos multiplex *h*); ſtatim iis omnibus inſerviebant, quæ inveteranda fuere, hinc mortuorum conditura magnam eorum partem abſumebat, ſœpe in Vitriariis, ſœpe in Tincturis, aliquando in cibis, in Medicina, in Balneis adhibebantur; nonnunquam ex iis, in Lapidum formam concretis, Vaſa quoque elaborata fuere.

JUNGENDUS tandem ATHENAEUS 2. 67. qui ait: *Deinon in Historia Perſica, qui ex Aegypto Nili Aquam & Salem Ammoniacum ad Regem mitti prodit i*). Non factitium illud Sal Ammoniacum, cujus compoſitionem

h) Ad omnes iſtos uſus Natrum adhiberi poteſt; ad priores præſertim ob Alcalinam naturam, quæ in eo plane eadem quæ in Soda, hinc & ſimilem præſtat effectum.

i) Ejuſdem mentionem facit Plinius, Dioſcorides aliique plures; conſulendus Salmaſius Homonym. Hyles Jatricæ p. 190.

Aegyptiam Clariss. HASSELQVIST optime descripsit; non verum illud & fossile in Septentrione a Cl. MODELIO detectum; sed, sive idem illud Sal Alcalinum, Natrum Aegyptium, a loco natali Ammoniacum vocatum, cujus naturam nunc expendimus; sive Sal Gemmæ, isti, quod ex Polonia habemus, simile *k*).

SALIBUS Aegypti ad commercia aptis addendum est Alumen; quod in illa regione PLINIO teste XV, 15. laudatissimum, & cujus hodie adhuc magna copia in Aegypto reperitur *l*).

OMIT-

k) An forte Nitrum erat illud, quod post evaporationem Marini Salis obtinetur; Ammoniacum vero fossile, quod sub Crystallorum forma apparebat?

l) Cum Arabes Antiquiores sæpe de variis Aluminis Aegyptii speciebus loquantur, verosimile est eos Aluminis vagum vo-

Omittimus Mineralia plurima & nativa & apparata, quæ ex Aegypto exportabantur, uti Colores pro Pictura *m*), variasque ejusmodi procreationes, hujus enim regionis incolæ, ut solent illi apud quos vigent commercia, omnia, quæ alicujus utilitatis esse poterant, sedulo colligere vendereque consueverant.

Merces variarum Aegypti Artium.

Si vero Natura Aegypto largita est Merces eximias, Artes quoque ipsi non defuere commercio utiles. Ptolemæorum enim regnum hac in re Aegypti faciem, tamdiu sibi similem, tandem

cabulum generaliter adhibuisse de omnibus Salibus a vulgari diversis.

m) Inter Colores celebris erat Rubrica Aegyptia; item Parætonion, seu Creta Veterum Littoralis.

dem meliorem fecit, Græciæ adinstar ibi Artes coli cœpere, & honorari a Regibus illarum fautoribus, atque a populo divite luxuique debito, quem Artes vulgo comitari solent. Omnium vero maxime Philadelphus *n*), summus ille Aegyptiorum Rex, Artes amare, artifices allicere, operaque illorum colligere studuit. Sed de iis Aegyptiorum Artibus, quas cum ceteris gentibus habebant communes, non dicamus; verum tantum de artificiis ipsorum regioni & commercio fere propriis *o*).

Vitra.

n) Revocanda animo Pompa Philadelphi ab Athenæo descripta V. 196, & de qua in prioribus egimus. Aratum is Rex misit in Græciam, ut pictas coëmeret tabulas, teste Plutarcho in Arato.

o) Possemus heic de Vestibus Lineis Laneisque, in Aegypto confectis, disserere, sed hæc superius jam tetigimus; sic versa vi-

Vitra.

Ex præcipuis Mercibus, quas Aegyptus Orienti Occidentique vendidit, fuit etiam Vitrum quod in illa regione magna copia, magnaque arte elaborabatur. De Vitriariis Alexandriæ hæc habet STRABO *p*): *Ego a Vitriariis Alexandriæ audivi ipse quandam terram Vitriariam esse in Aegypto sine qua sumtuosa quædam, & multorum colorum opera confici nequirent.* Vitrum ab Aegyptiis transiit ad Romanos, & prima ejus mentio est apud CICERONEM in descriptione Puteolitanæ na-

ce plura, quæ inter Artes retulimus, potuissent etiam in Sectione rerum naturalium arte perfecturam proponi.

p) Lib. XVI, 1099. Artem juvabat Natura, elegantissimi vitri materias abunde suppeditans; quæ hodie adhuc ex Aegypto ad Venetos deferuntur.

vigationis q). Ille vere fic habet: *At permutata aliunde pecunia eſt, ductæ naves Poſthumi Puteolis ſunt,* (Naves ex Aegypto miſſæ,) *auditæ viſæque merces fallaces quidem & fucoſæ, chartis, linteis, & vitro delatæ.*

ET MARTIALIS r):

Cum

q) Pro Rabir. Poſth. 39. Uti vitrum fic & aliæ merces Aegypto peculiari modo propriæ Romæ demum ad finem Reipublicæ cognitæ fuerunt; unde apparet huic Urbi cum Aegypto nullum fere ante hæc tempora fuiſſe neque rectum, neque indirectum luxus commercium.

r) Cryſtallus & Vitrum a Veteribus ſæpe, ut & hodie, in communi ſermone confundebantur, præcipue ſi de Vitro Aegypti, quod pulcherrimum erat, ſermo eſt. Adeundus inter alios Salmaſius in Solinum. De vario autem pretio Romani & Aegyptii vitri videndi commentatores Martialis l. c. unum viliſſimum fuit, alterum pretioſiſſimum.

Cum tibi Niliacus portet Cryſtalla cataplus.

Ex priori loco STRABONIS, atque ex alio MARTIALIS *s*), nunc citando, patet Aegyptios vitra ſua variis coloribus tingere, diverſo modo celare, figurare, tornoque terere potuiſſe. Sic itaque MARTIALIS in Epigrammate, quod inſcribitur Calices Vitrei:

Aſpicis ingenium Nili, quibus addere plura
Dum cupit, ah quoties perdidit auctor opus.

ET ſic conſtat Artem Vitriariam jam valde perfectam fuiſſe ad finem Romanæ Reipublicæ, ubi vitra Romam mittebantur *t*); quæ omnia nobis luculento

Hadrianus in Epiſtola de Alexandria: *Alii*, Aegyptiorum, *Vitrum conflant, ab aliis charta conficitur.* Vopiſcus 445.

s) Lib. 14. Ep. 115.

t) Etſi Romæ floreret Ars Vitriaria ſub

culento funt teftimonio hanc Artem jam fub Ptolemæis fuiffe fedulo in Aegypto excultam; nil enim certius eft, quam illud, Artes per vices lenteque ad perfectionem tendere, & magnum illarum fplendorem magnam quoque iftarum apud gentem aliquam antiquitatem declarare; hinc optimo jure Vitrum inter Merces Aegypti fub Ptolemæis ponimus, etfi ob monumentorum penuriam, non habeamus hac de re diferta Veterum teftimonia. Sic quo-

Imperatoribus, femper tamen Vitra Aegyptiorum ibi in honore manebant ob fummam elegantiam. Aurelianus voluit, ut vitri vectigal ex Aegypto mitteretur, Vopifco tefte 534. Sic, fecundum eundem Auctorem, Hadrianus ab Alexandriæ Sacerdote pretiofos calices vitreos accepit, & Serviano mifit, de quibus ita loquitur: *Calices tibi alaffontes*, colorem mutantes, *verficolores tranfmifi*, *quos mihi Sacerdos Templi obtulit.*

quoque minime dubitamus in Aegypto conflatum fuiſſe Vitreum illum Loculum, in quem Ptolemæus Cybioſactes Alexandrum Magnum, qui antea in aureo collocatus erat, tranſtulit *u*).

VITRI uſus jam Ptolemæorum temporibus fuit maximus, inde fiebant amphoræ, Vaſa, Calices, aliaque plura, de quibus conſulendi Viri Clariſſimi VALESIUS, *de l'origine du Verre & de ſes diſférens uſages chés les Anciens x)*.

Et

u) Strabo 1144. De Sarcophagis Veterum Vitreis adeunda Commentaria Aeliani Var. Hiſt. 14, 3.

x) *Hiſt. de l'Acad. R. des Inſcript.* T. 1. 109. Conf. Michaëlis in Hiſt. Vitri apud Hebræos, Comment. Gœtting. 4. 301. & præcipue Ill. Comes *de Caylus*, qui multiplicem Vitri apud Antiquos uſum edocuit, & multa inſignia inventa Artis Vitriariæ vetuſtæ de novo invenit. Ex eodem Auctore apparet, quam excellenter & perfecte Aegyptii Figlina opera confecerint.

Et HAMBERGERUS in Vitri Hiſtoria ex Antiquitate eruta, in Comment. Gœtting. 4. 484.

Ex Vitro ab Aegyptiis Gemmæ conflabantur factitiæ, & factitia Murrhina Vaſa. Teſtis enim eſt Auctor Peripli Maris Erythrei, p. 4. in Dioſpoli ſuperioris Aegypti talem fabricam fuiſſe, quod, ut id repetam, ſummam artis abſolutionem vetuſtatemque demonſtrat.

Unguenta.

IN Luxu Veterum illius ætatis, de qua nobis quæſtio eſt, maximus erat Unguentorum uſus; jam vero teſte PLINIO *y*); *Terrarum omnium Aegyptus accommodatiſſima Unguentis.* Apud eundem *z*) diverſa Unguentorum Aegyptiorum genera late deſcribuntur ac lau-

y) Lib. 13. 3. Conf. Haſſelquiſt 560.
z) Ibid. cap. 1.

laudantur; mentionem facit Myrobalani Aegyptii, Balani Palmæ ejufdem regionis, Malobathri Aegyptii, & arboris, quam Elaten vocabant in Aegypto nafcentis, ex quibus omnibus Unguenta parabantur, quæ in tanto honore fuere, ut fœpe exportarentur *a)*. Sic in LUCIANI navigatione aliquis familiari fuo, Aegyptum adeunti, ait *b)*: *Per Ifidem amice ex Aegypto certe Nilotica illa Salfamenta - - afferre memento, aut Unguentum de Canopo.*

De Papyracea Charta.

Ex mercibus notabilibus Aegypti fuit etiam Charta Papyracea, de qua Excerpta adhibebo ex PLINIO collecta,

a) Lib. 12. c. 21. 22. 26. 28. Athenæus Lib. XIV. 665. de Unguento Aegyptio.

b) Tom. Tertio Reitzii 259. Apud Philoftratum Vit. Sophift. Lib. 2, in Vita Procli, Unguenta inter Merces Aegypti recenfentur.

cta, qui omnium optime hac de re scripsisse videtur; utar praeterea insignibus commentariis, quos in hunc Auctorem vulgavere Viri Clariss. GUILANDINUS & Comes DE CAYLUS c) subjungam hinc & illinc meas quoque conjecturas, & semper memor ero me heic non de Papyro generatim, sed tantum de commercio ejus sub Ptolemaeis loqui.

SIC itaque PLINIUS Lib. 13. cap. XI: *Prius tamen, quam digrediamur ab Aegypto, & Papyri natura dicetur, cum Chartae usu maxime humanitas vitae constet & memoria.*

CER-

c) In C. Plinii Majoris Capita - - Auctore Melch. Guilandino, Lausannae 1756. *Dissertation sur le Papyrus par Mr. Le Comte de Caylus* 1758. Ungerus de Papyro frutice. Lips. 1731.

Certum eſt Chartam Papyraceam præſtantiorem fuiſſe ceteris materiis, quibus Veteres antea ejus loco uti ſolebant, idque ob levitatem, ob parationis facilitatem, & tandem propter abundantiam, qua hæc planta ſine omni cultione iis in locis creſcebat, quæ a Nilo irrigabantur.

Subjungit Plinius: *Et hanc Alexandri Magni victoria repertam auctor eſt M. Varro, condita in Aegypto Alexandria; antea non fuiſſe Chartarum uſum; in Palmarum foliis primo ſcriptitatum, deinde quarundam arborum libris; poſtea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & privata Linteis*, (& apud alias gentes, & vetuſtiſſimis temporibus apud ipſos Aegyptios, quod apparet ex Mumiarum faſciis,) *confici cœpta, aut ceris,*

Tradit itaque Varro Aegyptios, gentem illam longe ante Alexandri Magni tempora tantam & tam doctam, demum sub isto Rege Chartarum usum cognovisse, qua in re ab ipso Plinio, dein & ab aliis confutatus fuit; secundum quos ea materia jam ante istam ætatem scribentibus inserviebat, quæ vero demum Alexandri ætate majori copia fabricari, & maximo numero ex Aegypto ad exteras gentes transire cœpit, postquam Alexandria commercii totius fere Universi centrum facta est *d*). Florebat itaque hoc commercium sub primis Ptolemæis, quorum successores illi per aliquod tempus obicem posuisse videntur, donec

d) Nonnulli dicunt Plantam Papyri jam antea fuisse cognitam, sed demum Alexandri M. tempore ad Chartas conficiendas adhibitam.

donec illud iterum ſurrexit ; ſic enim habet PLINIUS: *Mox æmulatione circa Bibliothecas Regum Ptolemæi & Eumenis ſupprimente Chartas Ptolemæo, idem Varro Membranas Pergami tradidit repertas. Poſtea promiſcue patuit uſus rei, qua conſtat immortalitas hominum.*

ANTEQUAM hunc locum explicemus ſubjungendus eſt alter HIERONYMI, qui maxime ad rem noſtram facit dicendo *e*): *Chartam defuiſſe non puto Aegypto miniſtrante commercia; & ſi alicui Ptolemæus maria clauſiſſet, tamen Rex Attalus Membranas a Pergamo miſerat, ut penuria chartæ penitus penſaretur.*

ID itaque ſibi vult PLINIUS, vel VARRO ab eo laudatus, aliquem Pto-

e) Epiſt. ad Chromatium, Edit. Froben I. pag. 98.

lemæorum Chartæ exportationem prohibuisse, qua re commotum Eumenem, (HIERONYMUS ponit Attalum,) Pergamenarum Membranarum usum aut invenisse, aut quod propius vero est, perfectiorem frequentioremque reddidisse; dein vero Chartarum & Membranarum usum promiscue patuisse. Valde autem inter eruditos disputatur, de quonam Ptolemæo heic sermo sit, quidam ad Philadelphum referunt, cum Bibliotheca Alexandrina fundata videatur Rege isto una cum Patre imperium tenente. Sed cum is longe ante Eumenis vixerit tempora id sic concipiunt, ac si Philadelphus librorum curiosus Chartæ exportationem suppresserit, quod edictum Eumenis tempore adhuc perdurans illi ex eorum mente originem dedit cogitandi de perficiendis Membranis; Verum sic intelligi

telligi nequit PLINIUS, idque eo minus necessarium, cum constat omnes fere Ptolemæos, etsi otio & desidiæ deditos, tamen a Patribus suis accepisse, ut haud minimam gloriam voluptatemque in ornanda Bibliotheca Alexandrina collocarent. Assentior itaque Clar. BONAMY *f*), qui putat Aristonymum, Ptolemæi Epiphanis Bibliothecas tractantem, cum ad Eumenem Attali Primi filium Librariæ Pergami suppellectilis conditorem transire voluit, huic æmulationi ansam dedisse; accessisse dein invidiam Bibliothecæ istius quottidie auctæ, ita ut tandem aut ab ipso hoc Rege, aut ab ejus filio præscriptum fuerit istud mandatum, quod uni ex præcipuis com-

Aa 3 mercii

f) *Dissertation sur la Bibliotheque d'Alexandrie* in *Mém. de l'Acad. R. des Inscript.* T. 9. pag. 398, & præcipue 404.

mercii Aegyptiaci partibus plane fuit contrarium, cum Aegypti Reges femper debuiffent in id intenti effe, ut Papyri abundanter apud fe crefcentis frequens ubique ufus & maxima exportatio effet. Sed tantum in Rege valuit vel litterarum laudandus amor, vel forte vana æmulatio.

POST pauca quædam fic pergit PLINIUS: *Papyrum ergo nafcitur in paluftribus Aegypti, aut quiefcentibus Nili aquis, ubi evagatæ ftagnant, duo cubita non excedente altitudine gurgitum.*

PAPYRUM itaque PLINIUS Aegypto præcipue tribuit, idque recte, etfi enim in Sicilia, Apulia, Calabria, India, Nigro & Euphrate illius quædam fpecies fuerint *g*), tamen illæ Chartæ

g) Papyrus eft Planta ex maximo Cyperorum genere.

Chartæ Papyraceæ faciendæ, ſi ultimam excipiamus, utiles non fuere; imo & ipſa Aſſyria rariſſime videtur ad hunc uſum adhibita, cum contra Papyrus, & Charta quæ inde conficitur, Veteribus ubique dicatur Aegyptia, Pharia, Nilotica.

- - - - *Chartam, quam gens*
Aegyptia mittit h).

SUBJUNGIT tandem PLINIUS Chartæ Papyraceæ parationem, ubi notandum

h) Q. Seren. Samonicus 1. 10. pag. 226. T. 2. Poët. Burm. & ibid. Keuchenius. Aegypto ſoli Papyrus tribuitur ab Ibrahim Ben Ouaſaff Schach, in Libro de Prærogativis Aegypti apud *d'Herbelot. Bibl. Orient.* 580. Creſcebat in Nomo Sebenyt. teſte Varrone; in Memphitide terra fecundum Lucanum 4. 136. Apud Saitas monente Plinio. In Mareotide teſte Martiale 14, 209. In omnibus inferioris Deltæ partibus auctore Strabone 17, 800.

tandum videtur Illuftr. Comitem De Caylus docuiffe duplicem illam a Plinio defcribi, primam, quæ in Aegypto locum habuit turbida Nili aqua glutinis vicem fuftinente; alteram perfectioremque ex eadem materia de novo Romæ præparatam. Omnem itaque Papyraceam Chartam Aegyptus mittebat, fed illa nomina Augufti, Liviæ, Fannii, aliaque accepit Romanæ originis, quia ex Aegypto illuc allata, denuo abluta, iterum preffa, glutino in majus volumen extenfa, perfectior reddebatur; feu quod Aegyptii illam non tam elegantem facere poffent, feu quod id præftare nollent, quia merces, quæ univerfo hominum generi venduntur, præfertim ita elaborandæ funt, ut quilibet, etiam pauperrimus, illas levi pretio comparare queat *i*).

Istud

i) Non affentior itaque illis, qui Romæ

Istud Chartarum commercium ſub Ptolemæis florens diu poſtea adhuc

ex Papyro Italiæ Chartas ſœpe confectas volunt; qui de Corticea ſcribunt Charta non ea, de quibus ſermo eſt reſpiciunt tempora, & tantum illa loca, ubi ob diſtantiam Mediterranei Maris in caſu quodam neceſſitatis talis facta fuit. Aliter tamen Strabo 1151 de cultura Papyri Aegyptiaci hæc tradens: *Nonnulli, ut reditus augerent Judaicam verſutiam adhibuerunt, quam illi in Palma Caryot. atque Balſamo excogitaverunt, non enim permittunt multis in locis naſci*, Papyrum, *qui ſit, ut raritati pretium imponentes reditum quidem augeant, commercii vero uſui damnum inferant.* De ſuo tempore Strabo heic loqui videtur, ſaltem de tali, quo Aegyptii, a ſordidiſſimis Judæis, magna copia Alexandriæ viventibus, omnes etiam injuſtiſſimas commercii verſutias didicere.

substitit, donec Bombycinæ Chartæ usus invaluit. HADRIANUS Imperator de Alexandria sic scribit *k*): *Civitas opulenta, dives, fœcunda, in qua nemo vivat otiosus, alii vitrum conflant, ab aliis Charta conficitur.*

VOPISCUS quoque asserit *l*), Firmum Negotiatorem Aegypti, qui ejus dein imperium tenuit, *tantum habuisse de Chartis, ut publice sæpe diceret exercitum se alere posse Papyro & Glutino.* Quæ verba quidam ita accipiunt, ac

k) In vita Saturn. apud Vopiscum. Cyrillus Alexandr. Comment. in Esaiam Operum V. 204. de Aegyptiis, *Papyrum desecant, Chartæ confectores sunt.*

l) In Vita Firmi 2. 696. Philostr. Vit. Sophist. L. 2. in Proclo Naucratita inter Merces Aegypti numerat Thura, Ebora, Unguenta, Libros & Papyrum. Hic itaque Auctor Papyro addit Libros; sic Strabo 13, 907, Librariorum Alexandrinorum mentionem fecit.

ac si de Papyro Glutinoque loquatur, ut de rebus edulibus, alii vero de pretiis istarum mercium.

Multus certe verbosusque fui in ultima ista Sectione, imo in tota mea scriptione, de qua tamen minime existimo illam omnem Historiam Commercii & Navigationum Ptolemæorum exhibere; fragmenta tantum ejus rei protuli, sed plura ex Veteribus, quamvis curiosius illos investigaverim, haurire non potui.

F I N I S.

DIS-

DISSERTATIO QVINTA

DE

INSCRIPTIONIBVS NARBONENSIBVS

AD VIRUM ILLUSTREM

SEBASTIANVM DONATVM

LVCCENSEM

RECTOREM CONCORDII DE S. MORIANO

ACADEM. LVCCENSIS, CORTONENSIS

ET TOLOSANAE SODALEM

INCLYTISSIMVM.

DISSERTATIO QVINTA
DE
INSCRIPTIONIBVS NARBONENSIBVS
AD VIRVM ILLVSTREM
SEBASTIANUM DONATUM LUCCENSEM.

GRUTERO ac MURATORIO Complementa paras, jubesque, quod mihi magno honori esse duco, ut meos labores in isto Studiorum genere ad te mittam. In hunc finem Helvetiæ, quæ mihi Patria est, Titulos antiquos commentariis explanatos exhibui. Adjeci dein Aegypti, quam ut alteram diligo Patriam, vetustos Lapides. Nunc Galliæ Inscriptiones quasdam mittam in longo, quod per ejus Provincias in-

stitui

ſtitui itinere, pro eo qui mihi eſt te juvandi ardore, ſedulo collectas.

VIENNAE Titulos deſcripſi plures comite Clar. CHARVET; alios Avenione accepi per Cl. CALVETUM, rerum antiquarum valde peritum; iterum alios Aquis Sextiis conſpexi a Summo PEIRESCIO traductos, qui hodie in Muſæo Illuſtr. Præſidis DE ST. VINCENT ſuperſunt. Maſſiliæ ope Eruditiſſimi Abbatis ALLIAUD Græcos quoſdam Lapides inveni. Duce Cel. DU MOULIN Agrum Arelatenſem vetuſtis Inſcriptionibus refertum viſi reviſique. Nemauſi innumera Monumenta perluſtravi præſentibus Nobil. DE ROCHEMORE, & Clariſſ. SEGUIERIO, maximo harum litterarum fautore. Toloſæ plura vidi inedita Monumenta apud Illuſtr. Præſidem D'ORBESSAN *m*). Quos omnes opti-

m) In eadem Urbe penitus intravi in

optimarum disciplinarum studiis eruditos heic nominare placuit, quia Litterarum Litteratorumque magni interesse existimavi, ut qui in has regiones iter instituunt, scirent quinam ibi harum Artium callidi, & quod expertus dico, erga exteros summa comitate insignes existerent.

PRAESENTI vero scriptione, omissis Lapidibus eorum locorum de quibus nunc locutus sum, illos tantum tangere in animo est, quos in nobilissima Galliarum Urbe *Narbone Martio*, Decumanorum Colonia, descripsi.

IN ista itaque Civitate apud L. B. Abbatem DE BRETEVIL, virum præclara eruditione & doctrina excultum,

Bb ho-

familiaritatem Amici tui Clar. MARTINI DE ST. AMAND, præstantissimi Antiquarii, cujus obitus litteris luctuosus, patriæ tristis, & nobis extraneis non sine cura fuit.

hodieque ad dignitatem Epiſcopi Montis Albani evectum, in duos incidi Manuſcriptos Libros, quorum prior inſcribitur: *Les Antiquités de Narbonne par Le Sieur Lafont Bourgois du dit Narbonne en 1700.* magno volumine formæ, ut vocant, Octavæ. Hoc opus omnes Inſcriptiones Narbonis Martii continet, locaque ubi ſuperſunt edocet. Alterum a fratre iſtius confectum hunc præfert titulum: *Narbonne Ancienne par Meſſire Jerome Lafont Prêtre, Bachelier en Théologie, Docteur en l'un & l'autre Droit, Chanoine de l'Egliſe Collégiale de St. Juſt, & de St. Sebaſtien de Narbonne;* tribus magnis Voluminibus in Quarto; ubi omnia, quæ Veteres Scriptores Lapideſque Antiqui de Narbone Martio docent, latiſſime declarantur His adjutus Libris in omnes eos Titulos, quos LAFONTIUS indicabat, inquiſivi; illoſque de novo deſcripſi, & dum

dum Lapides cum LAFONTIO conferrem, dubitavi utrum magis laborem ejus assiduum, cui per triginta, & amplius, annos incubuit, mirari; vel potius exquisitum harum rerum judicium, quod ipsi deerat, desiderare deberem; qua de re factum est, ut non semper ejus descriptionibus, rarius adhuc ejus explicationibus calculum adposuerim. Et quod præcipue doleo vidi illum simulac Inscriptionem delineare incepisset, statim conjectura aliqua sensum ejus assequi tentasse, quas divinationes, etsi plerumque a vero aberrantes, tamen ut fieri solet, ita vehementer amabat, ut sequentia eo modo legeret, qui opinionem ejus stabilire poterat; hinc accidit, ut in iis Lapidibus, quos mihi videre non contigit, & quos ex solo LAFONTIO profero, plura sublestæ fidei videantur; sed neque meas descriptiones ab omni errore immunes

esse glorior, illi se hinc & illinc ingerere potuerunt, cum multi Tituli valde detriti, & ab oculis nimis remoti fuerint.

SELEGI autem pro isto Fasciculo præcipuos Narbonensium Lapides, quos GRUTERUS & MURATORIUS nondum vulgavere *n*); in eosque Commentaria conscripsi, ubi ea tantum, quæ nova videbantur, explicare tentavi. Contuli BREVALII, MAFFEIque Itinera Galliæ; CATELII *Histoire du Languedoc;* & Reverend. PP. Ord. Bened. Fastos ejusdem Provinciæ circa illos

n) Difficillimum est scire, quinam Tituli vulgati sint, quinam inediti, hac in re adjutus fui manuscripto opere nunquam satis laudandi Seguierii, qui immenso labore conscripsit Indicem, ubi primo intuitu, ordine optimo omnes Inscriptiones apud quosvis Auctores obvias, deprehendere licet; cujus promulgationem avide exspecto.

illos Titulos, quos apud laudatos Auctores editos fuiſſe novi. Addidi Emendationes Conjectationeſque in nonnullas Narbonenſium Inſcriptiones a GRUTERO & MURATORIO jam antea per vulgatas.

NUM. I.

NVMINI AVG.
ET NVMINI
AVGVSTORVM
SACRVM
ADJECTO TETRASTI . . .
O ET AERAMENTIS
OMNIBVS
JVLIA NATALIS
D. S. P. F. C. IDEMQVE
EDIC. T. T. L. D. D. D.

EDITA eſt hæc Inſcriptio in *Preuves de l'Hiſtoire du Languedoc par les Benedictins Tom. I.*

NVMINI AVG. De Numine cœlesti.

NVMIN. AVGVSTORVM. LAFONTIVS conjicit intelligendos aut Cajum & Lucium, aut Agrippam ac Tiberium. Sed referendus Titulus vel ad M. Aurelium & L. Verum, *tunc enim primum*, testante CAPITOLINO *imperium duos Augustos habere cœpit;* aut ad Pupienum & Balbinum. Conferendus Clar. BVXTORFIVS de Inscriptione Helvetiorum, quæ est ad Birsæ Fontem, & incipit NVMINI AVGVSTORVM.

TETRASTILO. Tetrastylon quatuor habebat Columnarum Ordines in fronte & interiore ædis corpore. VITRVVIVS III. 2. & VI. 3. BALDVS & DE LAET in Lexico Vitruviano.

AERAMENTIS. Aeramenta sunt opera, heic Ornamenta, ex Aere. Vox Pliniana.

IDEM-

IDEMQVE. Vel positum pro Itemque; vel adverbii loco, quod est contra morem receptum.

EDIC. T. T. Mallem DEDICAVIT.

NVM. II.

In fidem Lafontii.

Q. T. FECIT VRSA
MARCIANA SACER
DOTE
JVLIO EVEREPEDO
TAVROPOLIVM MATRI
DEVM.

INNVMERA in Narbonis Martii Colonia exstant Tauropolia, hoc ita legendum est: TAVROPOLIVM MATRI DEVM QVOD FECIT &c.

NVM. III.

Descripsi in ArchiEpiscopi Aedibus.

L. AFRANIVS CERIALIS L.
EROS IIIIII AVG. DOMO TA

RACONE OSPIT ALIS A GALLO
GALLINACIO AFRANIA CERIA
LIS L. PROCVLA VXOR AFRANIA
L. L. VRANIE F. ANNORVM XI.
HIC SITA EST.

Hanc Inſcriptionem vulgavere Fleetwood, Breval, Gvdivs pag. 100. & Sponivs in Miſc. 199.

IIIIII. Avg. Seviri Auguſtales Narbonenſium non ſemper fuere nobili genere aut muneribus egregiis conſpicui. Heic habemus Cœnacularium, mox Aurificem iſtius Coloniæ Sevirum videbimus. De hoc officio, de quo multum diſputatum fuit, conferri poteſt Clar. De Bochat *Mém. Crit.* T. 2. pag. 446. XI. *Mémoire; Des Seviri Auguſtales.*

Ospi-

OSPITALIS A GALLO GALLINACIO. SPONIVS recte monet ex hoc Monumento concludendum Veteres, non fecus ac Recentiores, Diverforiis Infignia Animalium appendiffe; de quo mihi præter iftum Lapidem non aliud fuccurrit argumentum. Nulla hujus rei mentio in STVCKII Antiq. Conviv. nulla in TOMASINI Theff. Hofpital.

L. L. VRANIE. SPONIVS legit L. LVRANIE.

NVM. IV.

Secundum Lafontium.

L. LIB. OPTATVS
AVRIFEX IIIIIIVIR
AVGVST. C. I. P. C. N. M.
SIBI ET
L. CORNELIO EPHESO
L. CORNELIO CAMPANA
L. CORNELIO THIALIO

Ab initio aliquid deeſſe videtur.

C. I. P. C. N. M. Colonia Julia Paterna Claudia Narbo Martius; de quibus Titulis videndi Catel, *Mémoires de l'Hiſtoire du Languedoc* p. 85. *Hiſtoire Generale du Languedoc par deux Benedictins.* T. I. pag. 600. *Mémoires pour l'Hiſtoire Naturelle du Languedoc* p. 30.

Thialio, Mallem Thallo, quod frequens.

Num. V.

Ex Lafontio.

FANNIA C. L. CELIA
SIBI ET
C. TREBONIO ABVNDO
VIRO SVO
IIIIII AVG. N. M.

N. M. Narbonis Martii.

NVM. VI.

Ex Lafontio.

. . . S DVOMVIR

. . . O VIRO AVGVR

. . . FEÇTVS NAV. . .

. . . TIS ARBITRATV.

SVNT in hac Inſcriptione quædam male deſcripta, & multa dubia. Legendum videtur *Duomviro Seviro Auguſtali Præſectus Navium.*

NVM. VII.

Ex Lafontio.

CN. OCTAV.

PRO IIVIR.

NVM. VIII.

Secundum Lafontium.

V. L. ALBIVS

LEPIDVS AEDIL CO

CLANO CONL.

AEDIL CO. Aedilis Coloniæ.

CONL. Conliberto.

NVM.

NVM. IX.

Secundum Lafontium.

C. JVLIVS. C. F.
GAL. ITALVS
EQVES ROMANVS
EX HISPANIA
CITERIORE
SEGOBRIGENSI.

NVM. X.

Secundum Lafontium.

Q. AKANIVS
Q. F. RVFVS
TER
DICTATOR IN
JVNILICIIS.

QVID fit DICTATOR IN JVNILICIIS nefcio. LAFONTIVS, qui omnia explicare voluit, afferit Menfe Junio Narbone Martio Nundinas celebratas, Dictatoremque iis præfectum fuiffe, quod ut evincat affert loca Antiquorum

tiquorum de mercimoniis & Commerciis Narbonensium; sed probandum fuisset Fora ista Nundinaria Junio Mense frequentata Junilicia vocata fuisse; confirmandum quoque esset istius emporii Præsidem Dictatoris titulum habuisse, quod veri speciem non habet; etsi certum sit Dictatores etiam extra Romam fuisse, eosque non solum rerum gerendarum causa electos, sed etiam ob Comitia, ob Ferias ob Quæstiones exercendas; de qua re videndi HOTTOMANNVS & innumeri alii, qui de Romanorum Magistratibus egere; præcipue vero JENSIVS in singulari libro de Dictatura P. R.

NVM. XI.

In fidem Lafontii.

EN ROMA.

LAFONTIVS legit *En Romam*, seu *Romanam Viam*; existimans Titulum

lum pertinere ad antiquam aliquam Urbis majorem Portam, quod cum insolens sit dubium est.

NVM. XII.

Descripsi in Aedibus ArchiEpiscopi.

ACTORIVS L. L. SPAER.
SAGARIVS.

SPAER. *Spaerus* conf. MVRATORIVS 1279. 3.

SAGARIVS. Qui Saga vendit. Horum mentio apud MVRATORIVM. Apud GRVTERVM occurrunt *Negotiatores Sagarii* 650. 2. & 4. *Collegium Sagariorum*, in SPONII Misc. p. 67.

NVM. XIII.

Ex Lafontio.

VIVONT
L. OPPIO QVIETO
CAPISTRARIO
MALIAE CARAE
CONTVBER. PER ANNO..
SINE IVRGIO VIVONT.

CA-

CAPISTRARIO. Capiſtro, Capiſtrum, Capiſtratus, vulgata ſunt verba; Capiſtrarii vocem nondum legi. Addenda Vocabulariis, & præcipue Indici Critico CORRADINI DE ALLIO novarum vocum ex Scriptoribus & Lapidibus erutarum.

PER ANNO. Id eſt *per Annos multos.*

NVM. XIV.

Ex Lafontio.

VIV.
P. LICINIVS
P. L. LICINIVS
VESTIARIVS
SIBI ET SVIS
SERGIA JVNNI
SIBI ET SVIS.

Lin. 3. LICINIVS. Repetitum iſtud Licinii nomen locum habere nequit, legendum Licinianus, vel quid ſimile.

De

De *Vestiariis* sœpe Auctores, sœpe Lapides, quod vel ex folis GRVTERI & MVRATORII indicibus patet.

NVM. XV.

Ex Lafontio.

VIV.
M. ACCIVS
M. L. PRIMVS
VESTIARIVS
SIBI ET
OPTATO L.

NVM. XVI.

Descripsi Narb. Mart.

VIVONT
L. GAIENINA
MASCLVS
NAVCLARIVS
SIBI ET SVIS
IN F. P. XV.

Nvm. XVII.

Secundum Lafontium.

. : . . .

RVDIARIO

AMICO.

Rudiarius, vel qui Saga rudia polit, ruderarium cibrum facit & rudiora Linteamina, Festus. Vel, quod magis arridet, Rude donatus Gladiator Veteranus emeritus, qui diu ſtrenue pugnavit, Artiſque miſſionem impetravit, Lipsius Sat. 2. c. 23.

Nvm. XVIII.

Ex Lafontio.

M. ACER VELIT

. . . CAESARIS . . . .

Lafontius legit *M. Acer ex Velitibus Cæſaris.* Ego vel *Macer Velternus*, de Patria, vel *Veteranus*, de Munere, ſcribendum arbitror. Velitum mentio in Lapidibus aut rara aut nulla, valde enim incertum an ad eos refe-

renda Inſcriptio MURATORII 847. 7. quod iſti Auctori placuit.

NVM. XIX.

Ex Lafontio.

ANELIA
SECVNDA
VXSOR NAT
FRVGI HIC SEPV
OBLIVIO
MONVM.

Ab initio ad finem multa ſunt dubia.

NVM. XX.

Deſcripſi Narb. Mart.

MORTVA CVM FVERIS FATI QVOD LEGE NECESS EST
VSTA CINIS PROPRIO CONTEGAT OSSA SOLO
SACRATAM CVNCTIS SEDEM NE LAEDE VIATOR
HANC TIBI NASCENTI FATA DEDERE DOMVM.

Edita

Edita eſt hæc Inſcriptio a BREVAL Tom. 2. 221. Libri, qui inſcribitur; *Remarks on ſeveral parts of Europe relating to the Hiſtory and Geography, London.* BREVAL lin. 1. legit *Neceſſe eſt*, ſed vidi *Neceſseſt* eliſionis lege.

NVM. XXI.

Deſcripſi Narb. Mart.

V.

Q. ONVMISIVS
Q. F. PROCVLVS
JVVEN. RAR. SIBI ET
Q. ONVMISIO ERONT . .
PATRI ET GALLIAE
SILVANAE MATRI.

JUVEN. RAR. Juvenis Rarus, Rariſſimus. STATIUS Silv. 4. 8. 32.

Sed queror haud faciles juvenum
rariſſime queſtus.

Sœpiſſime in Lapidibus occurrunt *Uxores rariſſimæ, Feminæ exempli rariſſim*

NVM. XXII.

Descripsi Narb. Mart.

V I V.

C V P V I A

SCAMNI FIL.

VRBANA ETIMACO

HIC

OSSA IGNE COCTA

QVIESCIT ET

DIGNE QVIA

PATRONO PLACVIT

ETIMACO. Scriptum est hoc nomen per compendia litterarum, sic ut legi queat *Etimaco* & *Teimaco*.

NVM.

NVM. XXIII.

Descripsi Narb. Mart.

L. RINNIAE
P. L.
RVMAE
HIC EST SEPVL.
L. RINNIA PRIME
L. AVCTA SIBI ET
PATRONAE
HIC SEPVL. CIPPO,
EX PAR. DIM.

Ex Par. Dim. Lafontius legit Ex Par. Dia. & explicat *Ex Parte Diali*, seu Orientali. Legendum *Ex Parte Dimidia*, Veteres enim sœpe Monumenta in duas pluresve partes dividebant, & cuilibet domino suam assignabant. Romæ: Curtia c. l. Priapis Cui Pars Dimidia Hujus Monimenti Concessa Est. Et plurimi alii Veterum Lapi-

 des

des, quos in hanc rem citavit mihi non exfcribendus KIRCHMANNUS Lib. 3. de Funer. Rom.

LAPIDIBUS iftis a GRVTERO & MVRATORIO nondum vulgatis, addendas exiftimo quafdam Emendationes Conjectationefque de iis Narbonenfium Infcriptionibus, quas Auctores ifti non exacte legiffe videntur.

NVM. I.

GRVTERVS 373, 1. Exhibet Lapidem Narbonenfem, ubi lin. ult. loco V. L. BAEBIVS, legendum eft V. L. BAEBIVS AVCTVS.

NVM. II.

GRVTERVS 406, 3. Narb. Mart. M. FABIVS T. F. AEDILIS. In Lapide vidimus M. CAESIVS T. F. AEDIL. Confulendæ etiam *Preuves de l'Hiftoire du Languedoc 12.*

NVM.

NVM. III.

GRVTERVS 496, 3. Ex SCALIGERO sic profert Narbonensium Lapidem:

DVOMVIR ITERVM
L: NARB. MATΨ. DON.

Lin. Secunda legendum MART. DOM. Vide *Preuves de l'Histoire du Languedoc par les Benedictins 10.*

NVM. IV.

GRVTERVS 566, 8. Narbonis Lapidem vulgavit, qui sic habet:

SE VIVO
T. VALERIVS
T. L. FABIA TITVLVS
CABALIENSIS
VETERANVS.

CABALIENSIS esset ex Cabellione Urbe, quam STRABO & PEVTINGERIANA TABVLA vocant Caballionem, hæc hodie est *Cavaillon.* Ipse

autem in Lapide vidi GABALIENSIS, Gabali noti Galliæ Populi, quorum Pagus hodie *Gevaudan*, Vicus *Javoux* & *Javols* vocatur, retento, ut videtur, veteri Gabali nomine; horum mentio occurrit in Inscriptione vetusta apud SIRMONDUM & REINESIUM Append. 15.

NUM. V.

GRUTERUS p. 645. n. 2. ex SCALIGERI Manuscriptis, Narbone Martio.

V I V.

VALERIVS EMELLVS FORTVLIENSIS
AVGVARIVS SIBI ET JVLIAE M. F.
VINTAE VXORI J. A. P. Q. XV.

Eundem Lapidem pro more suo pessime vulgavit CATEL *in Memoires de l'Histoire du Languedoc* p. 103.

LAFONTIUS vero ita legit:

V I V.

VIV.

Q. VALERIVS
GEMELLVS FORO
JVLIENSIS
SVGVARIVS SIBI
ET JVLIAE M. F.
QVINTIAE VXORI
IN A. P. Q. XV.

SVGVARIVS, Corrupte pro SAGARIVS positum videtur.

NVM. VI.

Apud GRVTERVM p.647. n.4. in Narbonis Martii Lapide loco L. NEFFINIVS legendum est NERFINIVS, aut potius NERPINIVS.

NVM. VII.

GRVTERVS p.676. n.6. ex SCALIGERI Schedis Narb. Mart.

A. CORNELIVS A. F. V.
METELLVS Δ FORO JVLI
SIBI ET VOCONIA Q. F. OPTATIO
Θ. A. CORNELIO OQVA
CORNELIAE SENTRO.

Hoc Monumentum non fine pluribus erroribus vulgavit CATEL pag. 92. LAFONTIVS ita legit:

VIVOS
A. CORNELIVS A. F. V.
METELLVS FORO JVLI
SIBI ET VOCONIA Q. F. OPTATA
Θ. A CORNELIO OQVA
Θ. CORNELIAE SENTRO.

NVM. VIII.

GRVTERVS pag. 986. n. 2. in Infcriptione Narbonis, nunc in Angliam traducta, legit POSTHVS, legendum POETHVS, quod, ut videtur, pofitum pro BOETHVS. *Pofthus*, nifi contra Lapidem foret, conveniret. Lin. 5. ex conjectura pro VICARIA mallem VICARII. Hoc Monumentum etiam exftat in *Preuves de l'Hiftoire du Languedoc par les Benedictins*, pag. 14. & apud CATEL. 99.

NVM.

NVM. IX.

MVRATORIVS IIII. n. 7. Ex SIRMONDO & MAFFEIO edidit Lapidem Narbonenſem, qui ſic habet:

C. MANLIVS C. F.
PAP. RVFVS. VMBER EX
DECVRIA LICTORVM VIATO
RVM QVAE EST C. I. P. N. M.
FECIT SIBI ET SVIS.

Hanc Iuſcriptionem ipſe vidi, ſed in eodem Lapide inferius addita alia non ſeparanda, quam ita deſcripſi.

C. CASSIO CLEMENTI ET
PRESIDIAE RESTITVTAE
CONTVBERNALI ET
C. CASSIO EXORATO FILIO
C. CASSIO VIATORI LIBER
ſic
CVMB ARIS.

Lin. 2, Superioris Tituli CATEL legit EXSS DECVRIA. REINE-

SIVS

SIVS 616. EX S. DECVRIA, quod pessime explicat *Ex Secunda Decuria.* In Lapide exstat EXS veteri scribendi modo; sic Nemausi vidi EXS VOTO, sic VXSOR sœpissime, quod a REINESIO non animadversum fuisse miror. Hoc Monumentum etiam vulgavit BREVAL.

Mihi vero Vir Illustris pergratum esset, si præsens Scriptio tua attentione, tuoque, quod maximi semper faciam, suffragio digna foret; periucundum, si illa Supplementis tuis GRVTERIANI ac MVRATORIANI Thesauri utilis videri queat.

FINIS.

ISO
9002

